

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та
менеджменту

**Цифрові трансформації та
інноваційні технології в економіці:
виклики, реалії, стратегії**
**Digital transformations and
innovative technologies in the economy:
challenges, realities, strategies**

Матеріали
III Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Суми, 27-29 травня 2024 р.)

Суми
Сумський державний університет
2024

УДК [330.34+330.336](063)
E45

*Рекомендовано вченою радою
Сумського державного університету
(протокол № 14 від 5 червня 2024 р.)*

- E45 Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії» (Суми, 27-29 травня 2024 р.) / за заг. ред.: Л. Л. Грищенко, І. В. Тютюнник. Суми : Сумський державний університет, 2024. – 146 с.

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії» містять результати наукових досліджень присвячених пошуку системного вирішення мультидисциплінарних проблем в галузі електронного бізнесу і технологічних інновацій, цифрової трансформації освітніх систем, запровадження інноваційних технологій у фінансовому секторі.

Для науковців, науковців, студентів, аспірантів, представників бізнесу та громадських організацій і вищих навчальних закладів та широкого кола читачів.

The materials of the International scientific and practical conference "Digital transformations and innovative technologies in the economy: challenges, realities, strategies" provide the results of scientific research focused on the search for a systematic solution to multidisciplinary problems in the field of electronic business and technological innovations, digital transformation of educational systems, the introduction of innovative technologies in financial sector. .

For scientists, researchers, students, postgraduates, representatives of business and public organizations and higher education institutions and a wide range of readers.

УДК [330.34+330.336](063)

© Колектив авторів, 2024

© Сумський державний університет, 2024

ЗМІСТ

<i>Олена Журавка</i> <i>Аліна Азарова</i> <i>Антон Журавка</i>	Основні проблеми розвитку ринку добровільного медичного страхування в Україні та шляхи їх вирішення..... 6
<i>Олена Криклій</i> <i>Лілія Деркач</i>	Нормативи капіталу банківського сектору України: аналіз та прогнозування..... 9
<i>Олександра</i> <i>Тверезовська</i> <i>Богдан Чернешенко</i>	Маркетингові стратегії для поколінь Z: виклики та можливості..... 13
<i>Тетяна Кубах</i> <i>Артем Сергєєв</i>	Дослідження сутності та актуальності категорії «ефективність банківської системи»..... 17
<i>Олена Журавка</i> <i>Аліна Голик</i>	Особливості формування та управління страховим портфелем страхової компанії..... 21
<i>Світлана Похилько</i> <i>Людмила Рябушка</i> <i>Богдан Льченко</i>	Роль місцевого самоврядування в підтримці бізнесу та стимулюванні підприємництва в умовах воєнного стану..... 25
<i>Аліна Бухтіарова</i> <i>Дар'я Тимошик</i>	Оцінка ефективності регуляторних змін у боротьбі з кіберзлочинністю: географічна і часова складові..... 28
<i>Андрій Раков</i>	Верифікація та ідентифікація клієнтів при дистанційному банківському обслуговуванні.... 32
<i>Олександра</i> <i>Тверезовська</i> <i>Крістіна Попова</i>	Вплив цифрової трансформації банківського маркетингу на приватних клієнтів банку..... 36
<i>Людмила Захаркіна</i> <i>Юлія Швидка</i>	Сучасні тенденції розвитку цифрових технологій у страхуванні 40
<i>Ганна Салтикова</i> <i>Аліна Голик</i>	Поняття інвестиційної привабливості та її оцінка на різних рівнях управління..... 43
<i>Олена Криклій</i> <i>Людмила Рябушка</i> <i>Андрій Придуха</i>	Управління комплаєнс-ризиком банку..... 47
<i>Євген Руденко</i>	Використання штучного інтелекту при оцінюванні стійкості фінансової системи..... 50

<i>Ганна Салтикова</i> <i>Аліна Рубан</i>	Капітальні інвестиції в економіці України.....	54
<i>Людмила Захаркіна</i> <i>Катерина Сердюк</i>	Потенціал та виклики використання криптовалют у якості платіжних систем.....	57
<i>Олександра</i> <i>Тверезовська</i> <i>Ростислав Гончаренко</i>	Роль емоцій у банківському маркетингу: вплив на рішення клієнтів	60
<i>Liudmyla Riabushka</i> <i>Danylo Salov</i>	The role of local budget in regional development..	64
<i>Олена Журавка</i> <i>Аліна Рубан</i>	Фінансові ресурси страхових компаній.....	66
<i>Ганна Салтикова</i> <i>Людмила Сокол</i>	Політика капітальних вкладень та проблеми їх фінансування	69
<i>Євгенія Мордань</i> <i>Крістіни Чередніченко</i>	Системний підхід у побудові механізму формування та реалізації кредитної політики банку.....	73
<i>Дар'я Свірідова</i> <i>Людмила Захаркіна</i> <i>Владислав Батанін</i>	Фінансова діяльність підприємства: ключові аспекти.....	77
<i>Олена Криклій</i> <i>Людмила Рябушка</i> <i>Ігор Придуха</i>	Механізм формування та реалізації кредитної політики банку.....	80
<i>Olena Zhuravka</i> <i>Viktoria Alekseyeva</i>	Assessment of financial state of the state-owned enterprise.....	82
<i>Liudmyla Riabushka</i> <i>Vladyslav Fedchenko</i>	Financial sustainability of local budgets in the context of martial law.....	85
<i>Тетяна Кубах</i> <i>Ганна Гребенюк</i>	Фінансова стійкість банку: сутність, види та фактори впливу.....	87
<i>Олена Журавка</i> <i>Людмила Сокол</i>	Особливості забезпечення фінансової безпеки страхових компаній	91
<i>Олександра</i> <i>Тверезовська</i> <i>Анастасія Федан</i> <i>Уляна Вініченко</i>	Маркетингові аспекти впровадження fintech технологій в банківські послуги.....	95

<i>Луїза Уніат</i> <i>Людмила Захаркіна</i>	Аналіз фінансування та розвитку insurtech сектору: глобальні тенденції.....	99
<i>Тетяна Касьяненко</i> <i>Вікторія Данилова</i>	Теоретичні аспекти аналізу фінансової діяльності підприємства.....	102
<i>Ганна Салтикова</i> <i>Віра Бардакова</i>	Сучасний стан інвестиційного процесу та особливості його стимулювання.....	106
<i>Larysa Hrytsenko</i> <i>Oleksandra Tverezovska</i> <i>Iryna Kozhushko</i>	Analysis of publication activity on the digitalization of banking marketing.....	110
<i>Denys Kolomiiets</i>	Integrating energy efficiency indicators into the financial analysis of enterprises.....	114
<i>Vladyslav Piven</i> <i>Tetiana Kasianenko</i>	Blockchain technology for enhancing competitive advantage in financial services.....	116
<i>Євгеній Пігуль</i>	Вплив цифровізації у забезпеченні розвитку ринку праці.....	118
<i>Світлана Похилько</i> <i>Анна Приходько</i>	Вплив сучасного воєнного стану на розвиток цифрових процесів в економіці та бізнесі в Україні в 2024 році.....	120
<i>Наталія Пігуль</i> <i>Аліна Медвідь</i>	Вплив цифровізації на розвиток банківського сектору України.....	123
<i>Дмитро Ткаченко</i>	Напрямки удосконалення системи страхування вкладів в Україні: пройдений шлях та подальші кроки.....	127
<i>Тетяна Касьяненко</i> <i>Ярина Шевченко</i>	Управління фінансовими ризиками на підприємстві в умовах війни.....	132
<i>Павло Рубанов</i> <i>Вікторія Білошапка</i>	Підходи до формування і наслідки забезпечення цифрової прозорості підприємств.....	136
<i>Олександр Грищенко</i>	Вплив трудової міграції на конкурентоспроможність національної економіки України в умовах глобалізації.....	141
<i>Євген Чванкін</i> <i>Євген Рекун</i>	Діджиталізація громадського здоров'я як чинник забезпечення економічної безпеки держави.....	144

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ДОБРОВІЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Журавка Олена Сергіївна,

к.е.н., доцент,

Сумський державний університет, м. Суми

Азарова Аліна Олександрівна,

студентка,

Сумський державний університет, м. Суми

Журавка Антон Федорович,

студент,

Сумський державний університет, м. Суми

У світі, де здоров'я є найціннішим активом, медичне страхування стало невід'ємною частиною життя, пропонуючи захист від фінансових ризиків, пов'язаних з хворобою та травмами. У будь-якій країні медичне страхування має важливе значення для забезпечення доступності та якості медичної допомоги. Україна не є винятком, як і інші країни. Незважаючи на зростаючий попит на якісну медичну допомогу, рівень проникнення та щільності добровільного медичного страхування в Україні, особливо в порівнянні з країнами ЄС залишається низьким. Це зумовлено низкою чинників, серед яких: недостатнє довіра до страхових компаній, висока вартість полісів, недостатня інформованість населення про переваги страхових програм а також незріла законодавча база.

Розглянемо детальніше проблематику ринку медичного страхування:

- багато українців не мають достатньої інформації про можливості та переваги добровільного медичного страхування, що призводить до низького рівня свідомості про важливість та користь страхування;
- відсутність єдиних стандартів та чітких правил створює проблеми з прозорістю та якістю страхових послуг;
- нема єдиної бази даних медичних закладів, що ускладнює вибір лікарні і призводить до недовіри з боку клієнтів;
- не всі медичні заклади готові працювати з страховими компаніями, що обмежує вибір клієнтів;
- існують проблеми з оплатою послуг медичними закладами, що ускладнює процес надання страхових послуг;
- попередній негативний досвід та недотримання умов договорів з боку деяких компаній сформували низький рівень довіри до страхових компаній;

- відсутність ефективної системи державного регулювання створює проблеми з контролем діяльності страхових компаній та захистом прав клієнтів;

- висока вартість полісів роблять їх недоступними для великої частини населення, особливо для людей з низьким рівнем доходів;

- багато українців не розуміють значення та важливість добровільного медичного страхування, не бачать в ньому необхідності або не готові платити за страховий поліс;

- українці не звикли страхувати свої ризики, що створює проблеми з формуванням спроможності сплачувати за страховий поліс.

Вирішення зазначених проблем є ключовим фактором для розвитку ринку добровільного медичного страхування в Україні та збільшення доступності якійсної медичної допомоги для населення.

Також війна завдала руйнівного удару по українській економіці, обмеживши державні ресурси, зокрема, й на охорону здоров'я. Аби зберегти доступність медичної допомоги для населення, необхідно розглянути альтернативні джерела фінансування.

Одним з таких джерел може бути добровільне медичне страхування. Залучені кошти через страховий ринок можуть стати додатковим джерелом фінансування системи охорони здоров'я, доповнюючи державне бюджетне фінансування охорони здоров'я [1].

Для розвитку ринку добровільного медичного страхування необхідна ціла низка регульованих державою заходів, таких як:

- введення системи часткової компенсації страхових платежів для соціально вразливих верств населення;

- стимулювання конкуренції на ринку медичних послуг;

- створення стимулів для медичних закладів, громадян та роботодавців брати участь у добровільному медичному страхуванні;

- посилення довіри до страхових компаній, що працюють у системі добровільного медичного страхування, шляхом посилення ліцензійних вимог;

- розроблення методичних рекомендацій та стандартних операційних процедур для надання медичної допомоги та послуг у системі добровільного медичного страхування;

- введення програм мінімальних державних гарантій надання медичної допомоги громадянам на основі добровільного медичного страхування;

- запровадження податкового стимулювання страховиків та страхувальників до спрямування фінансових ресурсів на добровільне медичне страхування своїх працівників шляхом відрахування страхових внесків з оподаткованого прибутку.

Також, як один з шляхів покращення добровільного медичного страхування, може бути широке впровадження в практику корпоративного

страхування, яке наразі починає набувати популярності на українському ринку. Страхові компанії мають бути націленими на розробку нових продуктів для корпоративного страхування, адже підприємства часто страхують значну кількість працівників, що створює значний попит на медичні послуги та сприяє зростанню ринку добровільного медичного страхування [2].

Аналіз основних проблем, з якими стикається ринок добровільного медичного страхування в Україні, свідчить про складні перешкоди, які необхідно подолати для його розвитку. Добровільне медичне страхування має недооцінений потенціал стати важливим компонентом реформи охорони здоров'я, але нинішні проблеми, такі як висока вартість, низький рівень довіри та низька обізнаність населення, перешкоджають його широкому розповсюдженню. Але ігнорувати цю систему було б стратегічною помилкою. Більша частина населення могла б мати доступ до якісної медичної допомоги завдяки добровільному медичному страхуванню, яке також може зменшити навантаження на державну систему охорони здоров'я та стимулювати розвиток приватної медичної галузі.

Список використаних джерел

1. ВООЗ рекомендує Україні задіяти додаткові джерела фінансування медицини. *Асоціація Страховий Бізнес (АСБ) – об'єднання учасників страхового ринку України.*

<https://insurancebiz.org/news/medical/detail.php?ID=9361> (дата звернення: 20.05.2024).

2. Медична страховка в соцпакеті: чому вона особливо важлива з початку війни.

<https://finance.ua/ua/insurance/medyczna-strahovka-v-socpaketi> (дата звернення: 21.05.2024).

НОРМАТИВИ КАПІТАЛУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

*Криклій Олена Анатоліївна,
к.е.н, доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Деркач Лілія Сергіївна,
магістрант,
Сумський державний університет, м. Суми*

Одним із найважливіших аспектів функціонування банків є достатність їх капіталу та виконання вимог до капіталу у частині пруденційних нормативів. Регуляторні вимоги, пов'язані з капіталом, визначають рівень стійкості банків та їх здатність витримувати фінансові ризики.

Метою дослідження є вивчення поточного рівня капіталізації українських банків за пруденційними нормативами (таблиця 1) та подальше прогнозування їх змін. Вважаємо, що такий аналіз дозволить зрозуміти поточний стан та оцінити перспективи подальшого розвитку країни у частині стійкості національної банківської системи.

Таблиця 1 – Економічні нормативи капіталу банків України [1]

Норматив	Назва	Вимоги
H1	норматив мінімального розміру регулятивного капіталу	не менше 200 млн грн.
H2	норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	не менше 10 %; для спеціалізованих банків дочірнього управління – не менше 20 %
H3	норматив достатності основного капіталу	не менше 7 %

Аналіз значень економічних нормативів капіталу по системі банків України пропонуємо проводити за період з 01.01.2013 по 31.12.2023.

Динаміка нормативів капіталу H1, H2, H3 за період дослідження представлена на рисунку 1. Так, з 2013 по 2014 роки значення усіх трьох нормативів було порівняно стабільним у динаміці, відображаючи наявність стійкості банківської системи, що сприяло формуванню суспільної довіри до неї. Однак, з 2015 року відбувається різке зниження значень нормативів внаслідок негативних геополітичних факторів 2014 р., що спричинили банківську кризу. Протягом наступних років значення почали поступово зростати, що стало свідченням стабілізації діяльності банків.

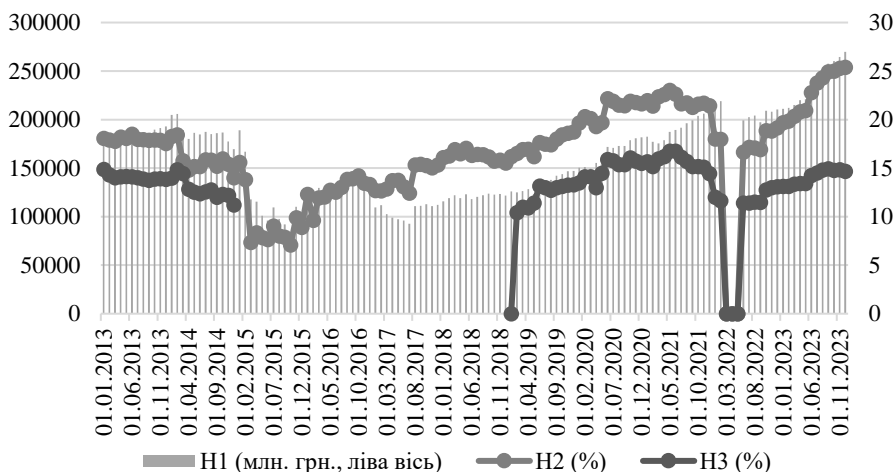

Рисунок 1 – Динаміка нормативів капіталу банків України у цілому по системі за період з 01.01.2013 по 31.12.2023 [2]

Зауважимо, що норматив N2 протягом 2015-2016 років не відповідав вимогам. З покращенням економічної ситуації та стабілізацією банківської системи вдалося відновити повну відповідність вимогам у 2017-2023 роках навіть зі значним перевищенням за окремими позиціями. Значення нормативу N3, починаючи з 2019 року теж повністю відповідають вимогам.

Отже, можемо констатувати зниження нормативів капіталу станом на 2015 та на початок 2016 років з подальшою стабілізацією ситуації та повним відновленням й відповідністю вимогам у розрізі усіх трьох нормативів у наступні роки. При цьому позитивні зміни щодо нарощення капіталу банків НБУ у своєму звіті про фінансову стабільність за 2023 р. [3] пояснює їх високими прибутками.

Для проведення прогнозування нами побудовано лист прогнозу зміни N1, N2, N3 за допомогою інструментів Excel, що включає безпосередньо передбачення значень нормативів, а також нижні та верхні довірчі границі (рис. 2). Зауважимо, що довірчий інтервал для цього прогнозування складає 95%.

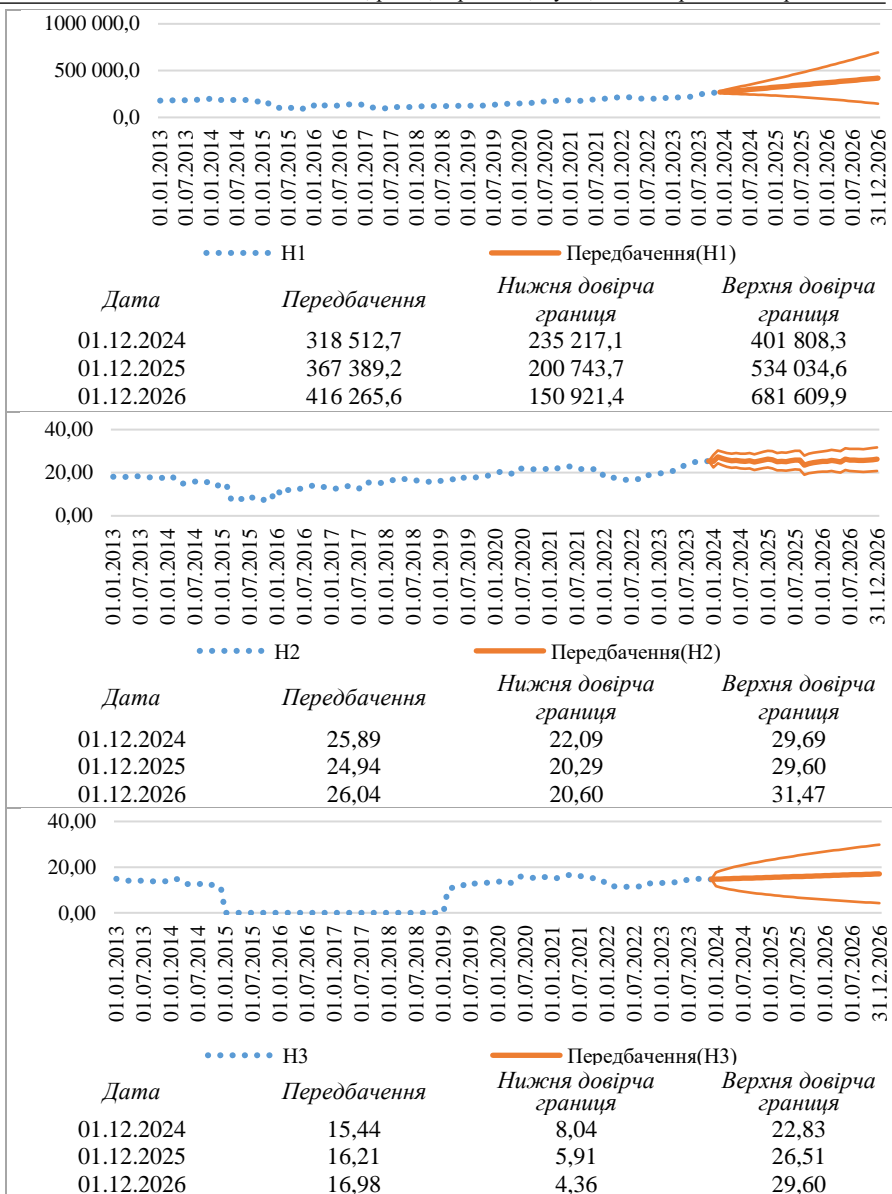

Рисунок 2 – Прогноз зміни нормативів капіталу банків України у цілому по системі на 01.01.2024-31.12.2026 (побудовано за допомогою Excel)

Аналізуючи результати, можна зауважити, що прогноз за усіма трьома нормативами вказує на їх зростання до кінця 2026 року. Прогнозування Н1 покаже суттєве зростання мінімального розміру регулятивного капіталу на кінець 2026 року, що може відображати очікувані позитивні тенденції зміцнення капітальної бази банків та підвищення їх здатності відповідати регуляторним вимогам в умовах економічної нестабільності, сприяючи забезпеченню сприятливих умов розвитку економіки загалом. Однак значне збільшення діапазону довірчих інтервалів свідчить також про наростаючу неточність прогнозу в майбутньому. Це є наслідком коливань нормативу у попередні роки внаслідок нестабільних умов на фінансових ринках та інших макроекономічних факторів.

Прогнозування Н2 демонструє відносно стабільні значення. Довірчі інтервали також мають відносно вузький розмах, що свідчить про надійність сформованого прогнозу. Натомість прогноз Н3 хоч і демонструє відносну стабільність нормативу капіталу протягом прогнозованого періоду, розкид нижньої та верхньої довірчої межі теж є відчутним, що є наслідком відсутності даних за 2015-2018 роки за аналізованим нормативом. Вважаємо, що у випадку Н3, прогноз матиме найбільш неточні результати через відсутність даних протягом 2015-2019 рр.

Отже, відповідно до проведеного аналізу, нормативи капіталу банків, а саме Н1, Н2 та Н3 за останні десять років відповідають встановленим вимогам, що вказує на оптимальний стан капіталізації банків України. Прогноз тенденцій розвитку Н1, Н2, Н3 на 2024-2026 рр. у загальному підсумку також демонструє позитивні результати. Так, відповідно до представлених динамічних моделей, зокрема за результатом передбачення, нормативи капіталу матимуть зміни у напрямку збільшення, що формує оптимальну перспективу розвитку банківського сектору України.

Список використаних джерел

1. Методика розрахунку пруденційних нормативів регулювання діяльності банків в Україні. *Національний банк України*. https://bank.gov.ua/ua/news/all/Method_15122017_803-rsh_economic_ratios (дата звернення: 15.04.2024).
2. Наглядова статистика. *Національний банк України*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 01.05.2024).
3. Звіт про фінансову стабільність. *Національний банк України*. Грудень 2023 року. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-N2.pdf?v=6 (дата звернення: 01.05.2024).

МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПОКОЛІНЬ Z: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

*Тверезовська Олександра Ігорівна,
викладач-стажист кафедри ФТП,
Сумський державний університет, м. Суми
Чернешенко Богдан Григорович,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр»,
Сумський державний університет, м. Суми*

У наш час, коли технології та поведінка споживачів швидко змінюються, банки зіштовхуються з новими труднощами у залученні та збереженні клієнтської бази, особливо серед молодого покоління, відомого як покоління Z. У дослідженні розглядаються виклики та можливості, що стоять перед банками в контексті маркетингу до покоління Z, підкреслюється важливість розуміння унікальних вимог.

Метою дослідження є аналіз сучасних тенденцій споживання фінансових послуг серед покоління Z, виявлення основних пріоритетів та цінностей цієї категорії клієнтів, а також розробка порад для ефективних маркетингових стратегій, спрямованих на задоволення їхніх потреб.

Покоління Z, також відоме як «цифрове покоління» – це демографічна когорта, що йде за міленіалами та охоплює людей, народжених у період між 1997 і 2012 роками. У той час, як наймолодші представники цього покоління, ледь починають навчання в середній школі, старші вже давно стали працювати. Покоління Z – це нове покоління клієнтів, які частково вже вийшли на ринок праці та мають певний рівень доходів і купівельної спроможності. Однак, через відносно молодий вік та початковий етап кар'єри, їхні доходи можуть бути нижчими, ніж у попередніх поколінь. Це покоління виросло в епоху цифрових технологій, Інтернету та соціальних мереж, тому вони мають зовсім інший підхід до банківських послуг порівняно з попередніми поколіннями. Для банків це нова цільова аудиторія з потенціалом для залучення на довгострокову перспективу.

Згідно з дослідженням IBM, 88% керівників банків вважають, що вони розуміють потреби власників рахунків покоління Z; однак майже третина (34%) покоління не вірить, що традиційні банки розуміють їхні потреби [3]. Ця невідповідність свідчить про розрив зв'язку, який банкам доведеться вирішити, щоб забезпечити та зберегти лояльність покоління Z у майбутньому. Покоління Z є групою населення, яка найшвидше зростає в усьому світі. Незважаючи на те, що з точки зору економіки це все ще не домінуюче покоління – міленіали складають найбільшу демографію клієнтів, тоді як бейбі-бумери мають найбільшу купівельну спроможність – потенціал

покоління Z не можна ігнорувати.

Викликами для банківського маркетингу в епоху покоління Z стає те що представники даного покоління очікують на миттєвий доступ до банківських послуг через мобільні додатки, онлайн-банкінг та чат-боти. Покоління Z очікує можливості миттєво відкривати рахунки, здійснювати платежі, управляти фінансами в кілька кліків. Банки мають забезпечити швидкий, зручний та безпечний доступ до основних банківських послуг.

Покоління Z цінує персоналізований підхід, не виключенням є банківська сфера. Для банків важливо враховувати цю тенденцію і впроваджувати персоналізовані рішення для залучення клієнтів даного покоління. Персоналізований цифровий банкінг, персоналізовані продукти та пропозиції – аналізуючи дані про поведінку та уподобання клієнтів покоління Z, банки можуть розробляти персоналізовані продукти, цільові пропозиції та рекомендовані рішення, адаптовані під їхні конкретні потреби [1].

Покоління Z активно користується соціальними мережами для спілкування та отримання інформації. Банкам необхідно використовувати різні платформи для залучення даної аудиторії через цікавий контент, конкурси та інтерактивні кампанії. Покоління Z надає перевагу короткому, яскравому, візуально привабливому контенту – відео, інфографіці, цікавим зображенням [4].

Зростаюча кількість цифрових загроз вимагає від банків високого рівня безпеки. Покоління Z дуже обережне стосовно своїх фінансових даних, тому банки повинні акцентувати увагу на захисті інформації своїх клієнтів.

Представники покоління Z цінують етичність та сталий розвиток. Банки повинні враховувати соціальні та екологічні аспекти у своїх бізнес-практиках та маркетингових компаніях. Приклади етичного маркетингу для банків: просування «зелених» фінансових продуктів, наприклад кредитів на екологічно чисті технології [4].

З урахуванням цих викликів банкам відповідно потрібно адаптувати свої стратегії маркетингу для кращого залучення представників покоління Z та побудови довгострокових відносин з цією аудиторією.

Для кожного покоління варто створювати специфічну маркетингову стратегію, оскільки ці групи мають певні відмінності, які потрібно враховувати для досягнення максимальних результатів [2].

Особливостями взаємодії з категорією споживачів покоління Z є використання гейміфікації та візуалізованого контенту. Гейміфікація – це маркетингова стратегія, яка використовує ігрові принципи та елементи для залучення та утримання клієнтів [5]. Наприклад, Monobank, український мобільний банк, який завоював популярність серед молодих людей, майстерно використовує гейміфікацію, щоб зробити управління фінансами не лише простим, а й цікавим. Додаток заохочує користувачів різними нагородами у вигляді аксесуарів для віртуальних котиків. Такі нагороди можна отримати за

здійснення банківських операцій, наприклад, оплати рахунків, грошові перекази, формування заощаджень чи залучення нових клієнтів через рекомендації друзям.

Сучасні користувачі часто негативно сприймають великі обсяги текстової інформації. Вони віддають перевагу візуальному контенту, що змушує банки адаптувати свої маркетингові стратегії в цифровому середовищі, використовуючи відповідні фото та відеоматеріали. Покоління Z, зокрема, надає перевагу коротким відео (TikTok) та повсякденним фотографіям, що відповідають їхнім інтересам (Instagram). Алгоритми машинного навчання з високою точністю визначають інтереси користувачів і на основі цих даних пропонують тематичний візуальний контент у відповідних соціальних мережах [2].

Також особливістю можна назвати перспективну взаємодію. Багато представників покоління Z лише починають кар'єру або ще не досягли працездатного віку, але в майбутньому ця група стане домінуючою серед споживачів. Щоб забезпечити стабільний попит на свою продукцію, банки вже зараз мають активно взаємодіяти з поколінням Z, поступово формуючи позитивне ставлення до своїх товарів і послуг. Використовуючи різні інструменти цифрового маркетингу, банки можуть постійно підтримувати контакт з поколінням Z і демонструвати цінність володіння певними продуктами бренду. Позитивні емоції, сформовані у дитинстві та молодості щодо певного банку, в майбутньому сприятимуть активному споживанню його продуктів і послуг великою кількістю користувачів.

Поява покоління Z, нової цільової аудиторії, яка виросла в епоху цифрових технологій та соціальних мереж, відкриває перед банківською галуззю низку унікальних можливостей. Це покоління, відоме своїми інноваційними поглядами, високими технологічними навичками та прагненням до персоналізованого досвіду, змушує банки переосмислити свої традиційні підходи до ведення бізнесу.

Зумери виросли в повністю цифровому середовищі, як наслідок, вони звикли до безперервних цифрових вражень. За своєю природою вони є мобільними користувачами, орієнтованими на самообслуговування, будуючи стосунки з брендами на основі цифрових вражень. Покоління Z більш прихильне до пропозицій, які спрощують використання різних сервісів або інновацій. Вони очікують від банків високого рівня зручності та персоналізації. Виконуючи роль агрегаторів для кількох сервісів, банки зможуть раціоналізувати цифрові враження покоління Z, полегшивши їм управління різними аспектами свого фінансового життя в одному місці. Банки повинні надавати пріоритет справжнім взаємодіям та персоналізованій підтримці, щоб будувати тривалі стосунки з цим поколінням [6].

Покоління Z – це технічно підковане покоління, яке ніколи не знало світу

без Інтернету та виросло в епоху прискорених змін, сформованих багатьма макрофакторами, такими як глобальна фінансова криза, соціальні мережі, культурні війни та пандемія COVID-19. Покоління Z є цінним ринком для банків. Розуміючи потреби та очікування, банки повинні адаптувати свої банківські та платіжні пропозиції відповідно до запитів цього покоління, зробивши це вони матимуть міцну основу для майбутнього зростання. Соціальні мережі – найкраще місце для охоплення аудиторії покоління Z за допомогою «інформаційно-розважального» контенту.

Оскільки покоління Z готується скласти значну частину робочої сили, у банків є чудова можливість залучити це покоління як клієнтів, надавши їм можливість ефективно управляти своїми фінансами, подібно до того, як вони керують своєю присутністю в соціальних мережах. Впровадження персоналізованих фінансових інструментів, надання інтегрованих цифрових рішень дозволить банкам створити міцні довготривалі зв'язки з представниками покоління Z. Ефективно використовуючи ці можливості, банки не лише зміцнюватимуть залученість і лояльність нових клієнтів, але й відкриватимуть для себе нові джерела доходів у стрімко мінливому цифровому середовищі.

Список використаних джерел

1. Черкасова, М. (2022). Трансформація маркетингової стратегії банків в умовах цифровізації. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*, 3-4(292-293), 61–67. <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2022-3-4-292-293-61-67>
2. Пономаренко І., Литовченко А. (2022). Особливості формування маркетингових комунікацій з поколінням Z. *Східна Європа: економіка, бізнес та менеджмент*, (3(36)). <https://doi.org/10.32782/easterneurope.36-13>
3. IBM research highlights 'disconnect' between banks and Gen-Z. (2022). *Home of FinTech & Banking News | FinTech Magazine*. <https://fintechmagazine.com/articles/ibm-research-highlights-disconnect-between-banks-and-gen-z>
4. Gen Z banking: how banks must adapt. (2023). *Giesecke+Devrient - SecurityTech | G+D*. <https://www.gi-de.com/en/spotlight/financial-platforms/gen-z-banking-how-banks-must-adapt#c86348>
5. 3 ways banks and fintech brands earn trust with gen Z and millennials. (2023). *MoEngage*. <https://www.moengage.com/blog/3-ways-banks-fintech-brands-earn-trust-with-gen-z-millennials/>
6. Mishra, V. (2023). Generation Z: The next big opportunity for banks in the digital age. *Medium*. <https://bootcamp.uxdesign.cc/generation-z-the-next-big-opportunity-for-banks-in-the-digital-age-b5ee905023c6>

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ТА АКТУАЛЬНОСТІ КАТЕГОРІЇ «ЕФЕКТИВНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ»

*Кубах Тетяна Григорівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Сергеев Артем Миколайович,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Зважаючи на розвиток та глобалізацію сучасної економічної теорії, процес формулювання більшості категорій досить сильно ускладнюється. Термін «ефективність» – не є виключенням, це поняття є досить розгалуженим і часто ототожнюється з іншими фінансовими і економічними категоріями, наприклад, «прибутковість» або «рентабельність». Поєднавши цю категорію з терміном банківська система, стає ще складніше окреслити рамки, в яких можна було б сформулювати чітке визначення поняття «ефективність банківської системи». Тому слід розглянути роботи сучасних вчених-економістів та виділити особливості для формулювання власного підходу до трактування поняття цього терміну (Таблиця 1).

Таблиця 1 – Наукові підходи до визначення сутності поняття «ефективність банківської системи».

Автор	Визначення
Сениц І.	це результативність її функціонування як основної складової фінансової системи країни та адекватне здійснення нею своїх функцій під впливом макроекономічних, ринкових, правових, організаційних, кадрових, соціальних чинників.
	це відповідність результатів діяльності банківських установ основним соціальним потребам, цілям та інтересам суспільства та окремої людини, яка досягається через взаємодію банківської системи з державою та громадянськістю і виявляється в соціальному ефекті для суспільства
Хайлук С.	властивість, пов'язану зі здатністю своєчасно, безперервно і в повному обсязі в умовах високого рівня зовнішнього та внутрішнього економічного тиску якісно виконувати свої функції, формулювати й адаптувати стратегічні цілі до умов функціонування, що постійно змінюються, та вимог контрагентів, досягати поставлених цілей шляхом використання соціально схвалених засобів за встановленого співвідношення витрат і результатів та забезпечувати...

Продовження таблиці 1

Хайлук С.	...довготривалість свого функціонування.
Коваленко В., Коренева О.	оцінку конкурентних позицій кожного банку на ринку банківських послуг та визначення відповідності ефективності банківської діяльності ефективності інших галузей економіки.
Кишакевич Б., Мажаров Д.	є важливим чинником впливу на вартість фінансового посередництва та загальну стабільність фінансової системи, оскільки банки становлять основу фінансових ринків у країнах Центральної та Східної Європи (ЦСЕ).
Прасолова С.	Є індикатором ефективності та динамічності розвитку фінансової системи країни в цілому
Забчук Г.	Ефективність банківської системи включає в себе два рівні: 1) мікроекономічна ефективність, суть якої полягає у досягненні банківською системою позитивних значень операційної ефективності, рентабельності і прибутковості; 2) макроекономічна ефективність, суть якої полягає у бездоганному виконання функцій банківською системою та створенні умов для досягнення цінової, валютної стабільності і економічного зростання.
Довгань Ж.	ефективне зниження ризиків і забезпечення необхідного рівня прибутковості, що, в свою чергу, забезпечує комерційним банкам конкурентоспроможність на мінливому фінансовому ринку країни.
Штучний інтелект	це комплексна характеристика, яка оцінює здатність банківської системи виконувати свої функції, досягати поставлених цілей та задовольняти потреби всіх зацікавлених сторін.

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8]

Досліджуючи представлені підходи до визначення категорії «ефективність банківської системи» варто відмітити багатогранність охоплення даної властивості. Серед особливостей слід виділити:

- ефективність банківської системи має вплив на фінансову систему та економіку країни в цілому;
- результативність у досягненні поставлених цілей є необхідним індикатором високоефективної банківської системи;
- важливість виконання функцій, що покладені на банківську систему;
- підтримка високої конкуренції в середині банківської системи;
- досягнення оперативних та стратегічних цілей;

- наявність численної кількості внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на рівень ефективності банківської системи;
- необхідність задоволення ряду соціальних проблем.

Отже, під поняттям «ефективність банківської системи» слід розуміти виконання банківською системою покладених на неї функцій та досягнення завчасно визначених цілей щодо її результативності під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, що можуть виникати як на вищому, так і на нижчому рівні її функціонування. Ефективність банківської системи має вплив не лише на фінансове середовище країни, а і її економіку в цілому. Серед найважливіших індикаторів ефективності функціонування банківської системи слід виділяти високий рівень прибутковості та конкуренції в середині неї.

Ефективність банківської системи включає декілька складових: прибутковість; надійність (стійкість та стабільність); перспективність. Всі ці складові тісно взаємопов'язані та впливають один на одного. Тому для досягнення ефективного функціонування банківської системи необхідно забезпечити збалансований розвиток всіх цих складових.

За допомоги програмного забезпечення «Google Trends» можна оцінити актуальність обраної тематики, тому розглянемо популярність всіх складових в пошуковій системі Google (Рисунок 1).

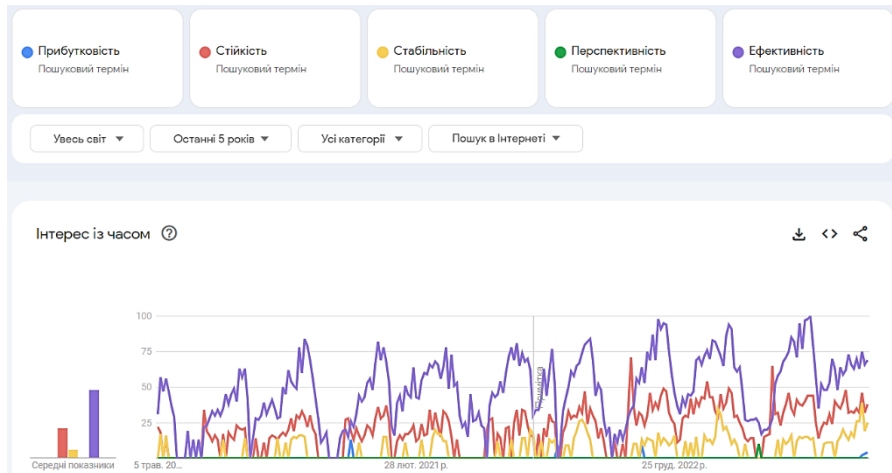

Рисунок 1 – Тенденція запитів категорій «ефективність», «прибутковість», «стійкість», «стабільність», «перспективність» за період 2019-2024рр.

Джерело: побудовано автором з використанням Google Trends [8]

Результати дослідження актуальності вказують, що протягом останніх п'яти років в суспільстві існує постійний інтерес до терміну «ефективність». Розглядаючи динаміку популярності складових, то найбільшої уваги приділяється термінам «стійкість» та «стабільність», тоді як поняття «прибутковість» та «перспективність» майже не зустрічаються у вибірці запитів пошукової системи Google. Такі результати можуть бути наслідком постійної суспільно-економічної кризи в Україні протягом останніх 10 років, яка змушує суспільство фокусуватися на пошуку варіантів забезпечення власної стійкості та стабільності, а прибутковість та перспективність, в свою чергу, залишаються поза увагою соціуму.

Таким чином, в умовах соціально-економічної криз та воєнного стану, наявність високоефективної банківської системи є обов'язковою складовою підтримки функціонування країни та її інститутів. Правильний і ґрунтовний процес оцінки ефективності функціонування банківської системи має дозволити визначити сильні та слабкі сторони банківського сектору.

Список використаних джерел

1. Сенищ, І. (2008). Соціальна ефективність банківського сектору. Стаття УДК:336.71:330.131.5. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/56217/1/Senyshch_social_efficiency
2. Хайлук, С. О. (2014). Поняття ефективності банківської системи та методи її оцінки. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, (1), 191–198. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2014_1_25
3. Коваленко, В., Коренева, О. (2015). Ефективність банківської системи в умовах глобальної конкуренції. 140–145. <https://api.core.ac.uk/oai/oai:dspace.oneu.edu.ua:123456789/3319>
4. Kyshakevych, B. Y., Mazharov, D. V. (2018). Evaluating Scale Efficiency of Ukrainian Banks Using DEA. *The problems of economy*, 4(38), 233–240. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2018-4-233-240>
5. Забчук, Г. (2019). Фактори впливу на ефективність банківської системи України та шляхи її відновлення. 181–185. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/39559/1/181-185%20Забчук.pdf>
6. Довгань, Ж. (2018). Підвищення ефективності діяльності банківських установ. *Світ фінансів*, (Вип. 3 (56)), 92–103. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/33654/1/Довгань.pdf>
7. Gemini. <https://gemini.google.com/app> (date of access: 09.05.2024).
Google Trends. <https://trends.google.com.ua/trends/> (date of access: 11.05.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМ ПОРТФЕЛЕМ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Журавка Олена Сергіївна,

к.е.н., доцент,

Сумський державний університет, м. Суми

Голик Аліна Олександрівна,

студент,

Сумський державний університет, м. Суми

Страховий портфель є найголовнішим елементом у діяльності будь-якої страхової компанії, адже від його збалансованості, якості та прибутковості залежить фінансова стійкість та конкурентоспроможність страховика. В умовах мінливого ринкового середовища, загострення конкуренції та підвищення вимог до платоспроможності страхових компаній, ефективне управління страховим портфелем набуває особливої уваги.

Формування оптимального страхового портфеля з належною диверсифікацією ризиків є запорукою виконання страховиком взятих на себе зобов'язань перед клієнтами. Дослідження інструментів та методів управління портфелем дозволить виявити резерви підвищення ефективності страхової діяльності, знизити витрати та максимізувати прибуток. Удосконалення процесів формування портфеля сприятиме залученню нових клієнтів, розширенню ринкової частки та посиленню конкурентних позицій страхової компанії. Тому важливим питанням залишається формування та управління страховим портфелем, його оптимізація, які дозволять страховику діяти відповідно визначених напрямків та забезпечувати необхідну норму прибутку.

Страховий портфель – це певний набір страхових ризиків, які страхова компанія приймає на забезпечення залежно від цілей своєї діяльності [1].

Зважаючи на визначення Рудь І. О. та Рудь В. О., слід сказати, що страховий портфель є основою страхової діяльності, адже він акумулює всі прийняті страховиком на страхування ризики та відповідні договори страхування. Саме завдяки коштам від сформованого страхового портфеля страхова компанія отримує страхові премії, які є її основним доходом. Водночас портфель визначає і обсяг потенційних виплат страховика при настанні страхових випадків, тобто формує його витрати та зобов'язання.

Таким чином, оптимально сформований страховий портфель забезпечує прибуткову діяльність страхової компанії, її фінансову стійкість та платоспроможність. Ефективне управління портфелем дозволяє досягти належного рівня диверсифікації ризиків, їх збалансованості та відповідності цілям і стратегії страховика, що, у свою чергу, мінімізує негативні наслідки від великих збитків та забезпечує стабільність компанії.

Зауважимо, що страхові компанії повинні прагнути створити стабільний страховий портфель, підписувати якомога більше договорів і брати на себе максимальну відповідальність за кожен ризик. При цьому страховий портфель повинен бути збалансованим, тобто в його складі має бути поєднання різноманітних договорів страхування – накопичувальних та ризикових, великих за обсягом та індивідуальних, а також договорів страхування масових споживачів.

Таким чином, проаналізуємо основні принципи, які потрібно враховувати страховикам для управління страхового портфелю, а саме: динамічність, однорідність та диверсифікованість [2].

Страховий портфель має низку ключових властивостей, які потрібно враховувати для ефективного управління ним. По-перше, це динамічність, що відображає баланс між договорами, термін дії яких добігає кінця, і новоукладеними угодами, що дозволяє підтримувати безперервність страхового покриття.

Другою важливою рисою є однорідність ризиків у портфелі. Він має формуватися з великої кількості приблизно рівнозначних за розміром ризиків. Недотримання цієї умови може призвести до того, що настання навіть одного значного страхового випадку здатне поставити під загрозу платоспроможність страховика.

Третьою характеристикою є диверсифікованість портфеля за різними видами ризиків, що має суттєвий вплив на фінансову стійкість страхової компанії, оскільки дозволяє мінімізувати ризики та забезпечити належний рівень дохідності від страхової діяльності.

Також, слід сказати, що від вибору типу страхового портфеля, залежать управлінські рішення стосовно оптимізації та збалансованості портфеля [3, 4].

Агресивний тип портфеля, як правило, є вузькоспеціалізованим і зосередженим на певних високо ризикових видах страхування. Він характеризується високим рівнем ризику, але й потенційно вищою дохідністю. Метою такого підходу є максимізація прибутку, однак це також знижує фінансову стійкість страховика.

Натомість консервативний тип портфеля передбачає класичний набір традиційних страхових послуг з низьким ступенем ризику. Він забезпечує відносно невисокий, але стабільний дохід та високу фінансову стійкість компанії за рахунок нижчих ризиків.

Компромісним варіантом є диверсифікований тип страхового портфеля. Він поєднує ризики середнього рівня та комбінує різні види страхування. Такий збалансований підхід має на меті закріпити чи покращити ринкові позиції страховика, забезпечуючи при цьому помірні показники ризику, дохідності та фінансової стійкості.

Зауважимо, що страховий портфель страхової компанії має бути збалансованим, що досягається шляхом поєднання більш безпечних видів страхування з більш ризикованими.

Ризики, які є більш небезпечними, мають вищі потенційні збитки та вищі страхові премії. Наприклад, страхування пасажирів на транспорті є безпечним видом страхування, але його прибутковість є незначною. З іншого боку, страхування ядерних об'єктів є більш ризикованим видом страхування і може приносити страховикам вищі прибутки. Як система економічного управління, страховий портфель являє собою низку рішень щодо розвитку конкретних видів страхування в компанії. При цьому застосовується підхід до оптимального поєднання ризику та дохідності, а також теорія портфельного інвестування. Управлінське завдання страхової компанії полягає у формуванні страхового портфеля, що забезпечує нормальний (ринковий) рівень прибутковості при помірному ризику [5].

Вчені Павлов В.І., Павлов К. В. та Свєрдлюк Г. В. [5] у своїй роботі зазначають, що процес управління страховим портфелем передбачає формування стратегічних та тактичних цілей. Ми цілком погоджуємося із цим твердженням і вважаємо, що поєднання стратегічного бачення та тактичних кроків є невід'ємною складовою ефективного управління страховим портфелем.

Формування стратегічних цілей дозволяє страховій компанії визначити довгострокові орієнтири свого розвитку, такі як забезпечення фінансової стабільності, диверсифікація ризиків, розширення присутності на ринку та підвищення конкурентоспроможності. Стратегічні цілі задають загальний вектор руху компанії та є основою для розробки конкретних тактичних заходів.

Водночас, тактичні цілі мають більш короткостроковий характер і спрямовані на реалізацію стратегічних цілей шляхом оптимізації поточної діяльності, що може включати вдосконалення структури страхового портфеля, перегляд андеррайтингових правил та тарифної політики, впровадження ефективних програм перестраховування, покращення якості обслуговування клієнтів та управління резервами.

Лише гармонійне поєднання стратегічного мислення та тактичних дій дозволяє страховій компанії гнучко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, забезпечувати збалансований розвиток та максимізувати прибутковість свого страхового портфеля в довгостроковій перспективі.

Враховуючи важливість збалансованого страхового портфелю для функціонування страхової компанії, необхідно розглянути фактори, що найбільше впливають на цей процес, котрі можна поділити на дві групи, а саме: внутрішні та зовнішні [6]. Таким чином, до внутрішніх (ті, що проявляються в середині компанії) слід віднести маркетингову стратегію, андеррайтенгову політику, клієнтоорієнтованість, якість наданих страхових

послуг, тощо; до зовнішніх (ті, що виходять за межі впливу страховика) слід віднести інфляцію, ліцензійні процеси, законодавчу стабільність, фінансово-економічну нестабільність, тощо.

Тож, урахування як внутрішніх чинників, на які страхова компанія може безпосередньо впливати, так і зовнішніх факторів, що вимагають гнучкої адаптації, є запорукою формування оптимального та збалансованого страхового портфеля.

Отже, зауважимо, що управління страховим портфелем має здійснюватися на постійній основі, з безперервним моніторингом існуючих чинників впливу та своєчасним реагуванням на появу нових непередбачуваних факторів. Саме такий безперервний підхід дає страховій компанії найкращі можливості для стабільного функціонування. Адже вплив різних факторів може провокувати виникнення нових ризиків, які можуть негативно позначитися на діяльності компанії. Лише за умови постійного моніторингу, аналізу та управління чинниками страховик зможе досягти оптимального співвідношення між доходністю та ступенем ризику свого страхового портфеля, а також підтримувати достатній рівень фінансової стійкості. Безперервне відстеження факторів впливу та своєчасне реагування на них є критично важливим для формування та ефективного управління страховим портфелем і забезпечення стабільної діяльності страхової компанії.

Список використаних джерел

1. Рудь, І. Ю., Рудь, В. О. (2019). Оптимізація портфеля страхової компанії з врахуванням ступенів ризику. 3(67), 187–190. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-3-67-39>
2. Фінансово-економічна діяльність страхових компаній: Основні напрями фінансової стратегії і планування у страхування, формування страхового портфеля. *Навчально-інформаційний портал ВП НУБІП України «Ніжинський агротехнічний інститут»*. <http://moodle.nati.org.ua/mod/book/view.php?id=10064>
3. Журавка, О. С., Кожушко, І. О., Рябушка, Л. Б. (2023). Процес управління страховим портфелем страхової компанії. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. №9*. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-08-02>
4. Дрібноход, А. О. (2008). Підхід щодо вибору страхового портфеля за цілями страховика. 63–67. https://www.vlp.com.ua/files/10_28.pdf
5. Павлов, В. І., Павлов, К. В., Свердлюк, Г. В. (2014). *Конспект лекцій з дисципліни «Страховий менеджмент»*. НУВГП.
6. Сердечна, Ю. С. (2017). Фактори впливу на формування страхового портфеля та управління ним. 85–90. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5631/1/studentresearchjournal160-15.pdf>

РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПІДТРИМЦІ БІЗНЕСУ ТА СТИМУЛЮВАННІ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Похилько Світлана Василівна,
к.е.н., доцент,*

*Сумський державний Університет, м. Суми
Рябушка Людмила Борисівна,*

к.е.н., доцент,

*Сумський державний Університет, м. Суми
Льченко Богдан Олександрович,*

здобувач вищої освіти,

Сумський державний університет, м. Суми

В сучасних умовах розвитку регіонів відбувається трансформація суспільства та поступовий перехід до європейських стандартів місцевого розвитку. Саме місцеві органи влади мають визначну роль та значення у формуванні сталого місцевого розвитку громад і регіону взагалі. Законодавчі аспекти функцій, повноважень, матеріальної та фінансової основи ОМС закріплені в ЗУ «Про місцеве самоврядування...» [1]. Правове регулювання МБ, реалізація бюджетного процесу на місцевому рівні закріплені в розділі III БКУ [2].

Складання, схвалення та подання на розгляд відповідної ради прогнозу (проекту) місцевого бюджету починається з сукупності заходів органів місцевого самоврядування щодо організації планування та використання фінансових ресурсів для забезпечення економічного та соціального розвитку відповідної території, і реалізації державної стратегії регіонального розвитку. Слід зазначити, Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 рр. акцентує увагу на тому, що першочерговими завданнями регіональної політики є прискорення економічного зростання регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу, створення нових робочих місць, покращення зайнятості населення, створення умов для повернення на батьківщину трудових мігрантів [3]. Проте в умовах воєнного стану ОМС відіграють фундаментальну роль у формуванні фінансового та соціального базису регіонів та їхніх громад. ОМС активно підтримують мешканців і військових, які постраждали внаслідок атак російської агресії, організують прихідок ВПО, забезпечують працевлаштування, підтримку релокованого бізнесу.

Необхідно зазначити, що з перших днів війни Міністерство економіки України реалізує програму для релокації українських підприємств, які перебувають на території бойових дій. Через майданчики системи «Прозоро

Продажі» можна подати заявку на релокацію в такі регіони (області): Київська, Полтавська, Дніпропетровська, Кіровоградська, Черкаська, Волинська, Рівненська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, Тернопільська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська. Будь-яке підприємство, що постраждало від бойових дій може подати заявку і отримати пакет державної підтримки: підбір місця розташування для потужностей підприємства; допомога з перевезенням на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту.

Отже, в умовах війни підтримка бізнесу розглядується Урядом країни як один із пріоритетних напрямків відбудови повоєнної економіки. Держава запровадила комплекс дієвих програм підтримки бізнесу: - програма «Робота» (програмам відновлення, створення власної справи, генерація нових робочих місць, набуття сучасних і потрібних спеціальностей на ринку праці, наповнення бюджету податками. Максимальна сума гранту до 8 млн грн); - єдине вікно для міжнародної торгівлі (цифровий ресурс Державної Митної служби України, який охоплює сервіси для бізнесу, громадян, інформацію по сплаті митних платежів, чат-боти: Telegram Bot, Митні органи, Вхід для контролюючих органів, Митниця в смартфоні, реєстри на публічна інформація, тощо); - підтримка МСБ (масштабна ініціатива для розвитку бізнесу в Україні, що має дві складові: онлайн-платформу Дія.Бізнес і офлайн - центри підтримки підприємців. Нажаль в м.Суми такий центр відсутній); - урядовий офіс UkraineInvest (державне стимулювання індустріальних парків: звільнення від податку на прибуток на 10 років за умови реінвестування інвестиційного проєкту, звільнення від ПДВ на ввезення нового обладнання, пільги на нерухомість на території індустріального парку, звільнення від оподаткуванням ввізним митом для власного користування. На території Сумської області створені індустріальні парки Greenfield: Суми, Тростянець, Свєма (м.Шостка); - Дія.Сіті (правовий та податковий простір для ІТ – компаній. Переваги для резидентів : низькі податкові ставки на працю (5 % ПДФО, ЄСВ 22% від мінімальної заробітної плати, 1,5% військовий збір), корпоративний податок (9% на «виведений капітал» або 18% на прибуток).

Дієвим напрямом підтримки стимулювання розвитку підприємницької діяльності є механізм кредитування за програмами Фонду розвитку підприємництва:

- «Доступні кредити» (для підтримки мікро, малого, середнього бізнесу у вигляді часткової компенсації процентних ставок 5%,7%,9% 13% або 15% відповідно до зазначеного об'єкту кредитування, надання гарантій банкам;
- «Доступний фінансовий лізинг» (тип предмета лізингу: нерухомість, транспорт, сільськогосподарська техніка, промислове обладнання тощо. Максимальна сума договору – 60 млн грн, 90 млн грн для

сільськогосподарського виробника, компенсаційна винагорода – 5%,7%,9%,11%);

– «Доступний факторинг» (підтримка надається в межах отриманих державних коштів у вигляді часткової винагороди за договорами факторингу. Строк фінансування до 360 днів, максимальний ліміт – до 150 млн грн).

Надання органами місцевого самоврядування мікрогрантів, також є позитивною тенденцією у підтримці підприємництва. Метою надання грантів є створення або розширення нових робочих місць, збільшення надходжень від сплати податків, зборів, ЄВСС. Місцевий бізнес, скориставшись допомогою зможе: створити умови для підвищення зайнятості населення в громадах; поліпшити інфраструктуру проживання на відповідних територіях; забезпечити надходження до МБ. Побудова лінії тренду бюджетоутворюючих податків ЗБСО на період до 2026 р обумовлює теоретичну можливість наповнення бюджету за рахунок ПДФО та ЄП.

Місцевий економічний розвиток має стати основою фінансової стійкості громад і максимально сприяти відновленню фінансово-економічного стану регіонів. Поступальне економічне відновлення місцевого підприємництва дасть змогу підвищити добробут мешканців громад шляхом забезпечення синергії у співпраці органів місцевого самоврядування і представників бізнесу. З цієї точки зору в програмних документах держави серед ключових позицій щодо повноважень органів місцевого самоврядування зазначені наступні: - надання місцевому самоврядуванню додаткових повноважень адміністрування місцевих податків та зборів з 2025 р; - збереження існуючих джерел наповнення місцевих бюджетів та недопущення вилучення стабільних дохідних джерел; - збереження частки зарахування ПДФО до бюджетів місцевого самоврядування у розмірі 64% на постійній основі; - посилення автономності і фінансової самостійності територіальних громад; розроблення концептуальних засад запровадження місцевої статистики.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97- ВР. Урядовий кур'єр. 1997. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Бюджетний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова від 05 серпня 2020 № 695. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЯТОРНИХ ЗМІН У БОРОТБІ З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ: ГЕОГРАФІЧНА І ЧАСОВА СКЛАДОВІ

Бухтіарова Аліна Геннадіївна

к.е.н, докторантка

Сумський державний університет, Суми

Тимошик Дар'я Дмитрівна

аспірантка

Сумський державний університет, Суми

Стрімкий розвиток цифрових технологій призвів до кардинальної трансформації суспільних відносин у сфері економіки та бізнесу, забезпечення національної та особистої безпеки. Цифровізація економіки відкрила нові можливості для розвитку бізнесу, сприяла створенню нових моделей публічного та корпоративного управління, поліпшення якості життя суспільства. В той же час, дані процеси призвели до посилення ризиків протиправної діяльності, що пов'язані із використанням цифрових технологій.

Одним з найбільш динамічних викликів сучасності, що завдає суттєвих економічних і соціальних збитків є кіберзлочинність. Вона включає незаконне отримання доступу до даних, здійснення фінансових махінацій, атак на критичну інфраструктуру та розповсюдження шкідливого програмного забезпечення. Постійно зростаючі масштаби та динаміка кіберзлочинності спричиняють значні економічні збитки для суспільства та держави в цілому та створюють загрози для стабільного та сталого розвитку суспільства.

З метою мінімізації негативних наслідків активного запровадження цифрових технологій урядами різних країн здійснюється постійна розробка та впровадження комплексних регуляторних заходів, що охоплюють як законодавчі ініціативи в сфері протидії злочинності в цифровому просторі, так і встановлення стандартів та регламентів інформаційної безпеки, що забезпечує ефективний контроль за використанням інформаційних технологій. Ефективність таких заходів значною мірою визначається специфікою регіонального розвитку та адаптації нормативно-правового середовища до сучасних загроз, здатністю оперативно реагувати на зміну тактики кіберзлочинців. Оцінювання ефективності регуляторних змін у боротьбі з кіберзлочинністю через призму географічного та часового аспекту її розвитку є ключовим аспектом при розробленні стратегій цифрової безпеки, що здатні забезпечити стійкість національних та міжнародних інформаційних систем.

Однією зі специфічних особливостей, що визначають умови запровадження та використання інструментарію боротьби з кіберзлочинністю, є її географічна специфіка. Відмінність у цифровому розвитку та грамотності, правовому регулюванні та міжнародній співпраці у сфері кібербезпеки

формують різний рівень кіберзагроз в країнах. Так, наприклад, у розвинених країнах (США, Японія, країни ЄС) значна увага приділяється впровадженню жорстких регуляторних заходів та стандартів безпеки, що включають не лише законодавче регулювання, а й технологічні інновації, міжнародну співпрацю та активну взаємодію між державними і приватними структурами. У США діє Закон про боротьбу з кіберзлочинністю (CFAA), створена Національна стратегія кібербезпеки, а також розвинута співпраця між державними органами та приватними компаніями, що дозволяє швидко реагувати на кіберзагрози.

Натомість у країнах, що розвиваються, нестача кваліфікованих кадрів у сфері кібербезпеки та недостатній рівень фінансування призводять до появи проблем з впровадженням ефективних механізмів боротьби з кіберзлочинністю. Слабкий контроль, в свою чергу, призводить до того, що кіберзлочинці дедалі частіше починають використовувати ці регіони для здійснення кібератак. Наприклад, слабка правоохоронна система та нерозвинена цифрова інфраструктура у країнах Африки та Латинської Америки призводить до високого рівня кіберзлочинності в них. Дослідження показують, що у цих регіонах часто діють транснаціональні хакерські угруповання, які здійснюють фішингові атаки, розповсюджують шкідливе програмне забезпечення та займаються фінансовим шахрайством.

Одним із проявів географічного аспекту розвитку кіберзлочинності є її транснаціональний характер. Відсутність чітких територіальних меж і залучення міжнародних хакерських угруповань робить дану злочинність однією з ключових загроз сучасного світу. Дані угруповання атакують державні установи, корпорації та фінансові системи, використовуючи передові технології та різні методи обходу систем безпеки. Одним із прикладів є діяльність таких угруповань як REvil та Conti, які займаються розповсюдженням програм-вимагачів, атакуючи компанії та органи влади по всьому світу. Інша важлива проблема даного типу злочинності полягає у використанні країн із слабким кіберзахистом як плацдармів для проведення атак на глобальному рівні. Наприклад, у Латинській Америці та Південно-Східній Азії через недостатнє правове регулювання та низьку цифрову грамотність частішають випадки хостингу нелегальних серверів, що використовуються для атак на країни з високим рівнем кіберзахисту.

В Україні сучасний розвиток кіберзлочинності визначається специфікою розвитку країни в умовах військових дій. Державні установи, стратегічні підприємства та фінансовий сектор регулярно зазнають атак з боку російських хакерських груп, що використовують різні методи – від DDoS-атак до складних операцій із компрометації державних систем. За даними Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, кількість кібератак на критичну інфраструктуру країни значно зросла після 2022 року. У відповідь

Україна посилити свою кібербезпеку завдяки міжнародній співпраці, інтеграції стандартів НАТО та підтримці країн-партнерів, що дозволило підвищити рівень стійкості до загроз. Одним із важливих кроків стало створення Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також посилення кіберпідрозділів у Збройних силах та правоохоронних органах. Додатково було запроваджено посилений моніторинг державних та приватних систем, впроваджено національні протоколи реагування на кіберзагрози.

Не менша важливим аспектом з точки зору боротьби з кіберзагрозами слугує оцінка ефективності регуляторних заходів у динаміці. Як показує практика, ухвалення нових законів чи посилення вже наявних норм може надати позитивний, але зазвичай тимчасовий ефект. Зловмисники поступово адаптуються до нових вимог, знаходять нові шляхи та застосовують дедалі складніші технології для досягнення своїх цілей. Тому завдання держав та міжнародних організацій полягає не лише в розробці й ухваленні дієвих правил, а й у їхньому постійному оновленні та аналізі реальних результатів.

Подібний ефект спостерігався після впровадження Загального закону про захист персональних даних у Бразилії (LGPD). У перші місяці після набуття його чинності кількість витоків даних зменшилася, але через рік було зафіксовано новий сплеск атак. Його впровадження призвело до зростання відповідальності бізнесу і тимчасового зменшенню витоків даних. Компанії почали ретельніше ставитися до зберігання та обробки персональних даних, адже компанії, які не відповідали встановленим вимогам, були змушені сплачувати багатомільйонні штрафи, що слугувало ефективним та дієвим стимулятором зростання обсягу інвестицій від бізнесу у вдосконалення систем кібербезпеки. Це сприяло тимчасовому зниженню рівня маніпулювання персональними даними. Однак згодом хакери змогли адаптувати свої методи, зокрема, шляхом більш частішого здійснення атак за допомогою методів соціальної інженерії (фішингові листи, телефонні дзвінки чи інші методи, спрямовані на витягнення конфіденційної інформації в обхід технічних систем безпеки) та шифрування з метою вимагання (блокування доступу до корпоративних чи особистих даних, вимагання викупу в криптовалюті) тощо. Це свідчить про необхідність постійного вдосконалення правового регулювання та адаптації до нових загроз.

У США після прийняття Закону про боротьбу з кіберзлочинністю (CFAA) також супроводжувалося зниженням рівня фінансового шахрайства в інтернеті. Проте, з розвитком технологій злочинці почали використовувати блокчейн та криптовалюти для анонімізації транзакцій, що ускладнило правоохоронним органам відстеження незаконних фінансових потоків. Це змусило уряд США посилити контроль за криптовалютними біржами, запровадивши нові регулювання у сфері фінансового моніторингу.

В цілому, більшість науковців визнають, що головною проблемою запровадження регуляторних змін у сфері боротьби з кіберзлочинністю є їхній відкладений ефект. Нові норми починають діяти не одразу, а процес адаптації може тривати роками. Окрім того, злочинці знаходять нові методи обходу регуляцій, що потребує оперативного оновлення правового поля. До основних викликів адаптації регуляторних норм належать: глобалізаційний характер кіберзлочинності (міжнародні хакерські угруповання можуть діяти у юрисдикціях, де відсутні жорсткі регуляторні вимоги), відсутність гармонізації регуляцій (різні країни мають власні підходи до кібербезпеки, що ускладнює міжнародне співробітництво у цій сфері), зміна методів атак (зловмисники швидко адаптуються до нових умов, використовуючи штучний інтелект, автоматизовані боти та інші сучасні технології), недостатнє фінансування кібербезпеки (у країнах, що розвиваються, брак ресурсів ускладнює впровадження ефективних заходів захисту).

Таким чином, ефективне регулювання кіберзлочинності є безперервним процесом, а боротьба з кіберзлочинністю вимагає динамічного, багатоаспектного підходу, де ключову роль відіграють як державні ініціативи, так і співпраця з приватним сектором та міжнародними організаціями. Постійний моніторинг кіберзагроз, впровадження новітніх технологічних рішень, обмін інформацією між державами та організаціями відіграють вирішальну роль у стримуванні кіберзлочинності. Крім того, необхідно посилювати рівень обізнаності населення щодо безпеки в цифровому просторі, адже людський фактор залишається одним із найслабших елементів у боротьбі з кіберзагрозами. Розвиток технологій штучного інтелекту та машинного навчання відкриває нові можливості для протидії злочинцям, водночас створюючи нові виклики для законодавців і регуляторних органів, які мають адаптувати нормативну базу до сучасних умов цифрової безпеки.

Робота виконана в рамках науково-дослідної роботи «Моделювання механізмів протидії організованій та транснаціональній кіберзлочинності у воєнний та післявоєнний часи» (№ д/р 0124U000550).

ВЕРИФІКАЦІЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЯ КЛІЄНТІВ ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ БАНКІВСЬКОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ

*Раков Андрій Геннадійович,
студент,*

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

За умов стрімкого розвитку технологій та поширення дистанційних банківських послуг, коли стати клієнтом банку можна за кілька хвилин не виходячи з дому, постає проблема підтримання безпеки фінансових операцій клієнтів, а також превенція шахрайства з рахунками населення та відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом. У цьому контексті ідентифікація та верифікація клієнтів набувають особливої важливості, оскільки вони є інструментами банку забезпечення стабільного та безпечного функціонування у цифровому середовищі. Ідентифікація та верифікація є невід'ємними складовими моделі КУС (Know Your Customer), яка використовується банками для забезпечення безпеки фінансових операцій та відповідності регуляторним вимогам.

Ідентифікація та верифікація клієнтів банку є двома взаємопов'язаними, але різними процесами, які мають на меті забезпечити безпеку фінансових операцій та відповідність регуляторним вимогам. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» ідентифікація - заходи, що вживаються суб'єктом первинного фінансового моніторингу для встановлення особи шляхом отримання її ідентифікаційних даних [1] (табл. 1).

Після ідентифікації відбувається верифікація наданих даних. Верифікація - заходи, що вживаються суб'єктом первинного фінансового моніторингу з метою перевірки (підтвердження) належності відповідній особі отриманих суб'єктом первинного фінансового моніторингу ідентифікаційних даних та/або з метою підтвердження даних, що дають змогу встановити кінцевих бенефіціарних власників чи їх відсутність [1];

Ідентифікація є першим етапом у відносинах банку з клієнтом і спрямована на збір інформації про клієнта, тоді як верифікація зосереджена на перевірці достовірності цієї інформації. Ідентифікація зазвичай є першим етапом, на якому збирається базова інформація.

Виділяють спрощені та повноцінні моделі верифікації клієнта, при цьому спрощена модель використовується, коли ризик ділових відносин з клієнтом є низьким. Право обирати моделі спрощеної верифікації (табл. 2) залишається за банківською установою.

Таблиця 1 – Документи, необхідні для ідентифікації суб'єктів банківських послуг

Фізична особа	<ul style="list-style-type: none"> • Паспортний документ; • РНОКПП (ІПН); • Адреса; • Інші дані за необхідності.
Фізична особа – підприємець	<ul style="list-style-type: none"> • Паспортний документ; • РНОКПП (ІПН); • Адреса; • Реєстраційні документи; • Інші дані за необхідності.
Юридична особа	<ul style="list-style-type: none"> • Реєстраційні та установчі документи; • Адреса; • Особи, що мають право розпоряджатися рахунками; • Структура власності; • УВО (Кінцеві бенефіціарні власники) • Інші дані за необхідності;

Джерело: складено автором за матеріалами [2]

Таблиця 2 – Моделі спрощеної верифікації

Модель ідентифікації/верифікації	Зміст моделі
Кваліфікований електронний підпис (КЕП)	Отримання копій ідентифікаційних документів, засвідчених КЕП власника таких документів
BankID	Спосіб електронної автентифікації громадян за допомогою їхніх даних в банку, де вони обслуговуються
Зчитування даних з ID документа	Зчитування ідентифікаційних даних із безконтактного електронного носія, імплантованого до ID-картки
Бюро кредитних історій	Отримання ідентифікаційних даних та фінансового номера телефону з бюро кредитних історій
Перша операція на символічну суму	Здійснення першої операції на символічну суму з переказу коштів із власного рахунку, відкритого в іншому банку України

Джерело: сформовано автором за матеріалами [3]

До повноцінних моделей верифікації відносять [3]:

- Відеоверифікація - спілкування клієнта та уповноваженого працівника через відео-дзвінок;
- BankID+КЕП - верифікація ідентифікаційних даних клієнта за допомогою
 - системи BankID НБУ та отримання копій ідентифікаційних документів, підписаних КЕП клієнта;
 - ДІА - отримання е-паспорта клієнта, завіреного електронною печаткою ДІА та фотофіксація клієнта або отримання копії ідентифікаційного документа чи опитувальника, підписаного КЕП.

У контексті повноцінних моделей найбільш комплексною є відеоверифікація. Ця модель може застосовуватися як до фізичних осіб (у т.ч. неповнолітніх), так і до фізичних осіб – підприємців та фізичних осіб – представників клієнта. Вона включає 5 етапів (рис. 1).

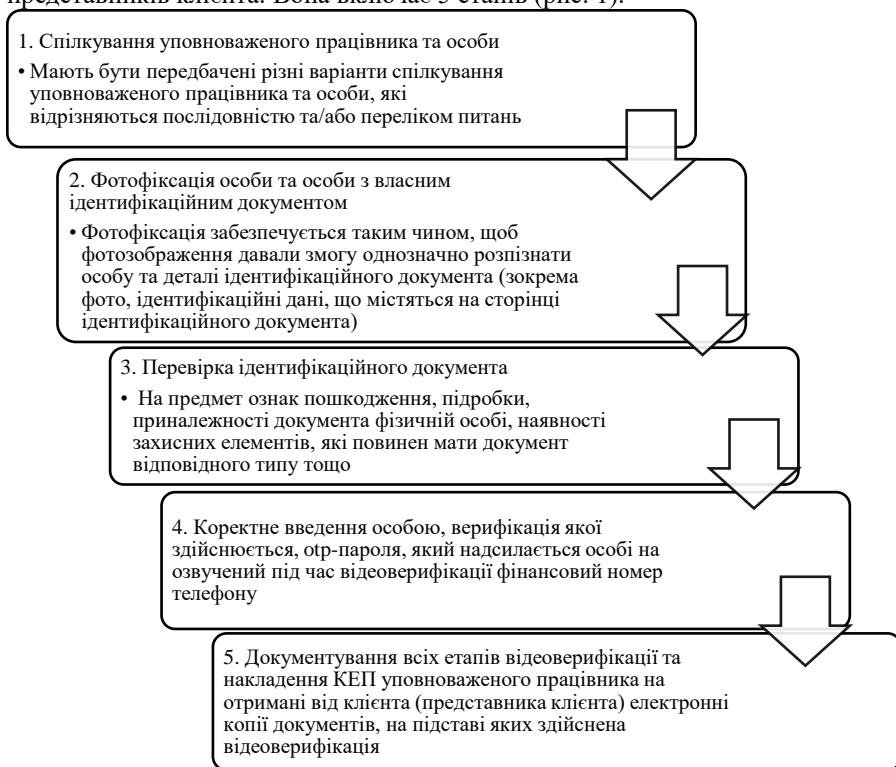

Рисунок 1 – Етапи проведення відеоверифікації

Джерело: складено автором за матеріалами [3]

Варто зазначити, що банківські установи при дистанційному обслуговуванні клієнта також використовують автентифікацію клієнта - процедуру електронної ідентифікації клієнта шляхом перевірки банком пред'явлених даних на предмет їх належності клієнту з метою надання доступу до каналів дистанційного обслуговування та отримання дозволу клієнта на проведення операцій [4].

У контексті верифікації та ідентифікації, автентифікація забезпечує додатковий рівень захисту та підтвердження особи клієнта, банківські установи можуть запобігти несанкціонованому доступу до рахунків, зменшити ризик шахрайства та забезпечити високий рівень безпеки при дистанційному банківському обслуговуванні.

Підсумовуючи, задля запобігання шахрайських дій, легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом тощо при дистанційному обслуговуванні банківські установи використовують ідентифікацію та верифікацію клієнтів банку - двома взаємопов'язаних, але різних процесами, кожен з яких виконує унікальну функцію для забезпечення безпеки фінансових операцій та відповідності регуляторним вимогам. Ідентифікація полягає у зборі базової інформації про клієнта, а верифікація, з іншого боку, полягає у перевірці точності та достовірності цієї інформації за допомогою різних методів, таких як спрощених та повноцінних моделей верифікації. Автентифікація так само служить вірним інструментом у верифікації та ідентифікації клієнтів банку.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
2. АТ «Укрсиббанк». Офіційний сайт. <https://ukrsibbank.com/>
3. Національний банк України. Дистанційна ідентифікація та верифікація клієнта. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/2_pr_2020-11-20.pdf?v=4
4. АТ «А – Банк». Офіційний сайт. <https://a-bank.com.ua/>

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО МАРКЕТИНГУ НА ПРИВАТНИХ КЛІЄНТІВ БАНКУ

*Тверезовська Олександра Ігорівна,
викладач-стажист кафедри ФТП,
Сумський державний університет, м. Суми
Попова Крістіна Едуардівна,
студентка ОП «Банківська справа»,
Сумський державний університет, м. Суми*

У сучасних умовах функціонування банківської сфери використання цифрових технологій банками для поліпшення обслуговування клієнтів набирає все більшої популярності, враховуючи, що цифрова трансформація має позитивний вплив й на маркетингову стратегію банку. Вона сприяє швидкій взаємодії клієнтів з банком, забезпечує доступ до послуг, знижує їх вартість та дозволяє створювати нові сервіси. Ці фактори роблять банк привабливішим для клієнтів та допомагають підвищити його конкурентоспроможність.

Для дослідження впливу цифрової трансформації на приватних клієнтів банку було проведено опитування з використанням Google Forms в Інтернеті, спрямоване на виявлення параметрів маркетингової привабливості для клієнтів-фізичних осіб. Респондентами дослідження була молодь від 18 до 24 років (56%), а також представники категорій віку до 18 років (14%), від 35 до 44 років (13%) та 45+ (17%). Фокусування опитування в основному на молодіжній аудиторії вказує на значний потенціал цифрової трансформації для залучення саме молодого покоління до банківських послуг. Однак необхідно також звернути увагу на інші категорії клієнтів, зокрема, на середній і старші вікові групи, для забезпечення широкого охоплення цифровими ініціативами та підтримки різноманітності потреб споживачів.

Використання цифрових каналів маркетингових комунікацій у банку представляє собою ключовий інструмент для досягнення стратегічних цілей у сучасному фінансовому середовищі та залучення уваги цільової аудиторії. Поряд з тим значна частина респондентів при виборі свого поточного банку користувалась більш традиційними каналами інформації – рекомендаціями знайомих (рис.1). Такий розподіл отриманих відповідей зокрема свідчить про високу цінність усного рекламування (так зване «сарафанне радіо»).

Поряд з тим варто зазначити, що більшість опитаних клієнтів уже не перший рік користуються послугами конкретного банку, що певною мірою може пояснювати незначний вплив на їхній вибір цифрових каналів комунікацій, які почали використовуватись банками відносно нещодавно. З огляду ж на активні процеси цифровізації та швидке пристосування

банківського сектору до таких змін можемо припустити, що у майбутньому більшість клієнтів буде залучено саме через інструментарій цифрового маркетингу, який особливо ефективним є для комунікації з поколінням Z, що поступово ставатиме домінуючим серед споживачів банківських послуг.

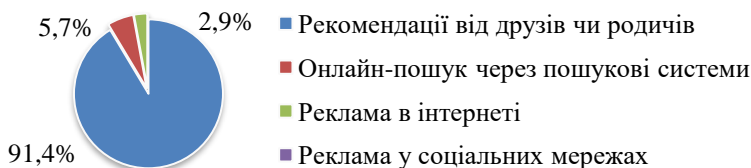

Рисунок 1 – Розподіл відповідей на питання «Як Ви дізналися про свій поточний банк?»

Джерело: систематизовано автором на основі отриманих результатів опитування з використанням Google Forms.

Постійне вдосконалення цифрових інструментів маркетингу є критично важливим для банків. Сьогодні вони повинні активно адаптуватися як до процесів цифровізації середовища, так і до постійних та швидких змін у поведінці та потребах клієнтів. Для підвищення ефективності маркетингових комунікацій банкам рекомендується використовувати широкий спектр цифрових інструментів (рис. 2), таких як: соціальна комерція, яка дозволяє банкам налагоджувати пряму взаємодію з клієнтами сучасним способом; інтерактивні e-mail розсилки, що поширює персоналізацію; аналіз настроїв або соціального слухання – дозволяє банкам краще розуміти їхні потреби та створювати адаптовані маркетингові стратегії; блоги та особиста переписка, які додатково сприяють побудові довіри та підвищенню залученості аудиторії. Ці та інші інструментів дозволяють банкам більш ефективно взаємодіяти зі своїми клієнтами, розуміти їхні потреби та вподобання, а також надавати більш персоналізовані пропозиції та послуги [1].

Соціальні мережі (SMM) виявилися найбільш ефективним цифровим інструментом для залучення уваги (рис. 2).

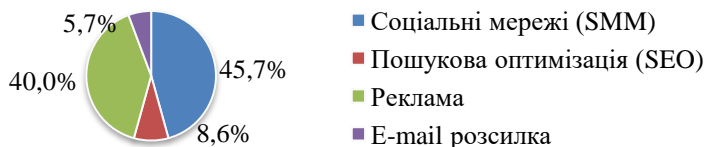

Рисунок 2 – Розподіл відповідей на питання «Які цифрові інструменти в банківському маркетингу Ви вважаєте найбільш ефективними для залучення Вашої уваги?»

Джерело: систематизовано автором на основі отриманих результатів опитування з використанням Google Forms.

Це вказує на широкий вплив соціальних мереж на споживачів, а також на їхню готовність спілкуватися з банком через ці канали. Підтвердженням є те, що для 49 % аудиторії з опитування є важливим присутність їхнього банку у соціальних мережах для залучення уваги до його послуг та акцій. Крім цього контент банку в соціальних мережах впливає на 32 % опитуваної аудиторії та 37 % зацікавлює дізнатися детальніше. Це вказує на те, що наявність якісного та привабливого контенту в соціальних мережах може стимулювати інтерес та активність клієнтів банків.

Хоча лише невелика частина респондентів (8,6 %) віддали перевагу пошуковій оптимізації, це свідчить про те, що деякі клієнти вважають важливим мати можливість знаходити банкові послуги в Інтернеті через пошукові системи. Вірогідно, це означає, що респонденти схильні довіряти та використовувати послуги банку, якщо вони можуть легко знайти його онлайн. Підтвердженням цього є те, що на 43 % аудиторії впливає позиціонування банку у пошукових системах на вибір саме його банківських послуг, та 32 % це зацікавлює перейти на сайт та дізнатися детальніше. Крім цього для 97 % опитуваних важливо, щоб банк мав оптимізований веб-сайт для отримання інформації про його послуги. Це підкреслює важливість доступності та зручності інформації для клієнтів через веб-сайт банку.

Досить значна частка опитаних клієнтів українських банків (40 %) віддали перевагу рекламі. З цього можна зробити висновок, що клієнти активно реагують на рекламні повідомлення банків, які можуть бути представлені на різних цифрових платформах, таких як веб-сайти, соціальні мережі та мобільні додатки. Присутність банків у цифровому просторі через рекламні кампанії забезпечує їм можливість привертати увагу зацікавлених клієнтів та пропонувати їм свої товари та послуги. З огляду на те, що 73 % опитаних підтвердили присутність цифрової реклами банків у повсюдному житті, можна зробити висновок про те, що банки активно використовують цифрові канали для розміщення своєї реклами та просування.

Оцінюючи типи реклами, на які респонденти реагують найбільш активно (рис. 3), варто звернути увагу на те, що інформаційна реклама набрала найбільшу кількість голосів 37%, що демонструє бажання клієнтів отримати актуальну інформацію про можливості та переваги банку. На другому місці з 26% голосів продуктова реклама, яка підкреслює інтерес клієнтів до конкретних фінансових умов та можливостей. Емоційна реклама виявилась менш популярною, лише 6%, що свідчить про більший інтерес користувачів до інформації про товари та послуги, ніж до відчуттів, які забезпечують рекламний контент. І наостанок 17% голосів персоналізованій рекламі підтверджує ефективність індивідуалізованого підходу для залучення уваги. Тож реклама дійсно є дієвим цифровим інструментом для банків.

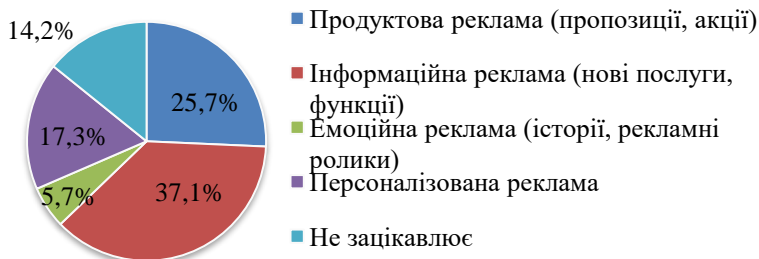

Рисунок 3 – Розподіл відповідей на питання «На який тип реклами банків Ви реагуєте найчастіше?»

Джерело: систематизовано автором на основі отриманих результатів опитування з використанням Google Forms.

Повертаючись до дослідженні ефективності цифрових інструментів банківського маркетингу (рис. 2), то E-mail розсилка з 5,7% голосів стає менш ефективним інструментом порівняно з іншими більш інтерактивними каналами комунікації. Відсутність значної уваги до електронних листів також може свідчити про те, що вони не завжди сприймаються як ефективний спосіб залучення уваги клієнтів або подолання їхнього інформаційного шуму. Більшість опитуваних у нашому дослідженні (52%) відмовилися від впливу регулярних електронних розсилок на їх вибір банківських послуг, що свідчить про їхню віддачу переваги іншим каналам комунікації або формам спілкування з банком.

Підсумовуючи, 92 % опитаних вважають цифрові канали більш зручними для отримання інформації від банку порівняно з традиційними каналами, тому можна зробити висновок про значний вплив цифрової трансформації маркетингу на приватних клієнтів банку. Це свідчить про те, що віртуальні засоби комунікації, стають вибором для спілкування з банком та отримання інформації про його послуги. Результати дослідження підкреслюють потребу у банках інвестувати в цифрові маркетингові стратегії. Такий підхід до маркетингу відповідає сучасним тенденціям у споживчому поведінці та дозволяє банкам ефективно конкурувати на ринку фінансових послуг.

Список використаних джерел

1. Панченко, О. В. (2020). Удосконалення маркетингових комунікацій у забезпеченні ефективності діяльності банків в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 2. С. 7–13.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТРАХУВАННІ

*Швидка Юлія Сергіївна,
студентка гр. ПТБ-11/26фк,
Сумський державний університет, м. Суми
Науковий керівник – Захаркіна Людмила Сергіївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Широке використання цифрових технологій з кожним днем набуває все більшого значення і стає важливим рушієм не лише фінансового ринку, а й вітчизняної економіки в цілому. Впровадження сучасних цифрових продуктів і технологій дає страховим компаніям низку конкурентних переваг, включаючи підвищення швидкості прийняття рішень, нові можливості для розширення страхового портфеля, забезпечення диверсифікації ризиків, зменшення витрат, розширення географії діяльності, спрощення процедури купівлі страхового продукту, а також забезпечення більш прозорої діяльності.

Сучасна практика впровадження цифрових технологій у страховому бізнесі дуже динамічна та різноманітна. Найбільш поширені способи, які використовують страхові компанії для впровадження цифрових технологій є наступними:

- онлайн-оформлення страхових полісів;
- цифрові платформи та портали;
- штучний інтелект та аналітика даних;
- мобільні додатки та IoT;
- клієнтський сервіс через чат-боти;
- фото та відео оцінка збитків;
- технології віртуальної та доповненої реальності [1].

Ці технологічні інновації не тільки полегшують взаємодію клієнтів із страховиками, але і покращують якість обслуговування, роблять процеси більш прозорими та ефективними, а також допомагають страховим компаніям більш точно оцінювати та управляти ризиками. Онлайн страхування передбачає використання платформ для порівняння страхових продуктів, розробку нових цифрових страхових послуг, а також впровадження інноваційних підходів до оцінки ризиків, розрахунку тарифів та ін. У таблиці 1 систематизовано основні компоненти, які забезпечують процес модернізації страхування на сьогодні.

Таблиця 1 – Основні компоненти модернізації страхування

Компонент	Характеристика компоненту
Мобільні технології	Надають страховим компаніям можливість зв'язуватися з клієнтами та створювати мобільні застосунки для використання їх у процесі надання страхового захисту.
Програмне забезпечення, мережеві технології	Розвиток онлайн платформ для продажу комунікації з клієнтами, продаж страхових продуктів, надання онлайн послуг.
Хмарні обчислення, технології ідентифікації, технологія великих даних (BigData)	Збір важливої інформації, аналіз та використання великих обсягів даних для оцінки ризиків, прогнозування попиту на страхові послуги та покращення процесів управління ризиками, обробка заявок страхувальників, виявлення шахрайства.
Інтернет речей (IoT), біометричні технології, телематичні технології	Забезпечення підключення різних пристроїв та об'єктів до Інтернету для передачі та обміну інформацією. IoT дозволяє страховим компаніям вдосконалювати або створювати нові послуги на основі отриманих даних про поведінку клієнта (технологія "pay as you drive"), даних про стан систем безпеки, даних фітнес трекерів (медичне страхування) тощо.
Штучний інтелект (AI)	Штучний інтелект мінімізує потребу втручання людини та забезпечує ефективне прийняття рішень за допомогою більш швидкого та ефективного виконання всіх процесів.
Блокчейн	Використовується для покращення безпеки, автентифікації та управління даними у страховому бізнесі, виключення неправомірного укладання договору, повторної оплати чи заяви, призначення неправомірних виплат.
RegTech (Регуляторні технології)	Використовується для управління ризиками та дотримання регуляторних норм. Її використовують для ідентифікації клієнтів, виявлення шахрайства, автоматизації процедур та формування звітів для страхових компаній.

Джерело: складено автором за даними джерел [1, 2, 3].

Цифрові технології дозволяють суттєво спростити бізнес процеси страхових компаній, починаючи з укладання договору, отримання страхових внесків і закінчуючи поточним обслуговуванням і діями в разі настання страхового випадку, що зменшує витрати часу і кошти в як клієнтів, так і страхових компаній.

Наразі розподіл найпопулярніших технологічних рішень, які вже використовуються у страхуванні є таким: Big Data, штучний інтелект та машинне навчання (20%), страхування на основі часу використання («плати

коли їздиш») (13%), телематика (13%), страхування для IoT-сфери (інтернет речей) (12%), робо-едвайзери та чат-боти (10%), блокчейн (4%) [2].

Серед інноваційних розробок, які розвиваються на глобальному страховому ринку доцільно виділити такі:

1) Flock — програма для страхування та безпеки дронів, яка надає досконалі показники ризику польоту дронів в режимі реального часу;

2) Lazarus AI — покращує шанси на раннє виявлення раку шийки матки, та яєчників завдяки даним штучного інтелекту, що дозволить знизити смертність від раку з нинішніх 40% до 4%;

3) Atestiv — це стартап, який займається боротьбою з шахрайством, здійснюючи перевірку достовірності фотографій та відео під час розслідування страхових випадків;

4) Zesty AI — стартап, який використовує потужність штучного інтелекту для трансформації індустрії майнового страхування. Страховики та перестраховики використовують Zesty, з метою точнішої фіксації ризиків та надання кращих страхових полісів своїм клієнтам [4].

Таким чином, у сучасних умовах цифрові технології стають важливим фактором операційної ефективності та конкурентоспроможності страхового бізнесу, оскільки цифрові технології дозволяють страховим компаніям покращити свої послуги, оптимізувати процеси та забезпечити більш ефективне управління ризиками.

Робота виконана в рамках дослідження, що фінансується за рахунок бюджетних коштів МОН України «Цифровізація та транспарентність публічних, корпоративних та особистих фінансів: вплив на інноваційний розвиток та національну безпеку» (реєстраційний номер: 0122U000774).

Список використаних джерел

1. Prokopchuk, O. (2023). Features of Insurance Business Digitalization in Ukraine. *Collected Works of Uman National University of Horticulture*, 2(103), 6–16. <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2023-103-2-6-16>
2. Popova, L. (2022). Modern Trends in the Development of Digital Technologies in Insurance. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, (5). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-08-02>
3. Panchenko, O., & Sadchykova, I. (2023). The influence of digital technologies on the development of the insurance business. *Problems and Prospects of Economics and Management*, (4(36)), 291–301. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-291-301](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-291-301)
4. Fedorovych, I (2023). Main trends and development directions of the insurance market of Ukraine. *Investytsiyi: Praktyka ta dosvid*, (3), 45–49. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.3.45>

ПОНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА ЇЇ ОЦІНКА НА РІЗНИХ РІВНЯХ УПРАВЛІННЯ

*Салтикова Ганна Василівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Голик Аліна Олександрівна,
студентка,
Сумський державний університет, м. Суми*

Інвестиційна привабливість є ключовим фактором для забезпечення щільного економічного розвитку як на макро-, так і на мікрорівні. Здатність залучати інвестиційні ресурси відіграє визначальну роль у модернізації виробництва, упровадженні інновацій, створенні нових робочих місць та підвищенні конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. На рівні держави, регіонів, галузей та окремих підприємств інвестиційна привабливість є одним з основних показників, що визначає перспективи їх подальшого розвитку. Саме тому в умовах глобалізації та посилення конкуренції за інвестиційні ресурси особливого значення набуває об'єктивна оцінка інвестиційної привабливості. Лише за наявності достовірних даних щодо інвестиційного потенціалу та ризиків можливе прийняття обґрунтованих рішень інвесторами. Водночас, для суб'єктів господарювання оцінка інвестиційної привабливості є інструментом виявлення власних конкурентних переваг та недоліків задля розробки ефективної стратегії залучення інвестицій.

Інвестиційна привабливість – це системна сукупність потенційних можливостей укладання коштів з метою отримання економічних вигід у майбутньому як наслідок результатів минулої господарської діяльності потенційного об'єкта інвестування, суб'єктивно оцінювана інвестором [1].

Нападовська І. В. зазначає, що інвестиційна привабливість є комплексною характеристикою підприємства, регіону чи країни, що відображає його потенціал для отримання економічних вигід у майбутньому та залучення інвестицій, і яка оцінюється інвестором з урахуванням різних чинників та ризиків.

Натомість, на нашу думку, інвестиційна привабливість є комплексним поняттям, яке відображає сукупність факторів та умов, що визначають доцільність вкладання інвестиційних ресурсів у певний об'єкт інвестування (країну, регіон, галузь, підприємство) з метою отримання прибутку або досягнення інших позитивних ефектів.

Зауважимо, що інвестиційну привабливість часто ототожнюють із інвестиційним кліматом та інвестиційним середовищем, але дані поняття відрізняються за масштабом застосування, характером впливу державних органів,

складовими елементами та рівнем деталізації. Разом вони надають комплексну характеристику інвестиційної сфери. Також, зазначимо, що інвестиційне середовище виступає інструментом забезпечення інвестиційної діяльності в країні, натомість інвестиційний клімат дає можливість визначити оптимальність інвестицій. У свою чергу, інвестиційна привабливість характеризується елементом прогнозу отримання найкращої економічної вигоди від інвестицій [2].

Величина оцінки інвестиційної привабливості залежить від об'єкту інвестування, саме тому оцінювання інвестиційної привабливості стає важливим етапом у прийнятті рішення щодо вкладення фінансових ресурсів.

Розглянемо детальніше рівні управління на яких здійснюється оцінка перспектив інвестиційного об'єкта, а саме: макрорівень, мезорівень та мікрорівень [3].

1. Макрорівень (національний рівень) – це рівень країни в цілому. Макрорівень базується на дослідженні макроекономічних показників, інвестиційного клімату країни, національних програм та стратегій розвитку.

2. Мезорівень (проміжний рівень) – це рівень, що знаходиться між макро- та мікрорівнем. До нього включають регіональний рівень, тобто рівень окремих регіонів всередині країни (областей, районів, міст) та галузевий розвиток – діяльність певних галузей економіки (промисловість, сільське господарство тощо). На мезорівні розглядаються умови та чинники інвестиційної привабливості окремих регіонів або галузей.

3. Мікрорівень – найнижчий рівень, на якому розглядаються окремі суб'єкти економіки, тобто підприємства, організації, фірми різних форм власності та сфер діяльності. На цьому рівні аналізується ефективність інвестиційних проектів підприємства його фінансово- економічні показники, конкурентоспроможність та рентабельність продукції.

Такий розподіл дозволяє більш ґрунтовно досліджувати інвестиційну привабливість на кожному з рівнів управління.

Розглянуто інвестиційну привабливість Сумської області (мезорівень) за 2013-2021 рр. Сумська область володіє значним потенціалом для розвитку різних галузей економіки. Серед них можна виділити промислове виробництво, зокрема машинобудування, хімічну, харчову та добувну промисловість, а також сільське господарство, сферу послуг (торгівля, освіта, наукова діяльність та туризм), що забезпечує широкий спектр інвестиційної привабливості регіону для потенційних інвесторів.

Одним з першочергових показників, на який варто звернути увагу при оцінці інвестиційної привабливості регіону, є динаміка валового регіонального продукту. Існує пряма залежність між рівнем капітальних інвестицій та обсягом валового регіонального продукту. Чим більше

інвестицій залучається в економіку регіону, тим більше зростає валовий регіональний продукт.

Таким чином, сталий економічний розвиток країни та її регіонів безпосередньо залежить від постійного нарощування інвестиційних потоків. Тож, проаналізовано валовий регіональний продукт Сумської області за 2013–2021 рр. (рис. 1).

Рисунок 1 – Динаміка валового регіонального продукту Сумської області за 2013–2021 рр. (сформовано авторами на основі [4])

Темпи зростання ВРП Сумської області були вищими за темпи зростання ВВП України загалом. Наприклад, у 2021 році ВРП Сумщини зріс на 31 % порівняно з 2020 роком, тоді як ВВП України зріс на 28,5 %. Частка Сумської області у формуванні ВВП України поступово зростала протягом аналізованого періоду, хоча й залишалася відносно невеликою – від 1,8 % у 2013 році до 1,9 % у 2021 році.

Загалом, незважаючи на нестабільну макроекономічну ситуацію, Сумській області вдалося нарощувати обсяги залучених інвестицій в основний капітал. Хоча її частка в загальноукраїнському показнику залишалася невеликою (рис.2).

Отже, проведені дослідження оцінки інвестиційної привабливості Сумської області показали щорічне збільшення валового регіонального продукту за аналізований період. Виявлено, що незважаючи на фінансово-економічну нестабільність в Україні загалом, Сумській області вдалося нарощувати обсяги капітальних інвестицій в основний капітал, що є

позитивним фактором, оскільки свідчить про зростання інвестиційної активності та покращення інвестиційного клімату в регіоні.

Рисунок 2 – Динаміка обсягу капітальних інвестицій в Сумській області та України за 2013-2021 рр. (сформовано авторами на основі [5])

Список використаних джерел

1. Нападівська, І. В. (2005). Теоретичні та методичні аспекти дослідження інвестиційної привабливості України. *Вісник ДонДует №4(28)*. С.55-61.
2. Чорна, Л. О. (2008). Результативна стратегія досягнення інвестиційної привабливості підприємства. *Інвестиції: практика та досвід №24*. С.4-6.
3. Романчук, А. Л. (2019). Оцінка інвестиційної привабливості як необхідний елемент управління фінансово-економічною безпекою. <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/2369>
4. Валовий регіональний продукт. *Data.gov.ua*. <https://data.gov.ua/dataset/6e24b7d1-218f-4899-b187-19de3ad1ded6/resource/85b0bf89-1021-4e07-bafc-f7b7c5125555> (дата звернення: 23.05.2024).
5. Державна служба статистики України. *Укрстат*. <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.05.2024).

УПРАВЛІННЯ КОМПЛАСНС-РИЗИКОМ БАНКУ

*Криклій Олена Анатоліївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний Університет, м.Суми
Рябушка Людмила Борисівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний Університет, м.Суми
Придуха Андрій Олександрович,
здобувач вищої освіти,
Сумський державний університет, м.Суми*

Комплаєнс є елементом системи внутрішнього контролю в банку. Більшість практиків розглядають банківський комплаєнс як відповідність вимогам фінансового моніторингу, антикорупційного і валютного законодавства. Хоча поняття комплаєнсу набагато ширше і включає багато видів: податковий, трудовий, санкційний, кримінально-правовий, антимонопольний, антикорупційний, ін. В українській нормативній базі для банків визначення комплаєнс-ризиків представлено у «Положенні про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» і є наступним: комплаєнс-ризик - імовірність виникнення збитків/санкцій, додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів або втрати репутації внаслідок невиконання банком вимог законодавства, нормативно-правових актів, ринкових стандартів, правил добросовісної конкуренції, правил корпоративної етики, виникнення конфлікту інтересів, а також внутрішньобанківських/внутрішньогрупових документів банку [1].

Організація функції комплаєнсу значно варіює в залежності від розміру банку: у великих банках комплаєнс-персонал може працювати в рамках операційних бізнес- ліній, в міжнародних - можуть бути групові та локальні комплаєнс-офіцери, у малих банках - комплаєнс-персонал може бути зосереджений в одному підрозділі.

Ключовим міжнародним документом з питань комплаєнсу є «Комплаєнс та комплаєнс-функція в банках» Базельського комітету, що містить 10 принципів [2]. Аналіз спеціальної літератури та нормативної бази з сайтів Національного банку України, Асоціації українських банків, публікацій та робочих документів Базельського комітету з банківського нагляду, Financial Action Task Force (FATF), представників аудиторської «великої четвірки» - Deloitte та Ernst & Young, дозволив узагальнити ключові підходи до управління комплаєнс-ризиком, а саме: створення ефективної системи комплаєнс; проведення оцінки ризиків; моніторинг та контроль; зовнішні комунікації; постійне вдосконалення.

Державне регулювання управління комплаєнс-ризиком у банківській системі України відбувається насамперед через «Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах», яке передбачає вимоги до працівників підрозділу, обов'язкові складові політики, порядку та процедур управління комплаєнс-ризиком, звітування, джерел інформації, а також функції комплаєнс-підрозділу та його керівника.

Комплексна методологія оцінки комплаєнс-ризиків банку передбачає багаторівневий підхід, що поєднує елементи ідентифікації, оцінки та пом'якшення ризику. Ключові кроки є такими: Інвентаризація та нормативне «картографування»; Ідентифікація та оцінка ризиків; Оцінка внутрішнього контролю; Звітування та коригування; Постійний моніторинг і вдосконалення.

Оскільки інформація щодо комплаєнс-інцидентів та результатів оцінки комплаєнс-ризиків є недоступною зовнішньому користувачу, наше дослідження було зосереджено на вивченні інформації з відкритих джерел.

Тому з метою дослідження основного змісту політик управління комплаєнс-ризиком було систематизовано інформацію по таким банках, як: АТ «Ощадбанк», АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» та АТ «ОТП БАНК». Проведений аналіз зазначених документів та ін. документів дозволив встановити наступне:

- мета управління комплаєнс-ризиком може значно відрізнитись у банках: аналіз комплаєнс-ризиків задля прийняття адекватних управлінських рішень задля зменшення пов'язаних із ним втрат; забезпечення дотримання вимог законодавства, актів, ринкових стандартів, правил, т.п.; створення законної та етичної корпоративної культури, що забезпечує пруденційну та етичну діяльність банку в довгостроковій перспективі; управління комплаєнс-ризиком передбачає широку сферу діяльності. Є напрями, які зустрічаються у всіх проаналізованих банках (запобігання конфліктам інтересів, етика, заборона корупції та хабарництва), але є специфічні, що характерні виключно, наприклад, для АТ «Ощадбанк». Це непрацюючі активи та майно, яке перейшло у власність банку на підставі реалізації прав заставодержателя, а також сфера маркетингу та продажів;

- до Політик управління комплаєнс-ризиком долучаються додаткові внутрішні нормативні документи, що регламентують більш детально окремі сфери: Політика виявлення, запобігання та управління конфліктами інтересів, Декларації схильності до ризиків, ін.;

- Антикорупційна політика, Політика запобігання конфлікту інтересів є у відкритому доступі з усіх проаналізованих банків;

Тому сучасний комплаєнс-менеджмент використовує ризик-орієнтований підхід, заснований на міжнародних стандартах. ISO 37301:2021 є контекстною основою підходу ризику до відповідності управління є основою. На практиці найпопулярніші методи оцінки ризику поєднуються з методами багатокритеріального прийняття рішень для більш точного опису складних

явищ. Цікавим у цьому розумінні підхід, запропонований авторами Ferenc Vogn'ar та соавт. Він базується на методі Partial Risk Map (PRISM). Проаналізований підхід є цікавим для використання у великих банках зі значною кількістю комплаєнс-спеціалів та комплаєнс-інцидентів.

Таким чином, управління комплаєнс-орієнтованістю на основі ризиків дозволяє комплаєнс-аудиторам спочатку визначити ключові ризики дотримання, а потім запропонувати засоби контролю для пом'якшення цих ризиків. Увага зосереджена лише на ризиках і нормах відповідності, які є ключовими для банківських установ. Життєвий цикл комплаєнсу та управління ризиками має вирішальне значення для прибуткової та ефективної банківської системи та складається з: оцінки ризиків і визначення пріоритетів засобів контролю – банки повинні систематично оцінювати відповідність і ризики в усіх функціях. Також можна використовувати інструменти оцінки ризику, такі як калькулятор ризику та теплові карти ризику.

Список використаних джерел

1. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: постанова Правління НБУ від 11.06.2018 року № 64 (зі змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>

2. Basel Committee on Banking Supervision. Compliance and the compliance function in banks. April 2005. <https://www.bis.org/publ/bcbs113.htm>

ВИКОРИСТАННІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ОЦІНЮВАННІ СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

*Руденко Євген Юрійович,
аспірант,*

Сумський державний Університет, Суми

Швидке розповсюдження новітніх технологій та інновацій в різноманітних сферах неминуче проникає в світ фінансів. Так за останні роки, особливо з появою ChatGPT розроблений компанією OpenAI і представлений широкому загалу 30 листопада 2022 року штучний інтелект став інструментом над яким регуляторні органи та міжнародні організації активізували свої зусилля щодо оцінювання наслідків ШІ для фінансової системи.

Тому не дивно, що регулятори Єврозони вивчають і використовують інноваційні технології, такі як ШІ, для підтримки своєї цифрової трансформації та використанні при оцінюванні рівня фінансової стійкості.

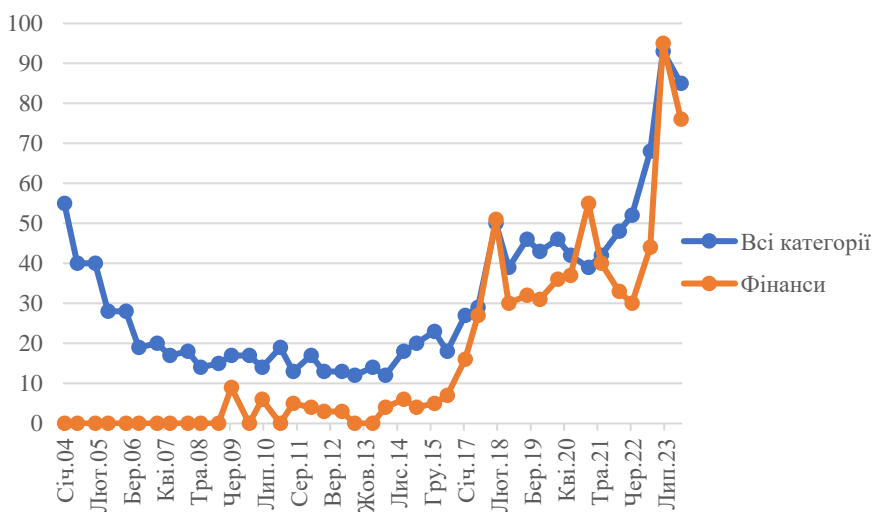

Рисунок 1 – Інтерес до категорії Штучний інтелект (ШІ) за всіма категоріями запитів, та категорія фінанси окремо
Джерело: розроблено на основі [1]

Відповідно до рисунку 1 відзначається зростання вивчення та застосування ШІ з кінця 2017 початку 2018 року. Та спостерігається динамічне коливання зі зростанням інтересу в кінці 2021 року. З появою ChatGPT спостерігається нова

хвиля, приріст в 137% інтересу до категорії ІІІ, що стимулює дослідження та можливість імплементації інновацій в фінансову систему.

Штучний інтелект використовується як передовими компаніями світу, так і високорозвиненими країнами. Інструмент використовується компаніями за наступними сценаріями:

– управління ризиками – BlackRock використовує систему Aladdin, яка застосовує штучний інтелект для аналізу ринкових даних і прогнозування потенційних ризиків, що допомагає інвесторам приймати обґрунтовані рішення [2].

– захист від шахрайства – PayPal використовує алгоритми машинного навчання для аналізу транзакцій у реальному часі, що дозволяє виявляти шахрайські дії та знижувати ризики фінансових втрат [3].

– комплаєнс – JPMorgan Chase застосовує програму COiN, яка автоматизує обробку юридичних документів і значно скорочує час, необхідний для перевірки відповідності нормативним вимогам [4].

– аналіз ринку та поведінки клієнтів – Mint використовує алгоритми штучного інтелекту для аналізу фінансової поведінки користувачів і надання персоналізованих фінансових рекомендацій, що допомагає користувачам краще управляти своїми фінансами [5].

Реальні приклади демонструють можливості використання штучного інтелекту в автоматизації процесів, моніторингу та оцінювання ризиків, аналіз фінансової поведінки та тенденцій.

Високорозвинені держави світу мають простір та фінансові можливості для проведення досліджень та імплементацію ІІІ з метою кращого регулювання фінансової системи та забезпечення її стійкості.

Сполучені Штати Америки використовують ІІІ за двома напрямками:

1) для моніторингу фінансової стабільності та оцінки ризиків. Федеральна резервна система аналізує великі масиви даних, щоб виявити потенційні загрози та забезпечити відповідність фінансових моделей існуючим законам. Прикладом виступає, ІІІ як інструмент для виявлення ризиків кредитування та забезпечення захисту споживачів від дискримінації, зокрема від алгоритмічної упередженості [6].

2) Міністерство фінансів США використовує та публікує звіти, щодо можливості використання штучного інтелекту для протидії кібератакам та шахрайству, що становить загрозу для стійкості фінансової системи [7].

У Великобританії, регулятор фінансових ринків (FCA) також використовує ІІІ за схожою методикою до США, основний напрям полягає у нагляду за фінансовими установами та виявлення шахрайських операцій. FCA застосовує

алгоритми машинного навчання для аналізу великих обсягів даних, що дозволяє швидко виявляти аномалії та потенційні загрози для фінансової стабільності [8].

Європейський центральний банк використовує ШІ для здійснення аналізу та прогнозування макропоказників та оцінки фінансових ризиків. Значну роль в цьому відіграє Європейський інститут інновацій та технологій одним з основних елементів є розвиток цифрових технологій та цифровізація [9].

Штучний інтелект також використовує Європейський орган з цінних паперів і ринків як засіб моніторингу ринку та виявлення загроз та ризиків.

Монетарний орган Сінгапуру (MAS) використовує штучний інтелект для управління ризиками та підтримки фінансової стабільності. Зокрема, MAS запустив ініціативу "Project Ubin" для вивчення застосування штучного інтелекту і блокчейну в фінансовій сфері [10].

Розвиток цифрових технологій та цифровізації є важливим драйвером розвитку фінансового сектору. Так міжнародні організації та регулятивні органи здійснюють активне дослідження та їх подальшу імплементацію технологій з метою підтримки фінансової стійкості. Ефективність ШІ демонструється в таких сферах як: управління ризиками, аналіз ринку, комплаєнс, фрод-моніторинг та захист від шахрайства.

Країни з високим рівнем розвитку активно використовують ШІ для моніторингу та оцінки фінансових ризиків, забезпечуючи стійкість своїх фінансових систем та захист від нових загроз. Ініціативи, такі як "Project Ubin" у Сінгапурі, підкреслюють глобальну тенденцію до інтеграції інноваційних технологій у фінансову сферу, що сприяє подальшій цифровій трансформації галузі.

Список використаних джерел

1. Google Trends. <https://trends.google.com.ua/trends/> (дата звернення: 25.05.2024)
2. Aladdin by BlackRock. <https://www.blackrock.com/aladdin> (дата звернення: 25.05.2024)
3. Is AI changing customer expectations? <https://www.paypal.com/us/brc/article/ai-chat-bots-changing-customer-expectations> (дата звернення: 25.05.2024)
4. Coin Systems. <https://www.jpmorgan.com/onyx/coin-system> (дата звернення 25.05.2024)
5. Mint: Budget Tracker & Planne. <https://www.paypal.com/us/brc/article/ai-chat-bots-changing-customer-expectations> (дата звернення 25.05.2024)

6. Artificial Intelligence and Bank Supervision. https://www.richmondfed.org/publications/research/econ_focus/2023/q2_federal_reserve (дата звернення 26.05.2024)

7. U.S. Department of the Treasury Releases Report on Managing Artificial Intelligence. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy2212> (дата звернення 26.05.2024)

8. Artificial Intelligence (AI) update – further to the Government’s response to the AI White Paper. <https://www.fca.org.uk/publications/corporate-documents/artificial-intelligence-ai-update-further-governments-response-ai-white-paper> (дата звернення 26.05.2024)

9. Європейський інститут інновацій і технологій. <https://horizon-europe.org.ua/uk/structure/pillars/p-3/eit/> (дата звернення 26.05.2024)

10. Project Ubin: Central Bank Digital Money using Distributed Ledger Technology. <https://www.mas.gov.sg/schemes-and-initiatives/project-ubin> (дата звернення 26.05.2024)

КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

*Салтикова Ганна Василівна,
кандидат економічних наук, доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Рубан Аліна Вячеславівна,
студентка,
Сумський державний університет, м. Суми*

В Україні через слабкість фондового ринку переважають капітальні, а не фінансові інвестиції, що підтверджується їх структурою за останні роки. Капітальні інвестиції є найкращим індикатором короткострокового потенціалу економічного зростання [2]. Згідно із законодавчим трактуванням та методологією Державної служби статистики, капітальні інвестиції - це витрати на придбання або виготовлення (створення) матеріальних і нематеріальних необоротних активів [3].

Протягом 2013-2021 років, спостерігається позитивна динаміка капітальних інвестицій в Україні. Слід зазначити, що в структурі капітальних інвестицій переважають інвестиції в матеріальні активи, які протягом досліджуваного періоду в середньому займали 95,5%. Незважаючи на те, що динаміка інвестицій в нематеріальні активи є позитивною, все ж таки їх питома вага залишається мізерною, що може свідчити про негативний інноваційний розвиток держави. Але слід зазначити, що починаючи з 2014 року дані вказані без врахування АР Крим та тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, втрата яких ускладнила економічну ситуацію в Україні.

З рисунка 1 можемо помітити незначне скорочення капітальних інвестицій у 2014 році, що пов'язано з початком збройного конфлікту на Сході України та анексією АР Крим. Протягом 2015-2019 років спостерігається поступове відновлення показників, а незначне скорочення у 2020 році пояснюється початком пандемії Covid-19. Можемо зробити висновок, що капітальні інвестиції України є чутливими до змін. Також варто наголосити, що частка капітальних інвестицій у ВВП скорочується, що пояснюється нестабільністю політичної та економічної ситуації в країні. Світовий досвід свідчить, що для стабільного економічного зростання країни щорічні інвестиції повинні становити 19—25% від ВВП [4].

Аналіз таблиці 1, дає змогу зробити висновки, що джерела фінансування капітальних інвестицій підтверджують факт нерівномірності зміни їх структури та динаміки. Так, сума інвестицій в абсолютному виразі з кожним роком збільшується. У загальній структурі найбільшу питому вагу займають власні кошти підприємств та організацій, найменшу – кошти інвесторів-нерезидентів.. Варто наголосити увагу, що капітальні інвестиції від кредитів

банків та інших позик зменшилось у 2015 році, що є наслідком збройного конфлікту на Сході, а з 2016 року спостерігається зростання, що свідчить про поступове відновлення. Капітальні інвестиції за коштами державного бюджету протягом аналізованого періоду збільшились в 5 разів, а за коштами місцевих бюджетів - у 8 разів.

Рисунок 1 – Динаміка капітальних інвестицій та їх частка у ВВП України протягом 2013-2021 років (побудовано авторами за даними [1;3])

Таблиця 1 – Динаміка капітальних інвестицій України за джерелами фінансування протягом 2013-2019 років (побудовано автором за даними [3])

Показник	Рік						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Усього	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1	448461,5	578726,4	623978,9
У т. ч. коштів державного бюджету	6174,9	2738,7	6919,5	9264,1	15295,2	22814,1	30834,5
коштів місцевих бюджетів	6796,8	5918,2	14260,0	26817,1	41565,5	50355,5	56480,0

Продовження таблиці 1

Показник	Рік						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
власних коштів підприємств та організацій	165786,7	154629,5	184351,3	248769,4	310061,7	409585,5	408275,7
кредитів банків та інших позик	34734,7	21739,3	20740,1	27106,0	29588,9	44825,4	67232,6
коштів інвесторів-нерезидентів	4271,3	5639,8	8185,4	9831,4	6206,4	1795,5	4663,9
коштів населення на будівництво житла	24072,3	22064,2	31985,4	29932,6	32802,5	34645,7	32422,0
інших джерел фінансування	8036,7	6690,2	6674,7	7495,5	12941,3	14704,7	24070,2

Зростання капітальних інвестицій є ключовим фактором для подолання економічних проблем, стимулювання інновацій та забезпечення сталого розвитку. Пошук балансу між інвестиціями в матеріальні та нематеріальні активи, знаходження додаткових джерел фінансування інвестицій є стратегічними завданнями для України.

Список використаних джерел

1. Валовий внутрішній продукт (2002-2023). <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
2. Вергелюк, Ю. Ю., Бур, І. С., Кобзар, І. А. (2018). Інвестиційний потенціал регіонів України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*, (1), 12–24. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=znpnudps_2018_1_4
3. Державна служба статистики України. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Полетаєв, О. О. (2013). Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Економічна наука*, (10), 21–27. http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2013/6.pdf

ПОТЕНЦІАЛ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТ У ЯКОСТІ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

*Сердюк Катерина Віталіївна,
студентка гр. ЕН-01/26фк,
Сумський державний університет, м. Суми
Науковий керівник – Захаркіна Людмила Сергіївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Сучасний розвиток економіки і бізнесу вимагає використання сучасних платіжних систем, що забезпечують швидкість, безпеку та зручність фінансових операцій. Зростання безготівкових розрахунків і популяризація мобільних та онлайн-платежів створюють нові виклики та можливості для підприємств, фінансових установ та пересічних громадян. Однією з найважливіших інновацій у цій сфері є криптовалюти, які стають все більш популярними не лише як інвестиційний інструмент, а й як засіб платежу. Важливість цього дослідження зумовлена необхідністю аналізу переваг та недоліків використання криптовалют у якості платіжних систем для визначення їхнього впливу на економіку та бізнес-середовище.

Метою дослідження є визначення потенціалу та викликів розвитку криптовалют у якості платіжних систем.

Криптовалюти пропонують альтернативу традиційним фіатним валютам і мають потенціал для значного впливу на різні аспекти економіки. Прикладами використання криптовалют у якості платіжних систем є SharkPay, Binance Pay тощо. Системи, які підтримують криптовалютні платежі, зазвичай працюють за наступним принципом: при оплаті товару або послуги користувач може вибрати оплату в криптовалюті. Вартість товару конвертується у відповідну криптовалюту за поточним курсом. Після підтвердження транзакції кошти переводяться на криптовалютний гаманець продавця. Продавець може зберігати отриману криптовалюту або конвертувати її у фіатну валюту (наприклад, гривні) через крипто обмінни чи крипто біржу на P2P [1].

Застосування криптовалют у якості платіжних систем у світі:

1. Онлайн-магазини та роздрібні торговці: багато онлайн-магазинів, такі як Overstock і Newegg, приймають криптовалюту як спосіб оплати. Це дозволяє залучити нових клієнтів, які віддають перевагу використанню криптовалют;

2. Фізичні магазини: завдяки сервісам, як-от BitPay, фізичні магазини можуть приймати криптовалютні платежі. Такі сервіси забезпечують швидку конвертацію криптовалюту у фіатну валюту, знижуючи ризики для продавців;

3. Послуги та підписки: деякі компанії, які надають цифрові послуги або підписки, також приймають криптовалюти. Це може включати хмарні сервіси, стрімінгові платформи та інші онлайн-сервіси;

4. Нерухомість: у деяких країнах зростає популярність купівлі нерухомості за криптовалюту. Це дозволяє покупцям та продавцям здійснювати великі транзакції без необхідності проходження через банківські системи;

5. Автозаправні станції та інші роздрібні сервіси: WOG, одна з найбільших мереж автозаправних станцій в Україні, запровадила можливість оплати криптовалютою з конвертацією у фіат. Ця інновація забезпечує зручність для клієнтів та інтеграцію сучасних технологій у традиційні сервіси.

В Україні використання криптовалютних платіжних систем функціонує, але, переважно у великих містах.

У табл. 1 наведено SWOT-аналіз криптовалюти у якості платіжної системи в Україні.

Таблиця 1 – SWOT-аналіз криптовалюти у якості платіжної системи в Україні (згруповано автором на основі [1 – 3])

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1.Криптовалюти використовують блокчейн-технології, які забезпечують прозорість, безпеку та незмінність транзакцій. Це знижує ризики шахрайства та підробки даних.</p> <p>2.Вони є одночасно інвестиційним інструментом та засобом оплати.</p>	<p>1.Відсутність чітких правових рамок для регулювання криптовалют ускладнює їхнє використання та розвиток.</p> <p>2.Курси криптовалют значно коливаються, що створює ризики для інвесторів і користувачів.</p>
Можливості	Загрози
<p>1.Збільшення кількості бізнесів, які приймають криптовалюти, може стимулювати економіку та привернути іноземних інвесторів.</p> <p>2.Розробка нових фінансових продуктів, таких як децентралізовані фінансові платформи (DeFi), створює додаткові джерела доходу та підвищує фінансову інклюзію.</p> <p>3.Співпраця з міжнародними криптовалютними біржами та інвесторами сприяє розвитку криптовалютної екосистеми.</p>	<p>1.Зростання кіберзагроз та шахрайства може підірвати довіру до криптовалют.</p> <p>2.Можливі зміни в законодавстві та регулятивні обмеження можуть ускладнити використання криптовалют.</p> <p>3.Економічна нестабільність у країні може вплинути на ринок криптовалют, зменшуючи інвестиційний потенціал.</p>

SWOT-аналіз криптовалют показує, що їхнє використання в Україні має значний потенціал для економічного розвитку та фінансової інклюзії, проте

стикається з викликами через регулятивну невизначеність та високі ризики волатильності.

Отже, криптовалюти мають значний потенціал для розвитку у якості платіжних систем як у світі в цілому, так і в Україні зокрема, завдяки своїм технологічним інноваціям, зокрема використанню блокчейн-технологій, які забезпечують прозорість, безпеку та незмінність транзакцій. Зростаюча популярність використання криптовалют серед населення та бізнесів відкриває нові можливості для економічного розвитку та фінансової інклюзії. Однак, існують серйозні виклики, включаючи регулятивну невизначеність, відсутність чітких правових рамок для регулювання використання криптовалют, та високі ризики волатильності їхніх курсів. Для повного розкриття потенціалу використання криптовалют у якості платіжних систем необхідно вдосконалити правове регулювання, підвищити безпеку криптовалютних транзакцій, активно впроваджувати криптовалюти у повсякденне життя громадян і бізнесу, а також сприяти розвитку міжнародної співпраці у сфері криптовалют, як у світі, так і в Україні.

Робота виконана в рамках науково-дослідної роботи № 0121U114364 «Соціально-економічні виклики в умовах цифровізації суспільних відносин» (СумДУ).

Список використаних джерел

1. Криптовалюта: товар, засіб платежу, можливо, об'єкт інтелектуальної власності? – Юридична Газета. *Юридична газета – онлайн версія*. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/kriptovalyuta-tovar-zasib-platezhu-mozhливо-obekt-intelektualnoyi-vlasnosti.html> (дата звернення: 03.05.2024).
2. Ставерська, Т., Літвінова Ю. (2024). Еволюція платіжних систем: інновації на шляху до цифрового майбутнього. *Економіка та суспільство*, 60, 9. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-85> (дата звернення: 03.05.2024).
3. Ситник, І. П., Новак, А. М. (2019). Вплив цифрової економіки на розвиток платіжних систем в Україні. *Агросвіт*, 8, 41–48. [10.32702/2306-6792.2019.8.41](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.8.41) (дата звернення: 03.05.2024).

РОЛЬ ЕМОЦІЙ У БАНКІВСЬКОМУ МАРКЕТИНГУ: ВПЛИВ НА РІШЕННЯ КЛІЄНТІВ

*Тверезовська Олександра Ігорівна,
викладач-стажист кафедри ФТП,
Сумський державний університет, м. Суми
Гончаренко Ростислав Андрійович,
студент ОП «Банківська справа»,
Сумський державний університет, м. Суми*

На сьогоднішній день банки зіштовхуються з жорсткою конкуренцією як на внутрішніх, так і на міжнародних ринках, що змушує їх активно розробляти та рекламувати фінансові продукти, які відповідають потребам клієнтів. Особливо важливим стає комунікація банків з клієнтами, адже правильно подана інформація може значно вплинути на їх рішення. Реклама впливає на те, як клієнти сприймають товари, викликаючи різні емоції. Це важливо, оскільки саме емоції можуть вирішувати, чи залучиться клієнт до продукту, чи ні.

Нові дослідження показують, що розуміння емоційних реакцій клієнтів допомагає банкам краще передбачати їх поведінку та прийняття остаточних фінансових рішень. Метою дослідження стало аналіз впливу емоцій на маркетингові стратегії банків і як це, в свою чергу, впливає на прийняття рішень клієнтами.

Особлива увага в дослідженні була приділена аналізу моделей, які допомагають розуміти, як емоційні реакції клієнтів формують їхнє ставлення до банківських продуктів і послуг, а також як ці реакції впливають на їхню поведінку. Хоча дослідження впливу реклами на споживачів проводяться вже не одне десятиліття, все ще не існує універсального методу для визначення цих ефектів, зокрема у банківському секторі. Реклама впливає на клієнтів не тільки економічно, а й психологічно, формуючи їх ставлення до продуктів, що на пряму впливає на їх економічні рішення, включаючи покупку банківських продуктів.

Рисунок 1 демонструє як зміни в сприйнятті та ставленні клієнтів відбиваються на їхніх економічних виборах, адже основна мета банківської реклами - досягнення економічного успіху через збільшення продажів. Проте, за словами дослідників, важко точно визначити, яка частина зростання продажів є результатом маркетингової комунікації, оскільки на це впливають численні зовнішні та внутрішні фактори.

Маркетингова стратегія будь-якого банку залежить від трьох основних груп факторів:

1. Внутрішні фактори: Ця група включає елементи, що лежать в основі самого банку, наприклад, відповідність маркетингових стратегій до стратегічних планів банку та його поточних можливостей, вони визначають, як банк організовує свою діяльність та реалізує свої ресурси.

2. Фактори цільової аудиторії: Охоплюють психологічні особливості сприйняття реклами клієнтами, їхню мотивацію та попередній досвід.

3. Зовнішні фактори ринкового середовища: Включають у себе змінні такі як рівень і характер попиту, сезонні коливання, стадії життєвого циклу продуктів, розмір та темпи розвитку ринку, а також стратегії, які застосовують конкуренти.

Рисунок 1 – Рекламні ефекти [1]

Психологічний аспект рекламного впливу є складним і не має однозначного тлумачення щодо його впливу на продажі. Важливими компонентами цього впливу є:

1. Поінформованість: це базовий рівень впливу реклами, який охоплює упізнаваність банківських продуктів та розуміння їх характеристик і переваг споживачами.

2. Емоції: емоційні реакції, викликані рекламою, включають усвідомлені та неусвідомлені відчуття та асоціації, що формують ставлення до банку.

3. Переконавання: охоплює зміни в мотивації клієнтів до вибору певного банку або його продуктів, що досягається через активне інформування та взаємодію.

Головна проблема в аналізі цих ефектів полягає в тому, що важко встановити прямий зв'язок між психологічними аспектами реклами та кінцевими продажами. Це ускладнює точну оцінку ефективності маркетингових стратегій банків, оскільки вплив може бути непрямим та важким для кількісного вимірювання.

Реакції споживачів на рекламу поділяються на чотири основні категорії: когнітивну, афективну, конотативну та сугестивну. Когнітивна реакція включає в себе усвідомлення та оцінку продукту, дозволяючи споживачам зрозуміти його користь. Афективна реакція створює емоційний зв'язок із продуктом, формуючи ставлення до бренду. Конотативна реакція спонукає до дії, мотивуючи споживачів до покупки. Сугестивна реакція впливає на підсвідомість, сприяючи непомітному прийняттю реклами. Кожна з цих реакцій відіграє роль у визначенні споживчої поведінки, впливаючи на рішення про покупку.

Афективний компонент відіграє значну роль у банківському маркетингу, зокрема в сприйнятті реклами молодими споживачами, які цінують швидке та ефективне комунікаційне середовище. Використання цифрових каналів спілкування дозволяє банкам налагоджувати емоційний зв'язок з клієнтами. Це досягається через систематичне повторення аргументів та логічних доказів, що формують позитивні асоціації і сприяють глибшому залученню клієнтів.

Сугестивна реакція забезпечує вплив на підсвідомість клієнтів, мінімізуючи їхнє активне мислення та спрямовуючи увагу на позитивні асоціації з банківськими продуктами. Цей метод дозволяє рекламі обходити критичне сприйняття, спонукаючи клієнтів до прийняття рішень на підставі впливу, який важко аналітично оцінити. Використання сугестивних методів особливо ефективне в кампаніях, що цілять на формування довіри та стабільності, за допомогою зображень або сцен, які асоціюються з безпекою стабільністю але обходячи критичне мислення споживача.

Поведінкова реакція на рекламні звернення ґрунтується на етапах Увага, Інтерес, Бажання, Дія. В цьому контексті, конотативний ефект виступає як фінальний елемент, що стимулює до здійснення покупки, залучаючи споживачів до активних дій відповідно до представлених стимулів.

Пізнавальна реакція зосереджується на чіткому сприйнятті клієнтами інформації про банк та його продукти. Цей аспект маркетингу має на меті формування стабільності та довгострокових відносин, підкреслюючи надійність та професіоналізм банку через його унікальні та інноваційні банківські продукти. Він сприяє довірі, особливо серед консервативних клієнтів або бізнес-інвесторів, які високо цінують професіоналізм та успішний досвід у фінансових операціях.

Альтернативні ж моделі маркетингових комунікацій демонструють, як реклама через послідовну активацію пам'яті, емоцій та пізнання впливає на споживачів, ведучи до прийняття рішень про покупку. Ці моделі особливо акцентують на формуванні сильних емоційних асоціацій з продуктами, що сприяє надійності та стабільності бренду. Вони можуть бути використані для налагодження довгострокових відносин із клієнтами, особливо важливо це для консервативних банків, які прагнуть зосередити увагу на довірі та відданості.

Отже, моделі маркетингових комунікацій розділені на дві основні групи залежно від врахування зовнішнього середовища:

1. Моделі без зовнішніх факторів:

- вважають, що покупка стає більш імовірною з кожним етапом, через який проходить споживач;
- передбачають пряму послідовність дій і підходять для стандартних продуктів, як звичайні депозитні рахунки чи кредитні картки, де потреба в адаптації до змінних ринкових умов мінімальна;

2. Моделі з урахуванням зовнішніх факторів:

- враховують змінні зовнішні умови і визнають, що психологічний вплив може змінюватися нелінійно;
- акцентують на емоційному шляху, де нова інформація інтегрується у вже наявні знання та уявлення клієнта, що сприяє формуванню стійких емоційних зв'язків із брендом;
- є важливими для інноваційних продуктів, наприклад, у нео-банків, які орієнтовані на цифрові технології та обслуговування молодіжної аудиторії, дозволяючи швидко адаптуватися до нових трендів та підвищувати лояльність клієнтів.

Обидві групи моделей мають свої сильні та слабкі сторони, але їх застосування залежить від конкретних цілей і умов, в яких функціонує банк чи інша фінансова установа.

Отже, емоції значно впливають на рішення клієнтів банків, але точно виміряти цей вплив складно. Важливо, що банки аналізують емоційні реакції своїх клієнтів для формування ефективних маркетингових стратегій. Традиційні моделі, які не враховують зворотний зв'язок або емоційну непередбачуваність, можуть бути недостатніми. Натомість, альтернативні моделі, які дозволяють перехід між рівнями впливу та враховують емоційний контекст, забезпечують більш гнучке розуміння споживацької поведінки. Такий підхід допомагає банкам відповідати на складні потреби клієнтів, зокрема у випадках, коли продукти вимагають швидких або емоційно заряджених рішень.

Список використаних джерел

1. Юдіна, Н. В. (2011). Ситуативний підхід до управління рекламною діяльністю. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. Електронне наукове фахове видання. ВІЕМ*; Нац. бібл. України ім. В.І. Вернадського. Електронний журнал. Вип. 1.

THE ROLE OF LOCAL BUDGET IN REGIONAL DEVELOPMENT

Liudmyla Riabushka

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the

Department of Financial Technologies

and Entrepreneurship

Sumy State University,

Sumy, Ukraine

Danylo Salov

Higher Education Student

Sumy State University,

Sumy, Ukraine

The role of local budget as a tool for socio-economic development of communities and regions has significantly increased under martial law, when communities and regions have faced special needs and threats to their existence. The paper systematizes the theoretical foundations of planning and implementation of local budget as the financial basis of the region, namely: legislative acts regulating the activities of local governments in Ukraine, functions of local budget as the financial basis of regional development (redistribution of GDP: meeting public needs (public administration, national defense, judiciary and law and order, international relations, economic redistribution between individual sectors and regions through the following instruments: fiscal, monetary, depreciation, investment, foreign economic policy, social and economic development, social protection, etc.

As the financial basis for regional development, in particular, of communities, local budgets reflect the priorities of the state regional strategy: - restoration of economic growth in the regions; - support for entrepreneurship and business in the regions; - increasing competitiveness through the effective use of the internal potential of communities; - creation of new jobs, improvement of employment; - creating conditions for the return of internally displaced persons to their homeland.

The study classifies the principles of planning of local budget as a financial basis for regional development; defines the economic content of local budget as an instrument of socio-economic development of the region; determines the economic essence of fiscal policy in achieving the goals of regional development and classified fiscal policy instruments; demonstrated the amount of budget support for regional development for 2024.

The study analyses the key budget indicators in the redistribution of GDP, in the Consolidated Budget of Ukraine and focuses on the role of local self-government in the structure of the Consolidated Budget. It is noted that the revenues of the local

government had an increase of UAH 71,003.9 million over the analyzed period, expenditures increased by UAH 33,709.1 over the past 5 years, lending decreased by UAH 92.6 million, and the surplus increased by UAH 37,387.4 million.

The special fund of the local budgets of Ukraine showed similar changes in the analysed period of 2019-2023. The dynamics of taxes that contribute to the budget of the Consolidated Budget of Ukraine was analyzed.

The highest growth rate is the personal income tax - 74.85% over the past 5 years, the lowest growth rate is the property tax - 15.35%, the income tax increased by 51.05% over the analysed period, and the single tax by 58.22%. It should be noted that over the past 5 years, only expenditures on social protection of pensioners have shown a positive trend (+19%), while the maximum sequestration of expenditures occurred in the financing of families, children and youth (-36.01%).

In 2023, assistance in resolving housing issues increased (13.46). The objectivity of the decrease in funding during martial law is due to the fact that communities and regions, local authorities, have taken on additional functions: to independently determine the organisation of social services under martial law, social services are provided on an emergency basis if damage is caused by a natural disaster, fire, or armed conflict. According to all the indicators of the local budget in Sumy region, it can be noted that there was a negative trend in the execution of the regional budget. Revenues decreased significantly and amounted to 58.96%, expenditures also showed a negative trend of 56.48%, lending - 51.5%, and the surplus decreased to the maximum extent - 0.057%.

The trend is similar in terms of both general and special funds. According to statistical data, the performance of the regional budget revenues tends to increase in the use of fiscal policy instruments, which has led to an increase in tax revenues of 159.1% and non-tax revenues of 132.9%, revenues from capital transactions increased significantly in 2023, with a growth rate of 50.50%, official transfers from the State Budget decreased, with a growth rate estimated at -34.32%. Calculations based on data from the Open Budget website [1].

Based on the analysis of the Consolidated Budget of Ukraine and the analysis of the regional budget in Sumy region and communities, the authors identify priority areas for strengthening the financial base of the region: intensification of entrepreneurial activity in communities and the region; application of modern instruments for financing local development; increase in tax revenues; expansion of the base of non-tax revenues; expansion of the base of local taxes and fees.

References

1. Open Budget website. <https://openbudget.gov.ua/about-portal>

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

*Журавка Олена Сергіївна,
к. е. н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Рубан Аліна Вячеславівна,
студентка,
Сумський державний університет, м. Суми*

Створення фінансових ресурсів має важливе значення для діяльності страхових компаній і досягнення оптимальної ефективності функціонування. Саме за допомогою фінансових ресурсів страховики забезпечують страховий захист, розподіл ризиків, інвестування коштів, що забезпечує виконання соціальних та економічних функцій. Джерелами фінансових ресурсів страхової організації виступає власний, залучений та позиковий капітали.

Базисним елементом є власний капітал, що у процесі діяльності компанії поповнюється з різних джерел. Для гарантування здатності виконувати зобов'язання перед клієнтами в повному обсязі, страховик мусить мати достатній рівень власних коштів, які слугують показником його фінансової стійкості [2]. Відповідно до законодавства України встановлено мінімальні розміри статутних капіталів [7]:

- для страховиків, які займаються страхуванням життя – 48 млн грн;
- для страховиків, які отримали ліцензію на здійснення діяльності за такими класами: страхування відповідальності, внаслідок використання наземного транспортного засобу, повітряного судна, водного судна (у т. ч. відповідальності перевізника); страхування кредитів та поруки (гарантії) – 48 млн грн;
- для страховиків, які отримали ліцензію на здійснення діяльності за класами іншими ніж зазначені вище – 32 млн грн;
- для страховиків, ліцензія яких включає право здійснення діяльності з вхідного перестраховування – 48 млн грн.

Залучений капітал переважно представлений страховими резервами, що формуються з отриманих страхових премій, є рушійною силою інвестиційної діяльності страховиків, що робить його важливим фактором макроекономічної стабільності. Ці тимчасові кошти, що знаходяться у розпорядженні страхових компаній протягом дії договорів страхування, акумулюються з метою формування страхових резервів, призначених для покриття потенційних збитків [2].

Страхові компанії більше віддають перевагу власним коштам для фінансування своєї діяльності, тому рідко використовують банківські кредити. Позиковий капітал, представлений в основному цільовими позиками, який

залучається лише для певних цілей і на чітко визначених умовах: строковості, цільового призначення, платності, поверненості та забезпеченості [2].

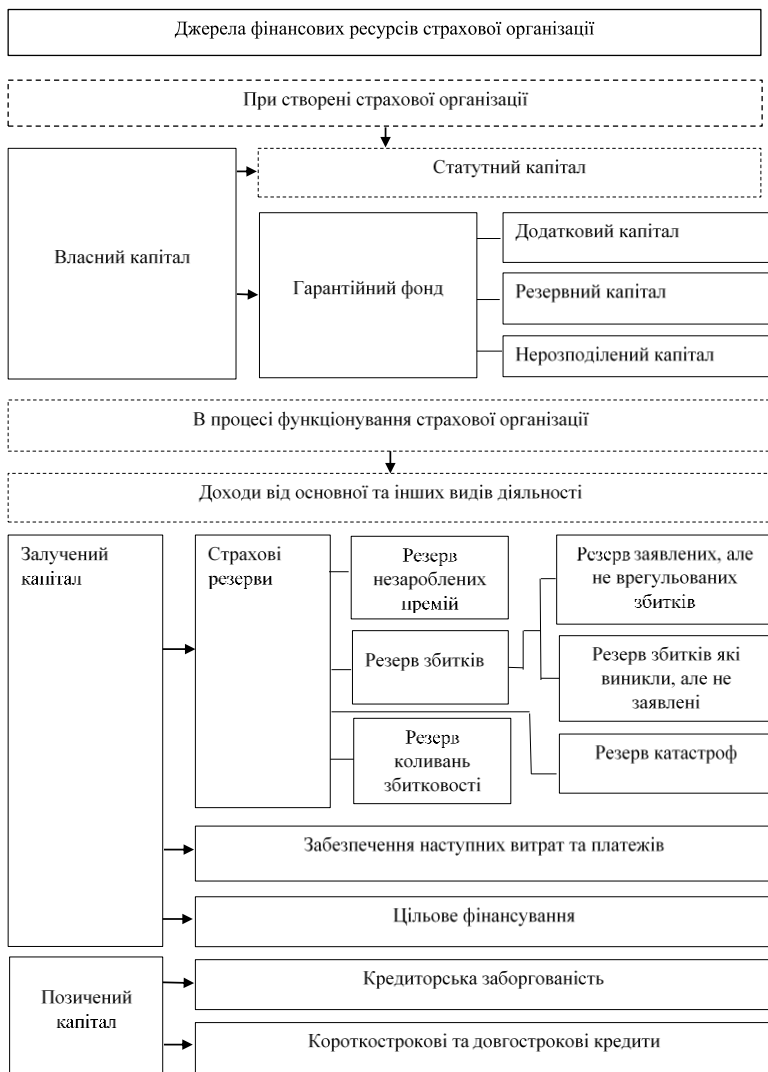

Рисунок 1 – Джерела фінансових ресурсів страхової організації [5]

Розглянемо детальніше фінансові ресурси страхових організацій України.

Таблиця 1 – Динаміка та структура фінансових ресурсів страхових компаній в Україні за період 2020 - 2022 рр. [8]

Показник	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Темп зрост., %
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	
Фінансові ресурси	64836,0	100,0	68551,0	100,0	70297,1	100,0	1,1
1. Власний капітал	24664,4	38,0	22222,7	32,4	22795,5	32,4	0,9
у т. ч статутний капітал	9830,0	15,2	7923,7	11,6	6732,0	9,6	0,7
2. Зобов'язання	40171,6	61,9	46328,3	67,6	47501,7	67,6	1,2
2.1. Залучені кошти	34603,8	53,4	41322,7	60,2	41322,9	58,8	1,2
у т. ч страхові резерви	33766,1	52,1	36021,4	52,5	40321,8	57,4	1,2
2.2. Позикові кошти	5567,8	8,6	5005,6	7,3	6178,7	8,8	1,1
у т. ч кредиторська заборгованість	4664,2	7,2	4306,4	6,3	5038,7	7,2	1,1

Аналіз даних таблиці 1 свідчить про динамічне зростання фінансових ресурсів на українському страховому ринку. Протягом досліджуваного періоду власний капітал у структурі фінансових ресурсів становив у середньому 36%, при цьому частка статутного капіталу варіювалася від 9,9% до 15,6%. Домінуючу роль у структурі фінансових ресурсів відіграють зобов'язання, які поповнюються переважно за рахунок залучених коштів, що формуються завдяки страховим резервам. Вагому частку позикових коштів складає кредиторська заборгованість, яка є основним джерелом їх формування. Ця тенденція є сприятливою, адже вона сприяє підвищенню платоспроможності та стійкості страхового ринку загалом.

Отже, страхові компанії мають постійно аналізувати формування фінансових ресурсів, щоб своєчасно виявляти диспропорції та коригувати свою діяльність для гарантування стійкості.

Список використаних джерел

- Аберніхіна, І. Г., Сокиринська, І. Г. (2019). Фінанси страхових організацій. https://nmetau.edu.ua/file/kfin_3930.pdf
- Бурма, А. В. (2019). Формування системи управління фінансовими ресурсами страхових організацій. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*, (74), 71–80. http://www.vtei.com.ua/konfa/23_05_19/13_74.pdf#page=71
- Кривошлик, Т. Д. (2022). Фінансові ресурси у формуванні фінансового потенціалу страхової компанії. *Наукові інновації та передові технології*, 10 (12), 235–250. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-10\(12\)-235-250](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-10(12)-235-250)
- Національний банк України. *Національний банк України*. <https://bank.gov.ua/>

ПОЛІТИКА КАПІТАЛЬНИХ ВКЛАДЕНЬ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ФІНАНСУВАННЯ

*Салтикова Ганна Василівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Сокол Людмила Віталіївна,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Розвиток економіки безпосередньо пов'язаний з потребою постійної модернізації основних засобів для забезпечення їх розширеного відтворення. Здійснення капітальних вкладень створює сприятливі умови для технічного переоснащення та модернізації виробництва, тобто сприяє розвитку економіки.

Проаналізувавши різні підходи до тлумачення сутності поняття капітальних вкладень можна узагальнити, що капітальні вкладення є однією з форм інвестицій, спрямованих, переважно, на відтворення виробничих потужностей, спорудження споруд виробничого призначення та у невиробничу сферу. Тому важливо розуміти, що капітальні вкладення та інвестиції не можна ототожнювати.

Доцільно буде розглянути принципи фінансування капітальних вкладень (рис.1), адже вони допомагають забезпечити ефективне та стабільне фінансування капітальних вкладень, що сприяє розвитку економіки та соціальному прогресу на рівні держави.

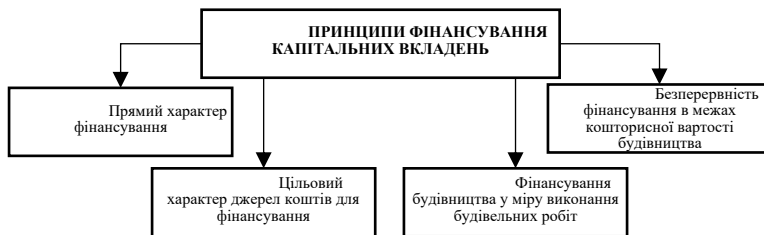

Рисунок 1 – Принципи фінансування капітальних вкладень [4]

Важливість правильного розуміння джерел полягає у забезпеченні ефективного використання ресурсів та їх спрямування на пріоритетні напрямки розвитку. Насамкінець, важливо підкреслити, що капітальні вкладення є одним з основних інструментів стимулювання економічного зростання та виходу з кризи. А активізація інвестиційної діяльності та

фінансування капітальних вкладень може допомогти подолати економічну кризу та стимулювати подальший розвиток національної економіки.

Показовим та важливим є аналіз змін обсягу капітальних вкладень в Україні за джерелами фінансування.

Аналізуючи розрахунки, можемо зазначити, що до основного джерела фінансування капітальних інвестицій протягом аналізованого періоду можна віднести власні кошти підприємств та організацій. Загалом обсяг капітальних вкладень протягом аналізованого періоду збільшився, що свідчить про певну стабільність економічного середовища та зміцнення інвестиційного потенціалу. Також структура капітальних вкладень зазнала значних змін в частках різних джерел фінансування. Наприклад, частка державного бюджету в капітальних інвестиціях зросла.

Обираючи можливі джерела фінансування інвестиційної діяльності, необхідно враховувати особливості господарського процесу. На сукупність та структуру джерел має вплив форма власності, організаційно-правова форма та інше [2, с. 54].

Так, використання власних коштів підприємств та суб'єктів господарювання як джерела інвестицій є ключовою ознакою інвестиційного процесу. Тому цей процес та складові інвестиційної системи необхідно розглядати на етапі залучення ресурсів та проведення вкладень в капітал, аналізуючи при цьому спроможність економіки держави сприяти відтворенню та збільшенню залученого до підприємницької діяльності капіталу, тому що саме таке формування здатне автоматично стати загальним показником спроможності залучати інвестиційні ресурси [5, с. 60].

Отже, аналіз капітальних вкладень за джерелами фінансування дозволяє краще зрозуміти динаміку та структуру капітальних інвестицій за роками. Тому наступним етапом дослідження інвестиційної діяльності має стати оцінка залежності економічних показників. За допомогою кореляційно-регресійного аналізу можна проаналізувати вплив капітальних вкладень за джерелами фінансування на ВВП в період з 2013 по 2021 роки.

Провівши аналіз, ми отримали лінійне багатofакторне рівняння моделі:

$$y = 9009912,4 + 67,3x_1 - 8,8x_2 + 7,5x_3 - 19,5x_4 + 32,6x_5 - 7,9x_6 - 19,1x_7$$

Можна зробити висновок, що у моделі наявний щільний зв'язок між капітальними вкладеннями за джерелами фінансування в Україні та ВВП держави, відповідно до того, що множинний R становить 0,9999. Коефіцієнт детермінації $R^2 \sim 0,9997$, що характеризує досить високу якість дослідження, оскільки показник близький до 1. Щодо 99,97% лінійної багатofакторної регресії, то це пояснюється правильністю обрання аналізованих факторів моделі. Нормований R-квадрат – 0,9998 означає високу точність апроксимації.

А результати дисперсійного аналізу свідчать про надійність одержаної моделі. Перевірку провели за критерієм Фішера: $F > F_{\text{табл.}}$, що означає рівняння регресії значиме, і можна використати її для прогнозування показника ВВП країни.

Отже, результати аналізу свідчать, що капітальні вкладення змінюються так само як і обсяги ВВП в Україні. Це пояснюється тим, що ВВП країни є показником рівня економічного розвитку держави, та її безпеки, і тому має значний вплив на всі інші показники.

Таким чином, результати кореляційно-регресійного аналізу – рівняння дозволили визначити прогнозні дані капітальних вкладень за джерелами фінансування та ВВП на 2022 – 2024 рр. Результати цих досліджень представлені на рис. 2 – рис. 3.

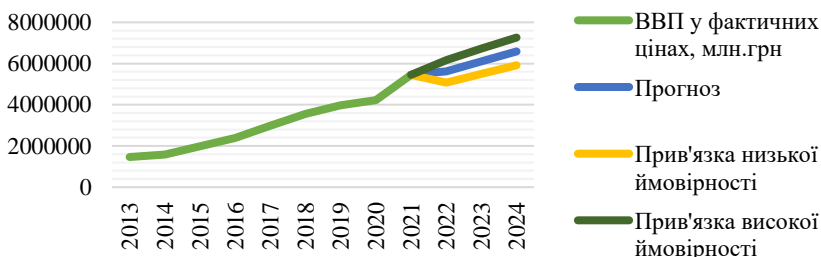

Рисунок 2 – Результати прогнозування ВВП за 2022-2024 рр. (розроблено авторами самостійно на основі [3])

Згідно з даними рис. 2, ВВП демонструє тенденцію до зростання в прогнозний період з 2022 по 2024 рік. Прогнозується, що в 2023 році ВВП зросте на 3,8% порівняно з 2022 роком, до 6 104 991,538 млн грн, а у 2024 році передбачається зростання ВВП на 3,7%.

Прогнози враховують позитивні тенденції у відновленні економіки, проте також слід враховувати можливі ризики. Тому наводяться також довірчі інтервали для кожного року прогнозного періоду. Як приклад розглянемо ситуацію у 2024 році, де прогнозоване значення ВВП становить 6587952,535 млн. грн, проте з більшою ймовірністю реальне значення буде в діапазоні від 5914995,43 до 7260909,64 млн. грн.

Отже, прогнозування ВВП має позитивний настрій з урахуванням потенційних ризиків, які можуть вплинути на реалізацію цих прогнозів.

Наступним, розглянемо прогнозування капітальних вкладень за джерелами фінансування (рис. 3).

Прогноз капітальних вкладень за джерелами фінансування показує очікуване зростання інвестиційного потенціалу в українській економіці

протягом наступних кількох років. Прогнозована динаміка свідчить про позитивні тенденції у залученні капіталу та розвитку інвестиційного клімату країни. Очікується, що обсяг капітальних вкладень зростатиме, сприяючи економічному розвитку, стимулюючи ділову активність та потенційно створюючи нові робочі місця.

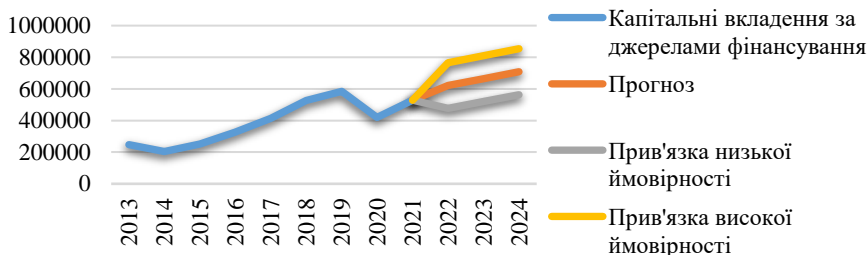

Рисунок 3 – Результати прогнозування капітальних вкладень за джерелами фінансування за 2022-2024 рр. (розроблено автором самостійно на основі [1])

Загалом, прогнози капітальних вкладень дають оптимістичну картину майбутнього розвитку української економіки, але успішна реалізація цих прогнозів вимагає системної роботи та управління ризиками з боку уряду та бізнес-спільноти.

Список використаних джерел

1. Економічна статистика. Економічна діяльність. Капітальні інвестиції. Державна служба статистики України. https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz.htm
2. Зінченко, О. А. (2017). Інвестиційні ресурси: сутність, механізм залучення та роль в економічному розвитку підприємства. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*, (33), 50–57.
3. Макроекономічні показники. Національний банк України. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators>
4. Сутність і склад капітальних вкладень. Джерела фінансування капітальних вкладень. StudFiles. <https://studfile.net/preview/2298974/page:45/>
5. Laiko, O., Burkynskiy, B. (2021). Methodology of investment system research in the aspect of unproductive capital outflow: Example of Ukraine and international dimension. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(1), 57–68. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-1-57-68>

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ПОБУДОВІ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

*Мордань Євгенія Юріївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Чередніченко Крістіни Валентинівни,
студентка 4 курсу,
Сумський державний університет, м. Суми*

Зважаючи на роль кредитної політики банку (далі – КПБ) у забезпеченні стабільного функціонування банківської установи, у ефективності діяльності банку в майбутньому та забезпеченні прибутковості за для задоволення інтересів як власників так і клієнтів, постає необхідність у розробці ефективного механізму формування та реалізації КПБ.

Під механізмом формування та реалізації кредитної політики банку (далі – МФР КПБ) будемо розуміти комплекс взаємоузгоджених дій щодо розробки та схвалення управлінських рішень з питань реалізації КПБ, які базуються на системі завдань, принципів, методів, функцій, та забезпечують досягнення поставлених цілей та запланованого рівня прибутковості банківської діяльності.

Пропонуємо МФР КПБ розглядати із використанням системного підходу, що поєднає цільову та організаційно-функціональну складову в єдиний цілісний механізм. Цільова складова визначає головну мету та завдання КПБ. Організаційно-функціональна складова МФР КПБ включає суб'єкти та об'єкти, а також функції, що вони виконують. Розглянемо елементи кожної складової.

Метою КПБ є максимізація фінансового результату шляхом підвищення якості кредитного портфеля банку та мінімізації основних ризиків, таких як операційний, процентний та ризик ліквідності, під час здійснення кредитних операцій.

Окреслена мета КП включає вирішення таких завдань:

- встановлення чітких критеріїв оцінки ризиків для прийняття кредитних рішень;
- розробка стратегій мінімізації ризиків і забезпечення стійкості кредитного портфеля;
- встановлення процедур і правил надання кредитів з метою забезпечення високої якості портфеля;
- підтримка оптимального балансу між ризиком та прибутковістю кредитної діяльності;
- забезпечення відповідності кредитної політики законодавчим вимогам

та стандартам.

Ці завдання спрямовані на досягнення цілей КП і забезпечення стабільності та ефективності функціонування банку.

Суб'єкти (керуюча система) – це взаємопов'язана сукупність внутрішніх структурних підрозділів та служб банку, які відповідають за розробку та прийняття управлінських рішень з окремих аспектів формування та реалізації КПБ, а також несуть відповідальність за результати цих дій.

На стратегічному рівні формування КПБ здійснює Спостережна рада, яка діє в рамках своїх повноважень і несе відповідальність перед власниками, вкладниками/контрагентами та органами банківського нагляду. Вищим органом, відповідальним за реалізацію КПБ на стратегічному рівні, є Правління банку, яке оперує в межах своїх повноважень та несе відповідальність перед Спостережною радою, вкладниками, контрагентами та органами банківського нагляду.

Деякі функції щодо ухвалення управлінських рішень та контроль за їх виконанням, Правління банку передає колегіальним органам, спеціально створеним для цієї мети. Згідно з вимогами законодавства України, банки повинні створювати Кредитний комітет як основний орган для ефективного керування своєю кредитною діяльністю. Структура Кредитних комітетів кожного банку визначається індивідуально в залежності від його регіональної організації та системи делегування повноважень.

На тактичному рівні розробкою та реалізацією КПБ займаються працівники відділу ризик-менеджменту та інших структурних підрозділів банку, зокрема бізнес-підрозділи, які є учасниками кредитного процесу.

Для успішної реалізації КПБ необхідно на постійній основі аналізувати фактори, що впливають на ефективність політики банку щодо кредитування. На основі проведеного дослідження пропонуємо поділяти фактори на екзогенні та ендогенні. Екзогенні – це фактори, які є неконтрольованими з боку суб'єктів управління та формуються поза межами банку (загальний стан економіки країни, грошово-кредитна політика НБУ, фінансова політика уряду, інвестиційний клімат та інші). Ендогенні – фактори, які формуються безпосередньо в банку під впливом управлінських рішень (мета та місія діяльності банку, фінансовий стан банку, стадія життєвого циклу банку, розмір власного капіталу банку, структура пасиву; розмір та структура кредитного портфелю, рівень відсоткових ставок, кредитні програми та інші).

Під час формування КПБ важливе не тільки ідентифікувати визначених факторів, але й визначити потенційні загрози та можливості для реалізації кредитної стратегії.

Важливою складовою МФР КПБ є формування внутрішніх нормативних документів, які встановлюють стандарти, ліміти та обов'язки для співробітників банку на різних етапах кредитування. Ці документи також

визначають можливості для проведення внутрішнього та зовнішнього аудиту, який оцінює якість управління кредитними операціями.

КПБ передбачає також процес її фінансового забезпечення та безпосередньо процес банківського кредитування. Фінансове забезпечення фокусується на тому, як банк забезпечує себе фінансовими ресурсами, які потрібні для надання кредитів. Включає в себе розгляд різних джерел, таких як власні кошти, залучення депозитів, випуск облігацій тощо. Крім того, цей процес визначає форми та методи залучення цих коштів, враховуючи різноманітні фінансові інструменти та стратегії.

Процес банківського кредитування включає реалізацію різноманітних кредитних процедур та видів кредитних продуктів. Цей ланцюг фокусується на тому, як банк розглядає, оцінює та надає кредити своїм клієнтам. Безпосередньо банк здійснює кредитний аналіз, розробляє кредитні умови, визначає ризики та приймає рішення щодо надання кредитів.

Кредитний ризик безперечно є одним з ключових чинників, які суттєво впливають на формування та успішну реалізацію КП будь-якого банку. Під час надання кредитів банки стикаються з потенційною небезпекою неповернення позичених коштів через різноманітні фактори, такі як фінансові труднощі клієнта, зміни в економічному середовищі, політичні та інші ризики. Запровадження ефективної системи управління кредитним ризиком допомагає банкам забезпечити не лише безпеку своїх фінансових активів, а й створити умови для стійкого росту та розвитку, збільшуючи довіру клієнтів та інвесторів і підвищуючи конкурентоспроможність на ринку фінансових послуг.

Створення контролюючого механізму є важливим етапом у забезпеченні ефективності та успішності КПБ. Цей механізм включає в себе ряд дій, спрямованих на постійне моніторинг та контроль за виконанням КП, а також на прийняття швидких управлінських рішень для мінімізації ризиків та досягнення поставлених цілей.

Контролюючий механізм включає такі три основні елементи як спостереження, моніторинг результатів кредитних операцій та прийняття управлінських рішень. Зокрема, контроль КП передбачає внутрішній аудит, зовнішній аудит, моніторинг ризиків, внутрішні контрольні процедури та внутрішню звітність.

Контролюючий механізм допомагає банку підтримувати стабільність та ефективність його кредитної діяльності, а також забезпечує вчасну реакцію на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

МФР КП включає також оцінку її ефективності на основі аналізу системи показників. У результаті систематизації наукових поглядів пропонуємо всю сукупність показників, що використовуються для оцінки ефективності реалізації КПБ поділити на дві групи. Перша група показників

характеризуватиме розмір, склад, структуру і динаміку кредитного портфелю банку. Друга група показників характеризує ефективність реалізації КПБ і включає групу показників, що характеризують дохідність (рівень дохідності кредитного портфелю, частка процентних доходів у загальному обсязі доходів, чиста процентна маржа, дохідність кредитної діяльності на одиницю активів, рентабельність кредитних операцій) та ризиковість (коефіцієнти якості кредитного портфелю, покриття кредитного портфелю власним капіталом, проблемних кредитів, покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку) кредитного портфелю. Вони є визначальними, так як на основі їх робляться висновки щодо реалізації обраної КПБ, та окремих їх складових, і на основі яких приймаються обґрунтовані управлінські рішення щодо її удосконалення.

Отже, МФР КПБ є складним та комплексним процесом, який варто розглядати за системним підходом, що включає цільову (мета, завдання) та організаційно-функціональну складову (суб'єкт, об'єкт, функції, принципи, методи, фактори). Визначено, що важливим елементом МФР КПБ є контрольний механізм, що включає спостереження за факторами, моніторинг результатів кредитних операцій та прийняття управлінських рішень. Оцінка ефективності реалізації КП, є важливим елементом при розробці та прийнятті управлінських рішень, вона включає дві групи показників, перша включає показники оцінки складу та структури кредитного портфелю, друга – показники ефективності реалізації КПБ. Розглянутий механізм забезпечує комплексний підхід до формування та реалізації КПБ, за для досягнення головної цілі – прибутковості банку.

Список використаних джерел

1. Myskiv, G. V., Pavlenchuk, N. F., Fursina, O. M. (2018). Об'єктивні та суб'єктивні чинники формування кредитної політики банків України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(27), 61–70.
2. Бикова, О. В., Марченко, О. В. (2017). Оцінка ефективності кредитної політики банку. *Молодий вчений*. №3 (43). С. 586–589.
3. Карбівничий, І. В. (2011). Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: автореф. дис. канд. економ. наук: 08.00.08. Суми: Українська академія банківської справи НБУ. 216 с.
4. Криклій, О. А., Мірошніченко, О. В. (2012). Формування кредитної політики банку. *Вісник УБС НБУ*. №3 (15). С. 165–171.
5. Крухмаль, О. В., Васильчук, А. Ю. (2018). Особливості формування кредитної політики банками України. *Ефективна економіка*. № 5. – <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6344>
6. Михайляк, Г. В., Михайляк, І. В. (2018). Кредитна політика банків та шляхи її оптимізації. *Причорноморські економічні студії*. 27(2). С. 103–106.

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ

*Свірідова Дар'я Сергіївна,
студентка гр. ЕН-02/4ф-1,
Сумський державний університет, м. Суми
Науковий керівник – Захаркіна Людмила Сергіївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Для забезпечення безперебійної роботи підприємства, досягнення ним високих результатів фінансово-економічної діяльності та підвищення конкурентоспроможності вкрай важливо зосередитися на управлінні його фінансовою діяльністю. Адже саме ця діяльність має важливе значення в організаційній та управлінській роботі підприємства. Крім того, від ефективного управління фінансовими ресурсами залежить процвітання виробничо-господарської діяльності, розширення підприємства, своєчасна та всебічна фінансова допомога, виконання фінансових зобов'язань перед контрагентами.

Аналіз нормативних актів [1-2] та фахової літератури [3-9], дозволяє визначити, що фінансова діяльність підприємства охоплює дії, спрямовані на забезпечення фінансових ресурсів та досягнення заздалегідь визначених цілей економічного та соціального розвитку.

Основні цілі фінансової діяльності підприємства включають підтримку поточних виробничих і економічних операцій, виявлення можливостей збільшення доходу, прибутку, рентабельності та платоспроможності, виконання фінансових зобов'язань перед діловими партнерами, мобілізацію необхідних фінансових ресурсів для промислового та соціального розвитку та зростання капіталу, а також забезпечення ефективного та цільового розподілу та використання фінансових ресурсів.

Управління фінансовою діяльністю включає в себе використання різних компонентів, які доповнюють один одного. До них відносяться фінансове прогнозування і планування, аналіз і контроль виробничо-господарської діяльності, а також поточна фінансово-економічна робота. По суті, це передбачає оцінку фінансового стану, структури капіталу, виявлення та використання внутрішніх економічних ресурсів, збільшення доходу та прибутку, мінімізацію витрат виробництва, підвищення прибутковості та оптимізацію загальної фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання. Головні аспекти характеристики фінансової діяльності наведені на рисунку 1.

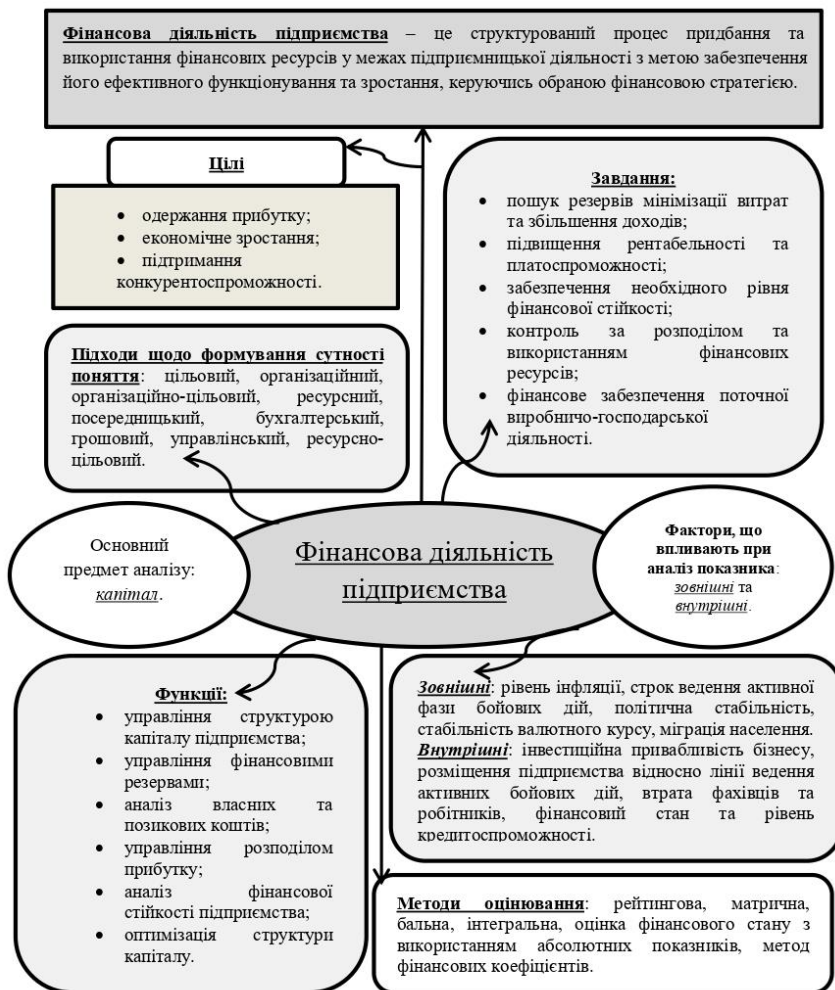

Рисунок 1 – Характеристика фінансової діяльності підприємства з урахуванням особливостей дії правового режиму воєнного стану
Джерело: систематизовано на основі [1-9]

З рис. 1 можемо побачити, що фінансова діяльність підприємства є досить складним та багатограним процесом, який охоплює різні аспекти управління фінансовими ресурсами. На рисунку висвітлено основні компоненти фінансової діяльності підприємства в умовах правового режиму воєнного

стану. Зокрема, виділено важливість фінансового прогнозування, аналізу та контролю, що забезпечують безперебійне функціонування підприємства і виконання фінансових зобов'язань перед контрагентами.

Таким чином, ефективне управління фінансами сприяє підвищенню конкурентоспроможності, стабільності та загальному розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України (2013). Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
2. Верховна Рада України. (2003). Господарський кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Лесько, О. Й., Черниш, А. В. (2024). Методи аналізу фінансової діяльності підприємства. *Вінницький національний технічний університет*. <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35344/105159.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
4. Бровко, Л. І., Курченко, І. В. (2023). Особливості фінансової діяльності фермерського господарства. *Агросвіт*, (22), 106-111.
5. Рзаєва, Т. Г., Сереветник, О. В. (2020). Фінансові результати та напрями їх аналізу за показниками фінансової звітності. *Вісник Хмельницького національного університету «Економічні науки»*, (121), 121-124.
6. Ткачук, Н. В. (2023). Аналіз фінансової діяльності підприємств: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки.
7. Завитій, О. (2021). Роль фінансової діагностики в діяльності підприємства. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*, (1-2), 33-41. <https://doi.org/10.35774/ibo2021.01.033>
8. Грицаєнко, Г. І., Грицаєнко, М. І. (2021). Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. Мелітополь: *Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного*.
9. Набатова, Ю. О., Гурська, Н. В. (2021). Оцінка фінансової діяльності підприємства: розробка заходів щодо покращення стану та запобігання можливості банкрутства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*, (12). <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-12-7765>

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

Криклій Олена Анатоліївна,

к.е.н., доцент,

Сумський державний Університет, м. Суми

Рябушка Людмила Борисівна,

к.е.н., доцент,

Сумський державний Університет, м. Суми

Придуха Ігор Олександрович,

здобувач вищої освіти,

Сумський державний університет, м. Суми

У сучасних умовах, коли зовнішнє середовище є надзвичайно нестабільним та загрозливим для банківського сектору України, постійне забезпечення оптимального рівня кредитного ризику та досягнення планового прибутку від кредитних вкладень стає критично важливим завданням. Це вимагає від банків впровадження науково обґрунтованої кредитної політики, яка ґрунтується на аналізі перевірених та репрезентативних даних щодо поточної ситуації та майбутніх перспектив, а також на їх можливості оперативного реагувати на зміни різноманітних факторів, які впливають на кредитну діяльність.

Слід зазначити, кредитна політика банку є комплексним поняттям, що може розглядатися як система стратегічних та тактичних рішень, спрямованих на управління кредитним процесом, включаючи визначення цілей діяльності банку на кредитному ринку, встановлення параметрів, процедур та механізмів кредитування, а також встановлення принципів організації кредитної діяльності. Кредитну політику доцільно класифікувати за сукупністю базових ознак, головними з яких є співвідношення рівня дохідності та ризику кредитної діяльності банку та обраний тип конкурентної боротьби та деталізувати за сукупністю додаткових ознак, що є похідними від ознак класифікації кредитних відносин.

На кредитну політику банку впливають внутрішні (банківська політика та стратегія, індивідуальні характеристики, що визначають потенціал банку у сфері кредитної діяльності; наявність та якість ресурсів та технологій, що забезпечують досягнення цілей кредитної політики) та зовнішні фактори, що: мають загальний вплив на учасників кредитних відносин (наприклад, стихійні лиха чи пандемії); прямо впливають на діяльність банку, формування системи його кредитного менеджменту та кредитну політику, пов'язані в тому числі з впливом наглядових органів та конкурентів; впливають на формування та реалізацію КПБ опосередковано через вплив на діяльність позичальників.

У контексті формування практичних механізмів кредитної політики банку розглядається як система взаємопов'язаних елементів, таких як цілі, технології та організація, що у взаємодії на основі системи принципів визначають найбільш ефективну стратегію та тактику діяльності банку на ринку кредитних послуг. Досягнення цілей кредитної політики банку забезпечується відповідною технологією. Організація розроблення та реалізації кредитної політики банку передбачає використання прийомів та методів раціонального поєднання складових керуючої підсистеми (суб'єктів кредитного менеджменту) з урахуванням внутрішніх факторів, що впливають на формування кредитної політики у певний період часу та в конкретному контексті.

На основі вищезазначеного розроблений науково-методичний підхід до формалізації впливу внутрішніх факторів на кредитну політику банку, що передбачає використання комплексу статистичних методів, застосування яких дозволяє побудувати адекватну регресійну модель:

$$\text{CREDIT} = 65,35 + 3,89 \text{ CAR} - 2,27 \text{ KLA}, \quad (1)$$

де KLA – коефіцієнт ліквідних активів, %

Визначено результативну ознаку (частка кредитного портфеля в активах), факторні параметри предиктори, що характеризують внутрішні фактори впливу на КПБ (достатність капіталу: коефіцієнт адекватності капіталу, леверидж; ліквідність: коефіцієнт ліквідних активів; ефективність діяльності: співвідношення операційних витрат до операційного доходу, рентабельність активів) та обґрунтовано доцільність використання моделі множинної регресії для формалізації їх впливу. На основі побудови первинного рівняння множинної регресії визначено, що при розробці КПБ та визначенні цільового таргета «частка кредитного портфеля в активах» АТ КБ «ПриватБанк» має контролювати рівень та потенційну динаміку всіх показників, обраних нами для аналізу, оскільки вони впливають на його рівень. За результатами додаткових статистичних процедур визначено, що найбільший вплив на рівень цільового таргета «частка кредитного портфеля в активах» мають коефіцієнти адекватності капіталу та ліквідних активів. При цьому вищий рівень достатності капіталу дозволяє банку нарощувати кредитний портфель, тоді як більша концентрація ліквідних активів в портфелі банку може обмежувати його здатність до активного кредитування, або ж свідчити про ризик низького використання доступних ресурсів для надання кредитів.

Результати, отримані за моделлю множинної регресії, можуть бути корисними для менеджменту банків у прийнятті рішень щодо стратегій управління активами в цілому та кредитним портфелем зокрема для досягнення балансу між ризиком та прибутковістю банківської діяльності.

ASSESSMENT OF FINANCIAL STATE OF THE STATE-OWNED ENTERPRISE

*Olena Zhuravka, PhD in Economics,
Sumy State University, Sumy
Viktoria Alekseieva, Higher Education Student,
Sumy State University, Sumy*

The public sector is an important component of each country's economy, and therefore it is necessary to create an effective management system for it. State-owned enterprises affect the country's economy through an increase in gross domestic product and budget revenues, the provision of jobs to the population, as well as through social contributions to its development, that necessitates a comprehensive assessment of the financial condition of enterprises.

There is still no single approach to interpret the essence of the concept of "financial condition of the enterprise". Therefore, having analysed the works of many foreign and domestic scientists, we can say that the financial condition of the enterprise is the result of its financial and economic activities.

Both external and internal factors influence the financial condition of the enterprise. External factors of influence include political stability in the country, tax policy, technology development, consumer demand, market development. Regarding internal factors, these include the structure of manufactured products, the structure and amount of expenses of the enterprise, the state of property and financial resources, as well as the industry of the enterprise [1].

You can assess the financial condition of an enterprise using a seven-stage diagnostic process. The first stage involves determining the purpose and subject of the diagnosis. The second stage is the selection of indicators and criteria for evaluation, focusing on liquidity, solvency, profitability, business activity, and financial stability. In the third stage, the information base is formed using the enterprise's financial statements. The fourth stage involves calculating the indicators and comparing them with regulatory values. The fifth stage identifies the state of the enterprise and general trends in its development. The sixth stage is the generalization of the diagnostic results, and in the seventh stage, a forecast for the enterprise's development is developed based on these results.

Consequently, the main goal of assessing the financial condition of an enterprise is to identify its weaknesses and find ways to improve them. That is why it needs to be carried out constantly, besides using various methods.

The main methods of assessing the financial condition of a state-owned enterprise are:

– horizontal analysis – assessment of changes in financial indicators for a certain period. This analysis helps to identify trends and changes in the development of the company;

– vertical analysis, also called structural, determines the structure of financial indicators as a percentage of the total. Using this method, we can determine the shares of different elements of financial reports;

– analysis compares the indicators of the reporting period with previous periods in order to determine the main trends in the balance sheet or financial indicators;

– analysis of relative indicators (coefficient analysis) is an analysis that calculates the ratio between individual items of enterprise reports to determine the dependence and relationship of indicators;

– comparative analysis includes an analysis of the summary indicators of both the enterprise itself and its subsidiaries, and also compares the indicators of the analysed enterprise with the indicators of competing enterprises;

– factor analysis determines the influence of individual factors on the effective indicator. This analysis can be either direct when the indicator decomposes into separate components, or reverse when the situation is the other way around [2].

Comprehensive financial analysis covers key indicators of the financial and economic activity of the enterprise. The main indicators for assessing the financial condition of the enterprise are: assessment of the property status of the enterprise; liquidity and solvency analysis; financial stability analysis; profitability analysis.

The methodology for calculating the main indicators of a comprehensive assessment of the financial condition of an enterprise is given in Table 1 [3].

Table 1 – Indicators for assessing the financial condition of the enterprise

Indicator	Calculation formula	Normative value
Analysis of property condition		
Coefficient of real value of fixed assets in the property of the enterprise	Average annual value of fixed assets (residual)/Average annual value of enterprise property	Increase
Wear coefficient	Average annual cost of wear/Average annual cost of fixed assets (residual)	<0,5
Suitability coefficient	1-Wear coefficient	>0,5
Liquidity and solvency analysis		
Coverage coefficient	Current assets/Currurary liabilities and collateral	>1
Fast liquidity coefficient	(Feeding Assets-Stourch Stocks)/Current Liabilities and Security	0,6-0,8

Continuation of Table 1

Indicator	Calculation formula	Normative value
Absolute liquidity coefficient	(Money and its equivalents +current financial investments)/Current liabilities and collateral	0,2-0,25
Net working capital	Current assets-Currency liabilities and collateral	>0, increase
Financial stability analysis		
Autonomy coefficient	Equity/Balance Sheet Currency	>0,5
Coefficient of financial dependence	Balance Sheet Currency/Equity	<0,5
Financial coefficient	Amount of Loan Capital/Equity	<1, decrease
Coefficient of financial stability	Equity/Amount of Loan Capital	>1
Coefficient of manoeuvrability of equity	(Own Capital-Non-current Assets)/Equity	>0, increase
Coefficient of provision of own working capital	Equity Equity/Foiling Assets	>0,1

Consequently, conducting a complex assessment of the financial condition of a state-owned enterprise is a necessary part of the work of each enterprise, because it helps to avoid the risks of bankruptcy, ensure the stability and effectiveness of its activities, as well as to identify problematic aspects in time, in order to further adjust them.

References

1. Kulish, H. P., Chepka, V. V., Gavrilenko, J. O. (2022). Financial status of an enterprise: factors affecting it. <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/259393/257171> (date of access: 13.04.2024)
2. Valiukh, A. V., Zaitsev, O. V. (2019). Analysis and directions for improving the financial condition of Ukrainian enterprises. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/72621/1/Valiukh_Zaitsev_Analiz_ta_napriamy_pokrashchenia_finansovoho_stanu_pidpriemstv_Ukrainy.PDF (date of access: 12.04.2024)
3. Grytsenko, L. L., et al. (2019). Methodical guidelines for independent study of the discipline «Corporate finance». Sumy: Sumy State University.

FINANCIAL SUSTAINABILITY OF LOCAL BUDGETS IN THE CONTEXT OF MARTIAL LAW

Liudmyla Riabushka

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the

Department of Financial Technologies

and Entrepreneurship

Sumy State University, Sumy, Ukraine

Vladyslav Fedchenko

Higher Education Student

Sumy State University, Sumy, Ukraine

The relevance of the work is due to the fact that the financial sustainability of local budgets (LB) is an important indicator of the ability of local governments to fulfill their own and delegated responsibilities for ensuring the socio-economic development of communities and regions. Especially in the context of martial law, the assessment of the financial sustainability of local budgets, based on the consideration of risks and threats to community development, is of great importance.

The main goal of the study is to systematize the theoretical and practical foundations for analyzing and assessing the financial sustainability of local budgets under martial law.

The financial stability of the LB is ensured in accordance with the legislative norms specified in the Law of Ukraine "On Local Self-Government...", the Budget Code of Ukraine and the Tax Code of Ukraine. The financial sustainability of LBs is ensured in accordance with the conditions of the budget process, which covers the following stages: planning and forecasting of LBs, decision-making on LBs, implementation of LBs, control and reporting on the implementation of LBs, reporting on LBs [1].

It is proved that fiscal policy instruments have an important impact on the financial sustainability of IBs. There are two main options for implementing fiscal policy: stimulative (expansionary), which is used during a recession, and restraining (restrictive), which is used during an upturn. The instruments of stimulus policy are increased government spending, tax cuts, and increased transfers. Restrictive fiscal policy requires cutting government spending, raising taxes, and reducing social transfers.

The study analyzes the financial sustainability by budgetary indicators of all Ukrainian IBs in terms of: tax revenues, non-tax revenues, income from capital transactions, and transfers.

It is proved that the analysis of the financial sustainability of IBs should be carried out taking into account fiscal risks: economic, technical, and political. The

scientific approaches to understanding fiscal risks are revealed and the methods of fiscal risk assessment are classified.

The paper analyzes the indicators of financial sustainability of the regional budget of Sumy region for the period of 2019-2023. These indicators are taken from the Decentralization website and the Transparent Budget web portal for citizens. The analysis also focuses on determining the ranking of communities in Sumy region in terms of financial sustainability and subsidization of communities.

The assesses the financial sustainability of the regional budget of Sumy region on the basis of the author's proposed model, which takes into account several stages of implementation: at the first stage, there is the formation of a system of groups of absolute indicators in the context of the directions of assessing the financial sustainability of IBs and the construction of matrices of initial data; at the second stage, there is the calculation of relative indicators in the context of fiscal independence, budgetary independence, transfer independence of IBs; the third stage is the identification of risks, weaknesses, strengths of IBs. Risks, threats, strengths and weaknesses of the regional budget of Sumy region are identified. The integral indicator of financial sustainability of the budget for the period of 2018-2023 was calculated and its forecast until 2026 was made.

The advantages of the proposed model include the simplicity of calculations, the use of absolute and relative statistical financial indicators. In the future, the approach should be improved in the direction of assessing risks and threats to LBs and assessing financial sustainability in the current, medium and long term.

Among the areas of strengthening the financial sustainability of local governments, including the regional budget of Sumy region, we note the possibility of using local development tools by local governments that will help to increase jobs, create a positive climate for entrepreneurship, and revitalize business in the region: grants for business; cooperation with European municipalities; attracting investors; development of business spaces for trade; development of the tourism industry in the region; promotion of regional products. In times of war, the main task of local authorities is to ensure the safety of communities in the border areas that are part of Sumy region. Therefore, the development of military institutions is an important element of the region's functioning. The implementation of these local development tools will help increase tax revenues and achieve sustainable development goals.

References

1. Budget Code of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17?lang=en#Text>

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКУ: СУТНІСТЬ, ВИДИ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

*Кубах Тетяна Григорівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Гребенюк Ганна Петрівна,
студентка,
Сумський державний університет, м. Суми*

Однією із основних складових фінансово системи в Україні є банківська система. Саме тому важливими завданнями для кожної країни являються: підтримка фінансової стійкості, стабільності, а також мінімізація ризиків як системи в цілому, так і кожного окремого банку - невід'ємної складової банківського сектору.

На разі, методологічні підходи щодо визначення та оцінки фінансової стійкості банку є недостатньо розробленими, а також є необхідність у більш широкому вивченні, визначенні та оцінці факторів, які здійснюють на неї вплив.

Для більш ґрунтовного розкриття сутності вище зазначеної категорії варто акцентувати увагу на трактуванні категорії «стійкість», в загальному контексті під нею варто розуміти здатність суб'єкта чи система витримувати вплив внутрішніх та зовнішніх факторів, забезпечуючи виконання своїх функцій, не подаючись руйнації, а в разі збурення повертатись до початкової рівноваги.

Стійкість банків – одна з основ при дослідженні економічної стійкості країни. Зокрема, фінансова стійкість банківської системи та кожного банку впливає на обсяги фінансових ресурсів, спрямованих на кредитування економіки і формування інвестиційного клімату в країні, ступінь перерозподільних процесів [4].

Стабільна банківська система та фінансова стійкість банку є поняттями взаємопов'язаними, які прямо впливають один на одного: від фінансової стійкості кожного банку, що є складовою системи залежить стабільність всього банківського сектору, і навпаки стан банківського сектору впливає на фінансовий стан окремого банку.

Фінансова стійкість банку проявляється через стабільність фінансового стану банківської установи, можливість виконувати свої функції, стійкість до криз та можливість їх подолання.

Задля розуміння актуальності проведемо аналіз запитів термінів у пошуковій системі Google «фінансова стійкість», «ліквідність банку» та «платоспроможність банку».

Для досягнення цього, одним із ефективних інструментів є аналіз даних від пошукових систем, зокрема, Google Trends за 2004 – квітень 2024 рр. (рисунк 1).

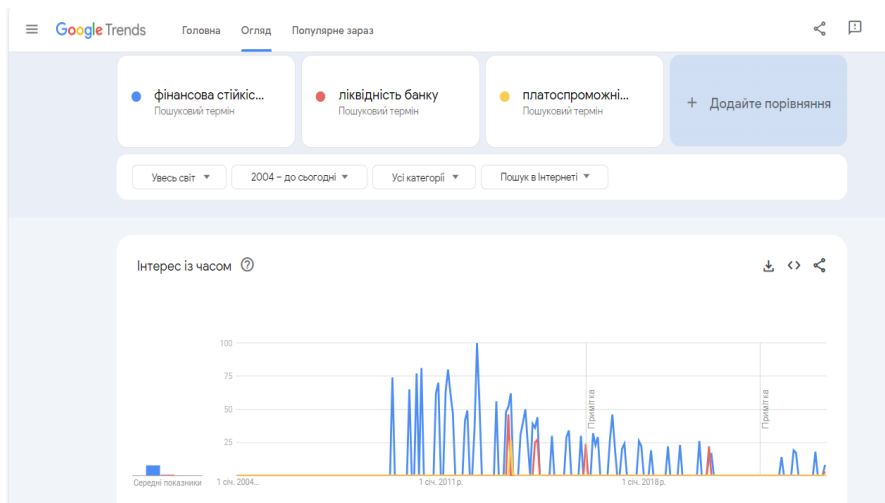

Рисунок 1 – Результати запитів Google Trends категорій «фінансова стійкість», «ліквідність банку» та «платоспроможність банку»
Джерело: побудовано автором з використанням Google Trends

З рисунку 1 видно, що «фінансова стійкість» найбільш запитувана, чим терміни «ліквідність банку» та «платоспроможність банку». Це можна пояснити тим, що «фінансова стійкість» ширше охоплює аспекти фінансового стану банку та враховує здатність витримати стресові ситуації та зберегти свою стабільність в умовах економічних труднощів.

В економічній літературі існує безліч визначень поняття «фінансова стійкість», однак єдиного визначення немає. Переважна більшість науковців та економістів трактують дане поняття за певною характеристикою. Дослідивши підходи до вищезазначеного поняття під фінансовою стійкістю варто розуміти стан, який забезпечує цілеспрямований розвиток та його спроможність як системи до трансформування ресурсів (фінансових ресурсів, персоналу, активів, інформаційних технологій, матеріально-технічного обладнання) з мінімальними ризиками та максимальною ефективністю, а також виконання функцій в економіці під впливом екзогенних та ендогенних факторів.

В залежності від рівня стабільності виділяють такі основні три стани фінансової стійкості (рисунк 2)

Види фінансової стійкості за рівнем:	нормальна стійкість, якій притаманні стабільна діяльність, відсутність неплатежів чи затримки виконання своїх зобов'язань, стабільна рентабельність;
	нестійкий фінансовий стан, якому характерні затримка платежів, неможливість своєчасного виконання окремих своїх зобов'язань, низький рівень рентабельності тощо;
	кризовий фінансовий стан, який характеризується наявністю простроченої заборгованості, регулярними неплатежами тощо.

Рисунок 2 – Види фінансової стійкості

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [1]

На сьогодні існують різноманітні фактори, що впливають на формування фінансової стійкості банківської установи, які в основному систематизовані на екзогенні та ендогенні фактори впливу.

Екзогенні:

- економічні;
- фінансові;
- соціально-політичні [3].

Зовнішні фактори не залежать від діяльності комерційних банків, тоді як внутрішні відображають ефективність їхньої роботи. Загальноекономічні чинники, такі як інвестиційний клімат, стан платіжного балансу, податкова політика та стан економіки, мають значний вплив на фінансову стійкість банків.

Фінансові фактори, зокрема стан і розвиток фінансового ринку, також грають важливу роль у цьому процесі. До них відносяться процентна, кредитна та валютна політика Національного банку, які спрямовані на забезпечення макроекономічної стабільності та створення умов довіри до національної валюти [3]. Щодо соціально-політичних чинників, то важливою є соціальна, урядова та політична стабільність.

Серед ключових внутрішніх факторів, що сприяють фінансовій стійкості банку, можна виокремити наступні: адекватність капіталу, рівень менеджменту, якість активів, рівень інформаційних систем та технічної оснащеності засобами автоматизації і обчислювальної техніки, тощо.

На сьогодні на фінансову стійкість українських банків впливають такі чинники як: воєнні дії на території України, капіталізація поточних прибутків, зміна якості активів та обмінного курсу, скорочення чистих комісійних доходів та доходів від операцій з валютою з одночасним зростанням

адміністративних витрат, нижча за середню для фінансового сектору операційна ефективність та інші [3].

Варто зазначити, що екзогенні фактори мають більший вплив на фінансову стабільність, ніж ендегенні, особливо коли банк виходить на міжнародний фінансовий ринок або частина капіталу пов'язана з іноземними інвесторами.

Отже, проблема фінансової стійкості набуває особливого значення у зв'язку з необхідністю покращити ефективність банківської системи України та її ролі в національній економіці країни. Недостатня фінансова стійкість банківської установи може призвести до неплатоспроможності банку, а в подальшому до банкрутства. Тільки фінансово стійкий банк може максимально задовольнити потреби всіх учасників економічних процесів.

Список використаних джерел

1. Волкова, Н., Попик, А. (2022). Аналіз управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк». *Економіка та суспільство*, 45, 1–11, <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-11>
2. Офіційний сайт Національного банку України. <http://www.bank.gov.ua>.
3. Стогній, З. (2023). Фактори впливу на фінансову стійкість банку. *Молодіжна наука у контексті суспільно-економічного розвитку країни*, Збірник тез доповідей учасників VII учнівсько-студентської конференції. Черкаси.
4. Яременко, О. Р., Беренич, А. В. (2017). Механізм управління та фактори впливу на фінансову стійкість банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 20, С. 918–923.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Журавка Олена Сергіївна,

к.е.н., доцент,

Сумський державний університет, м. Суми

Сокол Людмила Віталіївна,

студент,

Сумський державний університет, м. Суми

У нестабільних умовах політичної та економічної ситуації важливу роль відіграють страхові компанії. Особлива увага приділяється економічній безпеці, яка включає захист від різних загроз, оцінку ризиків та знаходження шляхів управління. При цьому фінансова безпека вважається найважливішим елементом економічної безпеки, тому забезпечення фінансової безпеки страхових компаній вимагає постійного моніторингу факторів ризику їх формування та діяльності. Тому очевидна необхідність оперативного реагування керівництва на погіршення стану страхової компанії, для цього необхідно оцінити рівень фінансової безпеки страхової компанії на певну дату.

Важливим фактором забезпечення фінансової безпеки держави є фінансова безпека небанківського сектору, що включає в себе безпеку страхового ринку. Таким чином, відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України 2013-го року [3], на рис. 1 показано місце фінансової безпеки страхового ринку у забезпеченні фінансової безпеки держави.

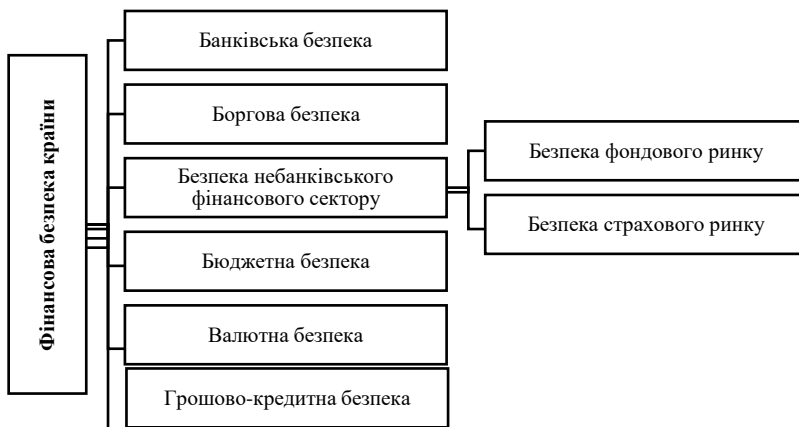

Рисунок 1 – Місце безпеки страхового ринку у фінансовій безпеці країни
Джерело: побудовано автором за даними [3].

Слід зазначити, що поняття фінансова безпека тісно переплітається із поняттями фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність та фінансова надійність. Всі ці поняття є довгостроковими характеристиками фінансового стану страхових компаній та становлять систему індикаторів фінансової безпеки (рис. 2).

Рисунок 2– Індикатори фінансової безпеки страхових компаній
Джерело: [1, с.220].

Перш за все, ефективність діяльності страхових компаній залежить від дотримання вищевказаних індикаторів та їх здатності всебічно оцінювати й планувати власні економічні показники. На сьогоднішній день рівень фінансової безпеки страхового ринку України залишається досить низьким. Такі показники як ліквідність, фінансова надійність та стійкість є значно нижчими, ніж у європейських країнах. Крім того, у зв'язку з посиленням нормативів щодо достатності капіталу та платоспроможності для здійснення страхової діяльності, деякі страхові компанії не відповідають цим вимогам та завершують свою діяльність.

Також можемо виділити наступні ключові аспекти фінансової безпеки страхових організацій:

- забезпечення стабільного та рівноважного фінансового стану;
- підтримка ефективного функціонування страхової компанії;
- здатність виявлення проблемних місць в діяльності організації на початкових етапах;
- можливість уникнення кризи та запобігання банкрутству.

Щодо механізму управління фінансовою безпекою страхових організацій, то він покликаний забезпечити його фінансову безпеку і незалежність, формування максимального фінансового потенціалу та ефективне його

використання шляхом оптимізації бізнес-процесів, встановлення системи індикаторів для виявлення загроз фінансовій безпеці та формування програм заходів, щодо уникнення, мінімізації та ліквідації наслідків. При цьому механізм має бути гнучким і легко адаптованим до змін зовнішнього і внутрішнього середовища страхової компанії.

До принципів управління фінансовою безпекою страхових компаній можна віднести наступні (рис 3).

Принципи управління фінансовою безпекою страхових компаній	системність
	інтегрованість
	направленість на стратегічні цілі розвитку
	об'єктивність
	комплексний характер
	безперервність
	оперативність та динамічність
	варіативність
	гнучність управління
	ефективність прийнятих рішень
законність	

Рисунок 3 – Основні принципи управління фінансовою безпекою страхової компанії

Джерело: сформовано автором самостійно на основі [5].

До основних важелів впливу на фінансову безпеку страхових компаній відносяться [4, 2]:

– власний капітал (є гарантією того, що виплата страхових відшкодувань буде здійснюватися надійно, навіть якщо прибуток від страхових премій та інвестиційної діяльності недостатній);

– страхові резерви (формує систему страхових резервів залежно від суми страхових зобов'язань, можна розподілити відповідальність відповідно до різних видів ризиків та часу настання виплат);

– страховий портфель (при управлінні страховим портфелем необхідно постійно аналізувати та корегувати співвідношення між напрямками страхування, страховими сумами та рівнями ризику об'єктів у розрізі діючих та новоукладених страхових договорів);

– тарифна політика (встановлення оптимального розміру страхових тарифів забезпечить баланс між отриманими преміями, майбутніми виплатами, понесеними витратами та гарантується відповідний рівень фінансової підтримки страхової компанії);

– інвестиційна політика (ефективна і своєчасна реалізація загальної інвестиційної стратегії дозволяє страховим компаніям забезпечити додаткові джерела доходу і компенсувати збитки від страхової діяльності);

– програми перестраховування (використовуючи механізм перестраховування, страхова компанія має можливість самостійно встановлювати рівень відповідальності за великі одноразові ризики або групу схожих ризиків, перекладаючи непотрібну відповідальність на перестраховальну компанію).

Враховуючи вищенаведене, в цілому фінансову безпеку страхової організації визначають як важливий елемент стабільності та довгострокового успіху на ринку. Це поняття включає в себе комплексний підхід до управління ризиками, ефективне фінансове планування, оптимізацію інвестиційної діяльності та високий рівень довіри з боку клієнтів та інвесторів.

Список використаних джерел

1. Богріновцева, Л. М., Бондарук, О., Ключка, О. (2023). Фінансова безпека страхового ринку: теоретичний аспект. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, (4), 216–226. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2023-4-216-226>

2. Журавка, О. С., Діденко, І. В., Колесник, А. І. (2018). Фактори впливу на фінансову безпеку страхових компаній. *Економіка, фінанси, право*, (5/5), 15–20.

3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1277 (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>

4. Судакова, О. І. (2008). Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства. *Економічний простір*, (9), 140–148.

5. Яворська, Т. В. (2015). Концептуальні аспекти фінансової безпеки страхових компаній. *Глобальні та національні проблеми економіки*, (4), 668–673.

МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ FİNTECH ТЕХНОЛОГІЙ В БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ

*Тверезовська Олександра Ігорівна,
викладач-стажист,
Федан Анастасія Олександрівна,
студентка гр. БС-11,
Вініченко Уляна Володимирівна,
студентка гр. БС-11,
Сумський державний університет, Україна*

Впровадження FinTech у банківські послуги змінює підходи до фінансових послуг. Маркетинг відіграє важливу роль, забезпечуючи ефективне позиціонування та комунікацію з клієнтами й партнерами. Аналіз теоретичних аспектів FinTech важливий для розуміння трансформації фінансових послуг, прогнозування тенденцій, розробки стратегій впровадження інновацій, ідентифікації факторів успіху та управління ризиками. Це є основою для подальших досліджень і розвитку стратегій у фінансовому секторі.

FinTech – це галузь, що поєднує інноваційні технології та фінансові послуги, цим самим підвищуючи конкурентоспроможність та ефективність фінансового ринку. Вона охоплює як співпрацю ІТ-бізнесів із традиційними фінансовими установами для створення нових моделей та продуктів, так і самостійні технологічні компанії, які використовують цифрові інструменти для надання якісних, зручних та прозорих фінансових послуг.

Особливу увагу варто приділити стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року, яку затвердив Національний банк України у липні 2020 року [1]. Стратегія націлена на створення повноцінної FinTech-екосистеми в Україні, що пропонуватиме інноваційні фінансові послуги та цифрові сервіси. Вона ґрунтується на стратегічних напрямках, визначених у документі про розвиток фінансового сектору України до 2025 року. Основні завдання стратегії включають створення регуляторної "пісочниці" для інноваційних проєктів, підвищення фінансової грамотності та включення населення та бізнесу у фінансову сферу, а також запуск академічної бази з акцентом на відкритий банкінг. Цифрові проєкти включають в себе впровадження віддаленої ідентифікації та верифікації, імплементацію європейської директиви PSD2, забезпечення можливості миттєвих платежів між рахунками у форматі 24/7, а також зміцнення кібербезпеки.

Важливо дослідити основні передумови розвитку фінансових технологій в банківському секторі, задля розуміння та прогнозування того, як ці технології впливають на функціонування банківської системи, а також для розроблення ефективних стратегій впровадження інноваційних рішень та підвищення

конкурентоспроможності у цифровій ері. Втрата довіри до банків під час кризи 2008 року, посилення регулювання, підвищені очікування споживачів, зростання популярності соціальних мереж, поширення мобільного інтернету та прагнення до інновацій спричинили розвиток FinTech. COVID-19 прискорив перехід до цифрових фінансових рішень, змінивши взаємодію людей із фінансовими послугами.

Впровадження FinTech технологій в банківські послуги супроводжується рядом маркетингових аспектів, які визначають успіх цього процесу. Деякі з них включають:

- позиціонування продукту. Банки повинні чітко визначити, яку цільову аудиторію вони спрямовують свої FinTech продукти, і яким чином вони відрізняються від інших аналогічних пропозицій на ринку;
- комунікація з клієнтами. Важливо забезпечити ефективну комунікацію з клієнтами щодо переваг і можливостей нових FinTech рішень, включаючи рекламні кампанії, освітні заходи та інші канали зв'язку;
- створення користувацького досвіду. Банки повинні зосередитися на створенні зручного, інтуїтивно зрозумілого та привабливого для клієнтів користувацького досвіду з використанням FinTech технологій;
- аналіз даних. Використання аналітики та Big Data дозволяє банкам збирати, аналізувати та використовувати дані для вдосконалення своїх продуктів та послуг, а також для персоналізації пропозицій для клієнтів;
- забезпечення безпеки. Банки повинні акцентувати увагу на кібербезпеці та захисті персональної інформації своїх клієнтів, щоб забезпечити їхню довіру до нових FinTech рішень.

Ці маркетингові аспекти грають ключову роль у впровадженні FinTech технологій в банківські послуги, допомагаючи банкам залучати та утримувати клієнтів, підвищувати їхню задоволеність та відомість бренду, а також досягати конкурентної переваги на ринку.

Необхідність впровадження українськими банками інноваційних технологій у розробку нових продуктів, налагодження процесів обслуговування клієнтів та організація внутрішньої діяльності банків спричинена інтеграцією у світову фінансову систему. Конкурентоспроможним банкам необхідно не тільки стабільні фінансові показники, а й успішна реалізація загальних бізнес-стратегій, багатоканальне банківське обслуговування, розширення доступу до фінансових послуг тощо. У той же час банки повинні досягати цього, незважаючи на негативні зовнішні фактори, такі як нестабільна політична ситуація, рецесія, та конкуренція між компаніями, що займаються фінансовими технологіями.

Наведемо кілька напрямів FinTech, що входить до банківської системи:

- блокчейн та криптовалюти;

- онлайн кредитування (фінансові P2P–платформи);
- цифрові платежі та електронні гаманці;
- роботизовано консультації (робо–едвайзери);
- штучний інтелект та машинне навчання [2].

Технологічною інновацією можна розглядати як виникненням криптовалют, одна з найвідоміших – біткоїн. Також одним з перспективних напрямів подальшого розвитку вважають штучний інтелект. Деякі з найважливіших галузей технологій, які зараз розробляються – це машинне навчання, обробка природної мови (NLP), та їх генерація (NLG). Ці технології базуються на алгоритмах навчання, які вдосконалюються шляхом збору та аналізу великих обсягів даних.

Наразі неможливо не помітити як банківський сектор України змінюється. Українські банки активно почали впроваджувати інноваційні продукти. Результати дослідження наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Впровадження банками України інноваційних продуктів

Банк	Інноваційні продукти
АТ КБ «ПриватБанк»	<ul style="list-style-type: none">• зручний додаток «Приват24»; «Мої вклади»;• FacePay24;• система «Магазини та АЗС замість банкоматів»
АТ «ПУМБ»	<ul style="list-style-type: none">• мобільний додаток iPUMB;• інтернет-банкінг у Вайбер ПУМБ;• депозитний конструктор
АТ «Ощадбанк»	<ul style="list-style-type: none">• мобільний додаток «Ощад24/7»;• біометрія при входу в додаток;• автоматичне підставлення СМС-кодів для підтвердження операцій на пристроях Андроїд;• спрощене здійснення платежів; сповіщення про необхідність сплати платежів.
Монобанк	<ul style="list-style-type: none">• кешбек–сервіс;• відстеження P2P платежів через POS-термінал;• опція накопичення коштів «Банка»;• випуск карток без нанесення жодної інформації

Джерело: розроблено авторами

Загалом, впровадження FinTech–технологій в банківську діяльність сприяло модернізацію банківським установам, підвищили їхню гнучкість та створили здатність відповідати на виклики сучасному фінансовому ринку. Відомо, що банківські установи спроможні інтегрувати свої FinTech–рішення за допомогою партнерських відносин. Найбільш ефективною стратегією

взаємовідносин є не конкурентна боротьба. Сучасні FinTech–продукти співпраці банків та FinTech–компаній представлено на рисунку 1.

Рисунок 1 – Сучасні FinTech–продукти співпраці банків та FinTech–компаній
Джерело: [3]

Отже, впровадження FinTech–послуг є важливим кроком для забезпечення стійкого розвитку та конкурентоспроможності банків у сучасному фінансовому середовищі. Через свою фінансову силу, впроваджуючи інновації, банки матимуть можливість конкурувати з FinTech не лише у сфері інноваційного бізнесу процесів, але звичний для банків шлях – цінова конкуренція. FinTech не підриває бізнес–моделі банків, а лише заповнює прогалини. На нашу думку, хоча традиційні банки збережуть своє значення, FinTech–організації також матимуть власну сферу діяльності і, можливо, найпоширенішою бізнес–моделлю буде інтеграція традиційної та FinTech–орієнтованої бізнес–моделей.

Список використаних джерел

1. Стратегія національного банку України до 2025 року. Національний банк України. <http://surl.li/txscr> (дата звернення: 23.05.2024).
2. Кльоба, Л. Г., Добош, Н. М., Сорока, О. П. (2020). Впровадження фінансових технологій – стратегічний напрям розвитку банків. *Ефективна економіка*. № 12. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8479>
3. The BAI Global Innovation Awards. Bank Administration Institute. <https://www.bai.org/globalinnovations/awards/categories> (дата звернення: 23.04.2024).

АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ INSURTECH СЕКТОРУ: ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ

*Уніат Луїза Дмитрівна,
студентка гр. ПТБ-11/26фк,
Сумський державний університет, м. Суми
Науковий керівник – Захаркіна Людмила Сергіївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Існує багато видів фінансової діяльності, у яких залучені інноваційні технологічні рішення. Наприклад, Рубанов П. М. у своєму дослідженні [1, с. 186] при описі структури ринку FinTech інновацій виділяє критерій «види фінансових послуг», які трансформуються під впливом FinTech. За цим критерієм виокремлюють: платежі, перекази, розрахунки; депозити, позики, залучення капіталу; управління інвестиціями; страхування; послуги інфраструктурних учасників (обслуговування ринку). Пояснюється це тим, що FinTech інновації змінюють не лише окремі фінансові продукти або процеси, але й ринок фінансових послуг в цілому, що супроводжується появою на ньому нових учасників та переглядом бізнес-моделей чинних учасників.

Дотримуючись такої ж думки та з огляду представлених видів фінансових послуг детальніше проаналізуємо саме страхову діяльність у технологічній ері.

Дані глобального звіту за InsurTech сектором від компанії з управління ризиками та наданні консалтингових послуг Gallagher Re за 4-й квартал 2023 року [2] свідчать, що фінансування InsurTech скоротилося на 43,7% з 8 мільярдів доларів США у 2022 році до 4,5 мільярдів доларів США у 2023 році (рис. 1). Таким чином, 2023 рік став найменшим по фінансуванню із 2018 року. Частково спад спричинений зменшенням фінансування порівняно з минулим роком, як у страхуванні майна та нещасних випадків (P&C), що впали на 35,4% до 3,4 млрд доларів США, так і в страхуванні життя та здоров'я (L&H), що впали на 59,8% до 1,1 млрд доларів США (рис. 2).

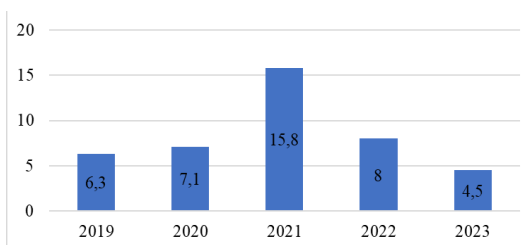

Рисунок 1 – Глобальне фінансування InsurTech [2]

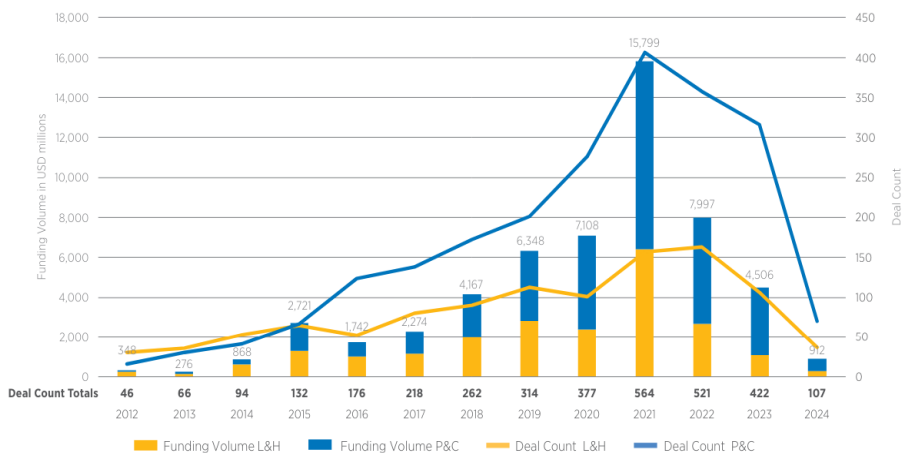

Рисунок 2 – Річний обсяг фінансування InsurTech з поділом на страхування майна та нещасних випадків, страхування життя та здоров'я [3]

Зменшення фінансування також відображено в скороченні угод у загальному річному обчисленні з 521 у 2022 році до 422 у 2023 році (рис. 3). З них значно скоротилися мега угоди, що і давали приріст фінансової вартості у минулі роки. Наприклад, у 2021 році таких угод налічувалося 47, а фінансування складало 9,8 млрд дол., що є більш ніж половина загального фінансування по всім угодам у 2021 році.

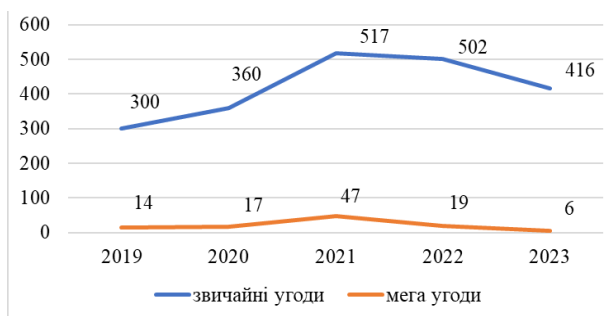

Рисунок 3 – Кількість глобальних угод в InsurTech [2]

Найбільше угод уклали США – 216 угод. Серед компаній у страхуванні майна та нещасних випадків найбільше фінансування у 4-му кварталі 2023 року отримали InsuranceDekho, Next Insurance, Cowbell Cyber. Серед компаній

у страхуванні життя та здоров'я найбільше фінансування у 4-му кварталі 2023 року отримали Devoted Health, Justworks, Vima Milvik.

«Попри меншу кількість угод і фінансування, транзакції були постійними та тривали протягом 2023 року, що свідчить про зрілий і здоровий ринок», – говорить Ендрю Джонстон, глобальний керівник InsurTech Gallagher Re [4].

В Україні також досить активно розвивається ринок InsurTech. Нині практично усі страховики використовують онлайн-режим продажу страхових послуг, серед яких вагоме місце займають такі сервіси як маркетплейси та агрегатори. [5, с. 141]. За даними Української асоціації FinTech та інноваційних компаній [6] у 2023 році у FinTech секторі в Україні діяло 246 компаній. Серед цих компаній сфера InsurTech займає 6% ринку. У порівнянні з 2021 роком ця цифра не змінювалася, а трималася стабільно на одному рівні. Серед компаній виділяють Easy Peasy, Ensuria, Hotline.Finance, Inpolis, Self'in'Sure, Spokk, Trustlife.

Отже, на основі світового та вітчизняного досвіду можемо переконалися, що FinTech загалом та InsurTech, зокрема, демонструють активний розвиток у дослідженні та впровадженні інноваційних технологій, змінюючи традиційні методи ведення справ (але не витісняючи повністю) на більш зручний електронний формат. Хоча за фінансуванням InsurTech сектору ми бачимо спадну динаміку, натомість продуктивність галузі залишається незмінною, вона не втрачає своїх цінностей.

Список використаних джерел

1. Рубанов, П. М. (2019). Структура ринку FinTech інновацій. Науковий вісник Полісся, 2(18), 184–189.
2. GallagherRe. (2024). Global InsurTech report for Q4 2023. <https://www.ajg.com/gallagherre/news-and-insights/2024/february/global-insurtech-report-for-q4-2023/>
3. Icmif. (2024). Gallagher Re publishes global InsurTech report for Q1 2024. https://www.icmif.org/news_story/gallagher-re-publishes-global-insurtech-report-for-q1-2024/
4. King, C. (2024). Gallagher Re reports InsurTech funding dropped 43.7% in 2023. Insurtech. <https://insurtechdigital.com/articles/gallagher-re-reports-insurtech-funding-dropped-43-7-in-2023>
5. Кривошлик, Т. Д. (2024). Маркетплейси та агрегатори на страховому ринку України. С. 141–143. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e4974dab-8e02-4a11-b092-40241aee94aa/content>
6. UAFIC. (2023). Український каталог FinTech компаній 2023. <https://fintechua.org/fintech-catalog-2023>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Касьяненко Тетяна Вячеславівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Данилова Вікторія Сергіївна,
студентка,
Сумський державний університет, м. Суми*

У сучасних умовах конкурентного бізнесу важливо розуміти, що ефективна фінансова діяльність стає не лише складовою успішності, але й стратегічним інструментом для досягнення конкурентних переваг. Забезпечуючи оптимальне використання ресурсів, контроль за фінансовими ризиками та прогнозування майбутніх потреб підприємства, ефективна фінансова стратегія дозволяє збільшити його стабільність і стійкість до зовнішніх впливів. В умовах трансформаційного розвитку підприємництва в Україні, ефективна фінансова діяльність стає важливою ланкою у ланцюзі створення економічного й соціального розвитку країни, а також визначає його конкурентоспроможність на міжнародній арені. Тому, вивчення та розвиток методів аналізу фінансової діяльності стає актуальним завданням для підприємств та влади з метою забезпечення сталого й ефективного розвитку економіки країни.

В економічній теорії та практиці існують різноманітні методи, які дозволяють ретельно оцінити ефективність діяльності підприємства. Однак головним знаряддям для цієї оцінки є аналіз фінансової діяльності, який базується на розрахунку фінансових показників.

Основною метою фінансового аналізу є отримання достовірної інформації про фінансовий стан підприємства, його прибутки та збитки, зміни у структурі активів і пасивів, а також взаємовідносини з дебіторами та формування капіталу. Суть фінансового аналізу полягає у оцінці та прогнозуванні фінансової діяльності організації на основі бухгалтерської звітності й обліку. Це включає в себе:

- розроблення системи показників для оцінки фінансової діяльності підприємства;
- об'єктивну оцінку його фінансового стану;
- визначення впливу факторів і виявлення відхилень за показниками;
- прогнозування майбутньої фінансової діяльності;
- виявлення резервів для поліпшення фінансової діяльності;
- обґрунтування управлінських рішень для її покращення.

Вирізняють зовнішній та внутрішній фінансовий аналіз. Зовнішній аналіз в основному здійснюють потенційні кредитори та інвестори, які шукають підприємства з низькими ризиками та високою ліквідністю для можливих інвестицій. Також такий аналіз можуть проводити акціонери компанії. Аналітики, які не мають прямого доступу до внутрішньої інформації підприємства, проводять цей зовнішній аналіз. Він є менш деталізованим, але більш формалізованим. Цей вид аналізу спрямований на оцінку ризиків та можливостей, що пов'язані з інвестуванням чи наданням кредитів підприємству. Основними аспектами зовнішнього фінансового аналізу є оцінка фінансової стійкості, прибутковості, ліквідності та ефективності управління підприємством. Ці оцінки допомагають зацікавленим сторонам у прийнятті рішень щодо інвестування чи надання фінансової підтримки підприємству.

Суть внутрішнього фінансового аналізу аналогічна зовнішньому, але в процесі використовуються дані, що надходять з системи бухгалтерського обліку, нормативна та планова інформація. Він включає оцінку ефективності капітальних вкладень, аналіз взаємозв'язку між витратами, оборотом та прибутком, а також оцінку результативності господарської діяльності.

Більш детальне порівняння розглянемо в таблиці 1 на основі [1].

Таблиця 1 – Особливості внутрішнього і зовнішнього аналізу

Класифікаційна ознака	Вид аналізу	Вид аналізу
	Зовнішній	Зовнішній
Призначення	Загальна оцінка фінансового стану	Пошук резервів підвищення рівня прибутковості та ефективності діяльності
Виконавці та користувачі	Власники, кредитори, інвестори тощо	Менеджери підприємства, спеціалісте
Базове інформаційне Забезпечення	Бухгалтерська звітність	Регламентовані та нерегламентовані інформаційні джерела
Характер інформації, що надається	Загальнодоступна аналітична інформація	Деталізована аналітична інформація (конфіденційний характер)

Теоретичні аспекти аналізу фінансової діяльності підприємства, нам вдалося прийти до певних висновків. У процесі аналізу фінансової діяльності підприємства виявлено, що теоретичні аспекти грають важливу роль у

розумінні його фінансового стану та перспектив. Ретельне вивчення теорії дозволяє зрозуміти основні принципи та методи аналізу, що є необхідним для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Поглиблене знання теорії дозволяє аналізувати фінансові показники більш ефективно та об'єктивно, що сприяє підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства. Таким чином, розуміння теоретичних аспектів аналізу фінансової діяльності є важливою передумовою для успішного управління підприємством у сучасних умовах. Після аналізу наукової літератури встановлено завдання, напрямки та мету фінансової діяльності підприємства. Зокрема, ідентифіковано основні аспекти, які слід включити до системи цілей, а також структуровано пов'язані з ними проблеми і конфлікти.

Виділяють декілька основних етапів аналізу фінансової діяльності підприємства:

1. Збір і підготовка вхідної інформації;
2. Аналітична обробка;
3. Аналіз, оцінка й інтерпретація результатів;
4. Підготовка висновків і рекомендацій.

На першому етапі здійснюється збір інформації, яка включає як зовнішні, так і внутрішні джерела, та оцінка її достовірності. Після цього відбираються необхідні форми фінансової звітності, проводиться їх порівняння, а також аналізується статистична інформація для встановлення особливостей облікової політики.

Другий етап включає в себе перетворення стандартних форм бухгалтерської звітності на аналітичні, які дозволяють аналізувати зміни та структуру звітів. Тут також виконується групування та розрахунок показників за основними напрямками аналізу.

На третьому етапі проводиться докладний аналіз динаміки та структури змін основних показників фінансових звітів, виявляються взаємозв'язки між ними та надається інтерпретація отриманих результатів. Існує декілька напрямків проведення аналізу фінансової діяльності підприємства, що наведені в таблиці 2 [2].

Аналіз фінансової діяльності підприємства є складним та багатогранним процесом, який включає в себе застосування різних прийомів, що надають можливість глибокого вивчення фінансової діяльності підприємства з різних ракурсів. Вони допомагають ідентифікувати тенденції, взаємозв'язки, сильні та слабкі сторони, а також резерви для подальшого підвищення ефективності.

Отже, використання різних методів аналізу фінансової діяльності підприємства дозволяє отримати комплексний огляд ситуації, що є ключовим для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення стабільності та успішності підприємства.

Таблиця 2 – Показники аналізу фінансової діяльності підприємства

Групи показників	Коефіцієнти для аналізу
Майновий стан	коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт придатності основних засобів, коефіцієнти оновлення та вибуття та ін.
Ділова активність	коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності дебіторської/ кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності власного капіталу, термін обертання дебіторської/кредиторської заборгованості та ін.
Рентабельність	коефіцієнти рентабельності активів, власного капіталу, продукції, діяльності та ін.
Ліквідність та платоспроможність	коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, чистий оборотний капітал
Фінансова стійкість	коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт фінансової залежності та ін.

Список використаних джерел

1. Ткачук Н. В. Аналіз фінансової діяльності підприємств. Конспект лекцій. 2023. 114 с. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22317/3/AFDP_kursl.pdf
2. Філіна Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Київ, 2019. 422 с. https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_finan/fin_diyal_syb_gosp.pdf (дата звернення: 16.04.2024).

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО СТИМУЛЮВАННЯ

*Салтикова Ганна Василівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Бардакова Віра Володимирівна,
студентка,
Сумський державний університет, м. Суми*

Враховуючи, що в економічних системах країн, де тривають військові дії, відбуваються значні зміни, вивчення поточного стану інвестиційного процесу в умовах війни та можливостей його стимулювання особливо актуально. Війна має значний вплив на макроекономічні показники, інвестиційний клімат і стабільність фінансових ринків. У таких ситуаціях важливо зрозуміти, як військові конфлікти змінюють інвестиційні стратегії, поведінку інвесторів та загальний потік капіталу. Адже інвестиційний процес в умовах війни є складним та мінливим. Тому для прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень важливо ретельно аналізувати інформацію, враховувати різні фактори та мати чітку інвестиційну стратегію.

До того ж важливо відзначити, що війна справляє істотний вплив не тільки на загальні макроекономічні показники та інвестиційне середовище, а й на психологію інвесторів. У багатьох випадках підвищується емоційна нестабільність, і вони схильні приймати ризиковані рішення, які можуть призвести до невиправданих втрат. У цій ситуації, крім ретельного аналізу ринкових факторів і чіткої інвестиційної стратегії, необхідний емоційний контроль і збалансований підхід до прийняття інвестиційних рішень.

Розглянувши підходи вчених до трактування поняття інвестиційного процесу [2], розроблене власне бачення щодо визначення сутності даного поняття. Тож під інвестиційним процесом пропонуємо розуміти систематичний і постійний процес, який здійснюють учасники ринкової економіки для реалізації конкретних проєктів або досягнення певних цілей, отримання прибуткового доходу та стимулювання економічного розвитку. Він включає координацію між інвесторами та об'єктами інвестування, механізми залучення доходів, реалізацію інвестиційних рішень і вплив на процеси відтворення капіталу та динаміку економічної системи.

З огляду на те, що вивчення інвестиційних процесів і показників дає чітке уявлення про механізм функціонування ринку, висвітлює фактори, що впливають на інвестиції, і переважаючі тенденції в цій сфері, вважаємо доцільним провести аналіз сучасного інвестиційного процесу у розрізі дослідження показників основних інвестицій та факторів, що мають вплив на

них, а також інвестиційного індексу. Адже саме вони є показовими та важливими при дослідженні сучасного інвестиційного процесу.

Розуміння факторів, що впливають на інвестиції, має важливе значення для формулювання ефективної економічної політики. Аналіз інвестиційної динаміки допомагає державі розробляти та впроваджувати заходи щодо стимулювання інвестиційної діяльності. Тож зважаючи на це проведено аналіз динаміки основних типів інвестицій та факторів впливу на них в Україні, результати якого представлені на рисунку 1.

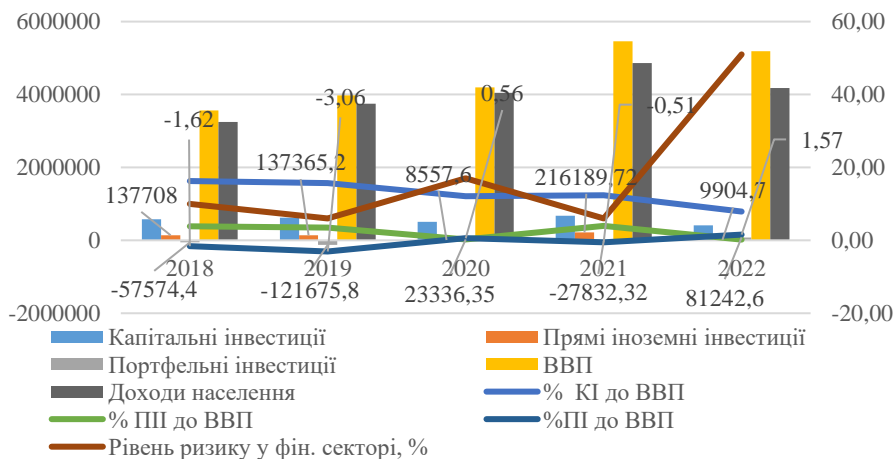

Рисунок 1 – Динаміка основних інвестицій та факторів впливу на них в Україні за 2018-2022 рр., млн. грн.

Джерело: створено авторами на основі [3, 4]

На основі даних рисунка 1, можемо зробити висновок, що основні показники економіки, такі як ВВП та доходи населення переважно зростали, окрім 2022 року, де помітне зменшення у зв'язку з початком військових дій. КІ та ПІІ демонструють значну волатильність протягом 2018-2022 років, з найвищим рівнем у 2021 році та найнижчим у 2020 році. ПІ протягом 2018-2020 років були негативними, але з 2021 року стали позитивними. Це може бути пов'язано зі зміною відношення інвесторів до ризику та пошуком більш прибуткових активів. Рівень ризику у фінансовому секторі різко зріс у 2020 році, а потім знизився до більш стійких рівнів у 2021-2022 роках. Це може бути пов'язано з діями центральних банків та урядів, спрямованими на пом'якшення наслідків пандемії COVID-19. Інвестиційна активність показує зниження впродовж аналізованого періоду, що може свідчити про зниження загальної економічної активності або нестабільність у секторі інвестицій. У відношення ПІ до ВВП також спостерігається коливання, але загалом воно тримається на відносно

стабільному рівні. Це може бути ознакою змін у законодавстві щодо іноземних інвестицій або глобальних економічних тенденцій. Зниження показника ІІ до ВВП помітне в 2020 році, але він стабілізувався протягом останніх років. Це може бути пов'язано з фінансовою нестабільністю або змінами в інвестиційних стратегіях. Отже, загальна картина свідчить про наявність економічних та фінансових викликів, які потребують уваги та заходів для забезпечення стабільного та сталого економічного розвитку України за допомогою стимулювання інвестиційного процесу.

Продовжуючи аналіз сучасного стану інвестиційного процесу, розглянемо динаміку інвестиційного індексу - дослідження, що відображає настрої бізнесу щодо поточного стану інвестиційного клімату країни та прогнози на найближчі 6 місяців. «Індекс інвестиційної привабливості розраховується як середнє арифметичне оцінок п'яти аспектів інвестиційного клімату. Респонденти відповідають на питання, обираючи одну із запропонованих відповідей, які піддаються аналізу, використовуючи п'ятибальну систему [1]». Відповідні дані представлені на рисунку 2.

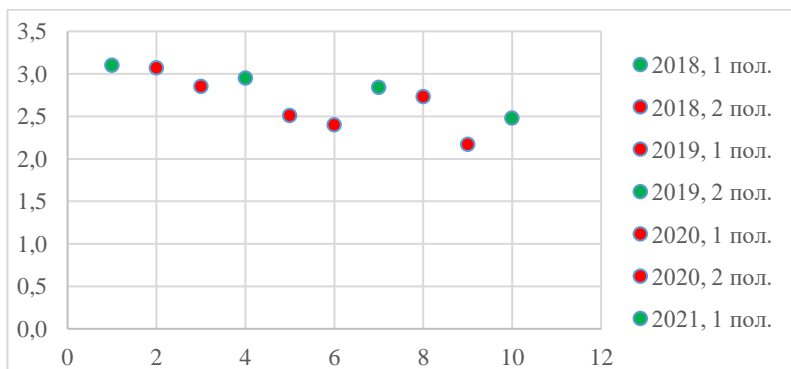

Рисунок 2 – Динаміка інвестиційного індексу за 2018-2022 рр. [1]

На основі даних рисунку 2, можемо зробити висновок, що інвестиційний індекс знижувався протягом 2018-2022 років, вказуючи на загальне погіршення інвестиційного клімату в цей період. При цьому індекс показував коливання в межах кожного року, з позитивними та негативними оцінками. Це може вказувати на вплив як глобальних, так і локальних факторів, такі як світовий економічний цикл, пандемія COVID-19, війна в Україні та інші події. Загалом незважаючи на мінливість, індекс свідчить про те, що інвестиційний клімат в Україні залишається складним, але поступово покращується.

Тож підсумовуючи, бачимо, що аналіз поточного стану інвестиційного процесу в умовах воєнного стану показує значний вплив військових дій на макроекономічні показники, інвестиційний клімат і стабільність фінансових

ринків. Ключові економічні показники, такі як ВВП і доходи домогосподарств, демонстрували зростання до 2022 року, коли початок повномасштабного вторгнення призвів до їх помітного зниження. Важливо відзначити значні коливання показників капітальних витрат та іноземних інвестицій протягом аналізованого періоду, що відображає нестабільність інвестиційного клімату. Війна в Україні вплинула на інвестиційний процес і змусила інвесторів переглянути свою стратегію і підхід до ризику. Зниження рівня ризиків у фінансовому секторі після 2021 року демонструє ефективність дій уряду та центрального банку щодо пом'якшення економічних наслідків пандемії COVID-19 та інших кризових явищ. Однак зниження інвестиційної активності по відношенню капітальних вкладень до ВВП підкреслює необхідність прийняття додаткових заходів щодо стимулювання економічної активності. Індекс інвестиційної привабливості також показує загальне погіршення інвестиційного клімату через як глобальні, так і регіональні фактори, такі як пандемія, глобальні бізнес-цикли та військові конфлікти. Проте, в останні роки Індекс поступово поліпшувався, що вказує на можливість стабілізації і відновлення інвестиційного процесу. Тому для забезпечення сталого економічного розвитку України в умовах війни необхідно розробляти та впроваджувати ефективні економічні стратегії, спрямовані на стимулювання інвестиційної діяльності, підвищення інвестиційної привабливості та зниження ризиків для інвесторів.

Список використаних джерел

1. Дослідження та аналітика – European Business Association. *European Business Association*. <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Інвестиційний процес: учасники, етапи та структура. *Інвестиційна діяльність – все, що Вам потрібно про неї знати*. <http://xn----dtbjmwegiok9b3mho.xn--j1amh/інвестиційний-процес/> (дата звернення: 17.02.2024).
3. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності. *Державна служба статистики*. https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kin/kin_rik/k_ed_10-21.xlsx (дата звернення: 20.03.2024).
4. World Bank Open Data. *World Bank Open Data*. <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=UA> (date of access: 12.04.2024).

ANALYSIS OF PUBLICATION ACTIVITY ON THE DIGITALIZATION OF BANKING MARKETING

Larysa Hrytsenko, Doctor of Economics, Professor
Oleksandra Tverezovska, trainee-lecturer
Iryna Kozhushko, student, BS-11
Sumy State University, Ukraine

Nowadays, the banking sector in Ukraine, like in the most developed countries, is one of the highly dynamic sectors of the economy, being the first to respond to changes in the external environment by adopting new, high-tech approaches to their operations. The same approach is fully relevant to banking marketing, which is one of the sector's key activities in attracting customers. With the rapid development of digital promotional tools, users can increasingly observe the bank's transition and their advertising from the physical to the virtual environment. This explains the rapid increase in the actuality of research on the digitalization of banking marketing in recent years.

The study of banking marketing digitalization has been quite active since 2018 according to the scientific database Scopus [1]. Until 2017, a rather small number of works were devoted to the analyzed aspect, and in some years – 2004, 2007-2008 and 2010 – the topic was not studied at all, which may be explained by the focus of scientific interest on more pressing issues of countering financial crises in these periods. At the same time, the period from 2019 to the present is characterized by a sharp increase in the number of publications on the digitalisation of banking marketing. The trend is legitimate given the impact of external factors, such as the Covid-19 pandemic, which has increased the importance and necessity of digitalisation processes not only for banking but for all spheres of public life. In addition, today we can observe a steady trend towards the digital development of the financial sector, which in turn explains the further rapid growth of the publication activity of scientists in this area of research – 1 673 scientific papers in this area were published in 2023 in the Scopus scientific database alone. According to the data, in 2024, as of the end of the first quarter, 608 studies have already published, which suggests that the trend towards digitalisation of banking marketing will continue in the future. To specify the areas of study of the digitalisation of banking marketing, a total of 4 292 scientific publications indexed by the Scopus scientific database during 1999-2024 were selected. The selection of relevant publications was based on keywords, with the main ones being the concepts of “banking marketing” and “digitalisation” (Figure 1).

The interpretation of the figure is as follows: each point (node) corresponds to a specific term or keyword, and the lines (edges) between the nodes show the common mention of these terms in scientific papers. The size of each node reflects the

frequency of the term's mention in publications, and the colours correspond to different clusters or patterns of research. The terms digitalisation, digital transformation, innovation, sustainable development, and financial technologies are central to the network, which emphasizes their fundamental importance in the field of research, as well as their close interconnection and inseparability in the study.

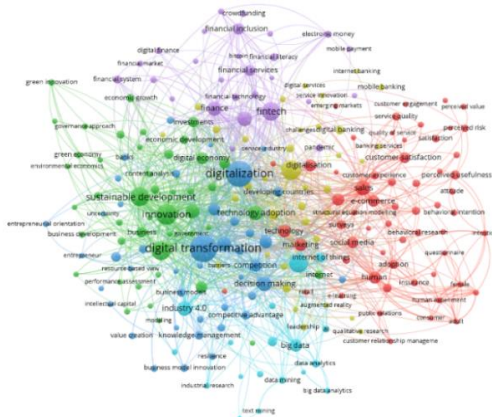

Figure 1 – Clustering of scientific papers on the study of issues related to the digitalisation of banking marketing

Source: compiled by the author based on Scopus data using VOSviewer software [2]

The results of the research specification also revealed that the bulk of the work is aimed at identifying the interconnections between the digitalisation of bank marketing and financial markets (purple cluster), sustainable development (green), governance and management (dark blue), smart technologies (blue), behavioural aspects (red), and banking services (yellow).

It is possible to consider the identified clusters only in a single system, as they are closely interrelated, and most keywords in scientific papers occur in parallel with each other. At the same time, each individual cluster is of great importance for understanding the overall context and areas of study. In general, digitalisation of banking marketing is an important factor influencing several areas of public life and, depending on the area of study, can be considered as follows:

- financial markets (purple cluster) – digitalisation of banking marketing is currently one of the main drivers for attracting new customers to the banking sector, which is one of the main parts of the financial market. In addition, the introduction of new financial products, such as crowdfunding, electronic money, and mobile payments, is significantly more difficult or even impossible without the use of digital promotion tools;

– sustainable development (green cluster) – being an integral part of social development on a global scale, sustainable development dictates its own rules for all areas, including banking marketing, the digitalisation of which is a significant step in the development of the concept of green and socially responsible promotion and advertising;

– governance and management (dark blue cluster) – digitalisation of bank marketing is an important component of the overall management of a banking institution and its competitive advantages. This aspect of banking is now also influencing decision-making and value creation, which is important for the development and growth of the bank;

– smart technologies (blue cluster) – the digitalisation of banking marketing includes the active use of a number of smart technologies in banking activities and promotion, such as artificial intelligence, data/text mining, big data, automatization, etc.;

– behavioural aspects (red cluster) – banking marketing is primarily focused on the customers and meeting their needs, and therefore the study of customer experience, behaviour and other features are key in this area of activity. The digitalisation of banking marketing can greatly simplify this aspect by using e-learning tools or, for example, researching the user's social media;

– banking services (yellow cluster) – digitalisation of banking marketing is generally inseparable from the process of digitalisation of banking services, which is why it is important to study their interaction for the purpose of bank development.

It should also be understood that certain areas of research are relevant in certain periods of social development. For instance, in 2021, researchers paid more attention to mobile payments, social media, surveys, etc. This trend is quite clear given the relatively early stage of development in the digitalisation of the financial sector in this post-crisis period. At the same time, researchers have gradually begun to pay more attention to the study of customer experience, business innovation, financial services, digital banking, etc.

When it comes to the most modern areas of research on digitalisation of bank marketing, special attention should be paid to such clusters as sustainable development and smart technologies. In addition, banks themselves are exploring the possibilities of implementing their activities in line with the sustainable development goals and the active usage of smart technologies, which is not only a good chance for them to improve the efficiency of their processes, but also one of the most significant potential competitive advantages in the modern financial services market.

In addition to time differences in the study of digitalisation of bank marketing, there is also a geographical difference in the study of this aspect (Figure 2).

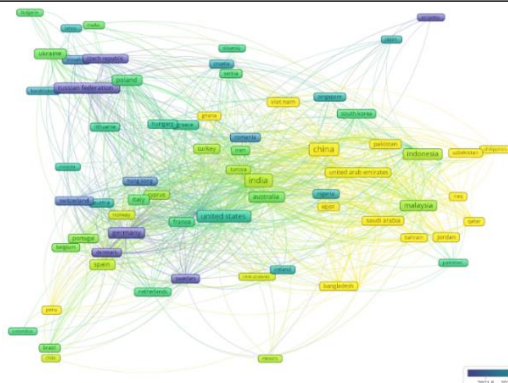

Figure 2 – Visualization map of the spatial and temporal dimension of research on the digitalisation of bank marketing

Source: compiled by the author based on Scopus data using VOSviewer software [2]

A general trend in the spatial and temporal specification of the study of the digitalisation of banking marketing is the gradual shift of research from highly developed to developing countries. While in 2021, most research was localized in the Czech Republic, Germany, Denmark, Sweden, and Finland, as of the beginning of 2024, most scientific papers were published in the UAE, Saudi Arabia, Pakistan, Malaysia, India, Turkey, etc. In addition, there is a reorientation of scientists' attention to the Asian region, especially China, instead of the usual European one. One of the modern areas of research is also the study of the Ukrainian market. It is also interesting to note that among the institutions that have studied the digitalisation of banking marketing, most papers (69 studies), according to the Scopus database, were published by researchers from Sumy State University.

In summary, the bank marketing digitalization is a highly relevant topic of scientific research today. An increasing number of researchers are paying considerable attention to the impact of digitalisation on both bank marketing and the bank's customer as the main element of this sector's activities. In addition, given the current trends, we can assume that in the coming periods, interest in the topic will remain at a high level. In today's dynamic and rapidly changing world, it is especially appropriate to study the practical aspects of new strategies, methods and tools of bank marketing that emerge under the influence of digitalization.

References

1. Scopus official website. Retrieved from: <https://www.scopus.com>
2. VosViewer official website. Visualizing scientific landscapes. VOSviewer. Retrieved from: <https://www.vosviewer.com/>

INTEGRATING ENERGY EFFICIENCY INDICATORS INTO THE FINANCIAL ANALYSIS OF ENTERPRISES

*Denys Kolomiets, PhD student,
Sumy State University, Sumy*

In today's competitive economic environment, managing the financial security of enterprises has become one of the most important issues. Despite the existence of numerous approaches to assessing financial security, there is an urgent need for a comprehensive methodology that takes into account energy efficiency as a key component of financial stability. This study presents a new concept that combines traditional financial analysis with energy efficiency indicators to provide a holistic view of a company's financial health. By examining the impact of energy efficiency technologies on operating costs and financial performance across industries, this approach fills a gap in existing valuation methods that often fail to consider the financial benefits of sustainable practices. Integrating energy efficiency considerations not only improves the accuracy of financial security assessments, but also contributes to long-term resilience to economic fluctuations.

The management of organisations that manage the financial security of enterprises in the time of global digital transformation faces many challenges that need to be addressed. According to the International Monetary Fund (IMF), in 2023, more than 20% of businesses worldwide faced serious financial difficulties[1]. These difficulties were associated with their own specifics in different sectors of the economy. In particular, in: 1) In the industrial sector, a significant increase in energy and raw material costs led to financial difficulties for more than 25% of enterprises. 2) In the technology sector, about 15% of enterprises faced problems due to reduced investment and market instability. 3) In the financial sector, about 18% of companies experienced financial instability due to changes in interest rates and regulatory requirements. 4) In agriculture, more than 30% of companies faced difficulties due to climate change and fluctuations in commodity prices [1].

To date, scientists have already developed several approaches to assessing the financial condition that should address these problems, but the integration of energy efficiency indicators into these tools is still insufficient. Therefore, the new approach proposed in this study involves greater integration of energy efficiency indicators into the traditional financial analysis framework. This comprehensive methodology should provide a better assessment of the financial position of an enterprise, taking into account the impact of energy efficient technologies and practices. Here are the key components of this new approach:

Integration of financial indicators: Traditional financial metrics (such as liquidity, profitability and solvency ratios) are complemented by energy efficiency indicators. These include energy consumption per unit of output, cost savings from

energy-efficient technologies, and return on investment (ROI) from energy-saving initiatives.

Comprehensive reporting: The integrated system provides detailed reports that highlight both financial and energy efficiency performance. These reports can be used by management to make strategic decisions, by investors to assess the long-term viability of investments, and by regulators to assess compliance with environmental standards.

Sectoral analysis: This approach tailors the integration of energy efficiency indicators to specific industries. For example:

1) For the industrial sector, the impact of energy-efficient equipment and process optimisation on operating costs and production efficiency is analysed.

2) For the technology sector, the financial benefits of energy-efficient data centres and cooling systems are assessed.

3) In the financial sector, the impact of energy-efficient office buildings and green investment portfolios on financial performance and risk management is considered.

4) For agriculture, it is proposed to include estimates of cost savings and productivity gains from energy-efficient irrigation systems and renewable energy sources.

The methodology focuses not only on immediate financial performance but also on long-term sustainability and viability. By implementing energy efficiency, businesses can reduce operating costs, mitigate risks associated with energy price fluctuations, and improve their environmental impact, which can have a positive impact on their market reputation and compliance.

Thus, the integration of energy efficiency indicators into the traditional financial analysis system offers a significant advance in the assessment of the financial security of an enterprise. The proposed methodology provides a more comprehensive and accurate assessment of the financial condition of an enterprise, creating a good foundation for the long-term success and financial stability of the organisation. Further detailed case studies in different sectors (such as industry, technology, finance and agriculture) are planned to help provide a deeper understanding of the specific benefits and challenges associated with the implementation of energy efficiency practices in the management of enterprise financial security.

References

1. International Monetary Fund. 2023. *Global Financial Stability Report: Financial and Climate Policies for a High-Interest-Rate Era*. Washington, DC, October. 99p. Retired
from: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2023/10/10/global-financial-stability-report-october-2023>. [in English].

BLOCKCHAIN TECHNOLOGY FOR ENHANCING COMPETITIVE ADVANTAGE IN FINANCIAL SERVICES

*Vladyslav Piven, student,
Sumy State University, Ukraine
Tetiana Kasianenko, Ass. Prof.,
Sumy State University, Ukraine*

Blockchain technology is crucial for the finance industry due to its significant potential to revolutionize various aspects of financial operations and services. The purpose of this abstract is to explore and analyze the impact of blockchain technology on the financial industry, identifying specific applications, benefits, and challenges, to understand how it can increase efficiency, security, and transparency.

Blockchain is a decentralized digital ledger technology that records transactions across multiple computers in a way that ensures the security, transparency, and immutability of the data. Each transaction is grouped into a block, and these blocks are linked chronologically to form a chain, with each block containing a cryptographic hash of the previous block, a timestamp, and transaction data. This structure prevents any alteration of previous records without the consensus of the network, making blockchain highly resistant to tampering and fraud (Polyviou et al. 2019). Originally devised for the cryptocurrency Bitcoin, blockchain's applications now extend beyond digital currencies to include various industries.

Blockchain technology offers several advantages that make it a powerful tool for various industries. One of its primary benefits is transparency, as blockchain provides a transparent ledger where all participants can see and verify transactions, which enhances trust and accountability. Additionally, blockchain's advanced cryptographic techniques and decentralized nature make it highly secure and resistant to tampering and fraud. The technology also streamlines processes by eliminating intermediaries, reducing transaction times, and enabling real-time settlements that significantly boost efficiency. The immutability of blockchain ensures that once transactions are recorded, they cannot be altered or deleted (Lewis et al., 2017).

Despite these advantages, blockchain also has some notable disadvantages. Scalability is a significant challenge, as blockchain networks can experience slower transaction processing times compared to traditional systems, especially as the network grows. Another major concern is energy consumption, particularly with consensus mechanisms like proof of work, which are highly energy-intensive and raise environmental concerns. Additionally, the regulatory environment for blockchain is still developing, leading to legal uncertainties and compliance challenges that can hinder its adoption. Finally, implementing and maintaining

blockchain solutions can be complex and costly, requiring specialized knowledge and significant initial investment, which may be a barrier for some organizations.

There are many ways that illustrate how blockchain technology is being leveraged to address specific challenges in the financial industry, resulting in improved efficiency and security.

Table 1 – Ways of Blockchain Application in Financial Industries

Financial Industry	Ways of Blockchain Application
Banking	Cross-border payments, KYC/AML compliance, loan processing
Securities Trading	Trade settlement, automated compliance, tokenized assets
Insurance	Claims processing, fraud detection, policy management
Asset Management	Fund administration, transparent auditing, smart contracts
Payment Systems	Real-time payments, reduced transaction fees, secure transactions
Lending	Peer-to-peer lending platforms, automated credit scoring
Remittances	Low-cost international money transfers, reduced transfer times

There are some real-life examples how blockchain increased business competitive advantage. For example, Visa launched B2B Connect, a blockchain-based platform for cross-border business-to-business payments. B2B Connect operates in over 30 global markets, reducing the number of intermediaries and cutting transaction times by 60%. The platform has facilitated over \$10 billion in cross-border transactions annually, reducing fees by 50% (Yoo, 2017).

References

1. Polyviou, A., Velanas, P., Soldatos, J. (2019, October). Blockchain technology: financial sector applications beyond cryptocurrencies. In *Proceedings* (Vol. 28, No. 1, p. 7). MDPI.
2. Lewis, R., McPartland, J., Ranjan, R. (2017). Blockchain and financial market innovation. *Economic Perspectives*, 41(7), 1-17.
3. Yoo, S. (2017). Blockchain based financial case analysis and its implications. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 11(3), 312-321.

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ

*Пігуль Євгеній Ігорович,
аспірант,*

Сумський державний університет, м. Суми

Формування цифрової економіки є ключовим трендом сучасного світу, вагомим фактором економічного зростання. Україна на державному рівні взяла курс на розбудову цифрової економіки. Цифрові технології потрібні для підвищення ефективності української промисловості, а в окремих секторах вони стають фундаментом продуктових та виробничих стратегій. Їх трансформаційна сила змінює традиційні бізнес-моделі, виробничі ланцюги та сприяє появі нових продуктів та інновацій. Цифровізація для України має також позитивний соціальний вплив, оскільки спрямована на покращення якості інфраструктури соціального забезпечення, підвищення якості соціальних послуг, забезпечення прозорості та адресності соціальної допомоги, а також зменшення витрат [1].

Швидка цифровізація всіх аспектів суспільного життя та економічних галузей є невід'ємною реальністю глобалізованого ринку праці. Інформаційно-комунікаційні технології проникають у всі сектори економіки, змінюючи соціально-економічні взаємини між учасниками ринку праці, підвищуючи продуктивність праці та покращуючи якість життя. В епоху розвитку цифрових технологій трансформуються зміст трудової діяльності та характер праці [2].

Слід зазначити, що ринок праці є ключовим індикатором стану економіки, який відображає рівень розвитку суспільства і при цьому рівновага між попитом і пропозицією на ньому є свідченням про стабільність економічного розвитку країни [3]. Тому, у контексті цифровізації ринку праці, важливо приділяти увагу адаптації трудових ресурсів до нових технологій і цифрових інструментів. Це передбачає розвиток цифрових навичок через освітні програми та тренінги, стимулювання професійного розвитку у сфері ІТ та суміжних галузях, а також підтримку інноваційних підприємств та стартапів.

Інформаційні технології, а також робототехніка сприяють кардинальній зміні на ринку праці. Так, в умовах розвитку діджиталізації спостерігається розвиток нових секторів, які пов'язані із цифровими технологіями, такими як e-commerce, fintech, edtech; відбувається впровадження цифрових платформ для пошуку роботи та підбору персоналу і це, в свою чергу, сприяє більш ефективному співставленню вакансій з навичками кандидатів. Також, створюються умови як для дистанційних видів робіт так і для гнучких форм зайнятості, які в умовах сьогодення стають все більш актуальними.

Цифровізація вплинула і на появу нових професій, зокрема аналітики даних, розробники штучного інтелекту, фахівці з кібербезпеки.

Швидкий розвиток цифровізації вимагає постійного оновлення знань та навичок робітників через розвиток технологій і це сприяє тому, що компанії вимушені інвестувати у навчання своїх працівників, з метою адаптації своїх фахівців до нових вимог ринку.

При цьому, слід зазначити, що впровадження цифровізації на ринку праці стикається з низкою проблем, серед яких:

- наявність працівників у суб'єктів господарювання, які не мають необхідних цифрових навичок, що вимагає масштабних програм навчання та перекваліфікації;

- недостатній розвиток інтернет-інфраструктури в окремих регіонах ускладнює доступ до цифрових технологій;

- автоматизація процесів може призвести до скорочення робочих місць у деяких секторах, підвищуючи ризик безробіття і соціальної нерівності;

- швидкі зміни на ринку праці можуть викликати стрес, а також невпевненість у працівників щодо їхнього майбутнього;

- впровадження цифрових технологій вимагає значних фінансових інвестицій, а це може бути проблематичним питанням для суб'єктів малого та середнього бізнесу;

- імплементація нових технологій потребує оновлення нормативно-правової бази, що сприятиме забезпеченню безпеки даних і захисту прав працівників.

Зазначені проблеми потребують комплексного підходу, який передбачає співпрацю уряду, бізнес-структур та освітніх інституцій з метою створення сприятливих умов для діджиталізації ринку праці.

Таким чином, успішна цифровізація ринку праці може значно підвищити продуктивність, сприяти зростанню економіки та покращенню якості життя громадян.

Список використаних джерел

1. Радіонова-Водяницька В.О. Вплив цифрової економіки на ринок праці. Відтворено 3

<https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16697/1/Radionova-Vodyanitska-241-244.pdf>.

2. Кудлай В. Г. Сучасні тренди розвитку ринку праці в умовах цифровізації. Відтворено з <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/53787/1/66-67.pdf>.

3. Герчанівська С. В., Петренко Н. І., Качмар О. В. (2021). Сутність і характеристика основних понять ринку праці в соціально-економічній системі. *Агросвіт*, 7-8, 53-59.

ВПЛИВ СУЧАСНОГО ВОЄННОГО СТАНУ НА РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ ТА БІЗНЕСІ В УКРАЇНІ В 2024 РОЦІ

*Похилько Світлана Василівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Приходько Анна Юрійівна,
аспірантка,
Сумський державний університет, м. Суми*

Тема впливу сучасного воєнного стану на розвиток цифрових процесів в економіці та бізнесі в Україні є надзвичайно актуальною, враховуючи виклики, з якими стикається країна. Збройний конфлікт значно впливає на всі аспекти життя, включаючи економічну сферу та бізнес-середовище. У цьому контексті цифровізація виступає як один із ключових факторів, що може сприяти підвищенню стійкості, адаптації та розвитку українських підприємств у складних умовах.

Війна стимулює прискорене впровадження цифрових технологій у бізнесі, адже традиційні моделі ведення справ виявляються менш ефективними в умовах нестабільності. Компанії змушені переходити на дистанційну роботу, використовувати хмарні технології, посилювати кібербезпеку та впроваджувати новітні ІТ-рішення для забезпечення безперервності бізнес-процесів. Водночас, цифрові технології стають критично важливими для підтримки проведення електронних платежів, координації та управління в умовах обмеженого доступу до фізичних ресурсів [1].

Незважаючи на ситуацію в країні, у першому кварталі 2024 року в Україні зареєстровано рекордні 74 050 одиниць заснування бізнесу фізичними особами-підприємцями, зафіксованих за даними Єдиного державного реєстру. Це на 33,6% більше, ніж у першому кварталі минулого року та на 18% вище, ніж до початку повномасштабного вторгнення у 2021 році. Лідерами за кількістю нових підприємців стали сфери торгівлі, включаючи електронну комерцію, а також надання послуг та сектор ІТ [2].

На першому місці серед кількості відкритих нових бізнесів посіло місто Київ, що склало 10 252, а це 13,8% від загальної кількості. Далі – Дніпропетровщина з 6,8 тисячами. В лідери також увійшла Київська область з 5,7 тисячами нових підприємців. У Сумській області було зареєстровано 1,5 тисяч нових фізичних осіб-підприємців [2].

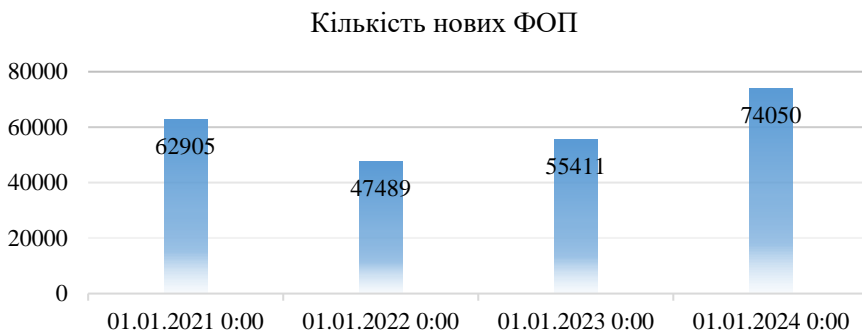

Рисунок 1 – Кількість нових ФОП 2021-2024 рр. [2]

Війна і конфліктні ситуації можуть суттєво вплинути на економічну ситуацію в країні, зокрема, на розвиток цифрових процесів та бізнес-сегментів. У зв'язку з цим, моніторинг та аналіз фінансових операцій, таких як кількість покупок, в тому числі й онлайн, у різних категоріях саме в Monobank, може дати уявлення про те, які галузі економіки переживають підвищений або знижений попит, а також про зміни в споживчих звичках населення. Ця інформація може бути корисною для розуміння тенденцій на споживчому ринку та визначення подальших стратегій розвитку бізнесу та економічної політики.

Виходячи з аналізу рисунку 2, очевидно, що купівельна спроможність громадян суттєво знизилась. І головна стаття витрат - витрати на продукти харчування, як офлайн так і онлайн. Всього було здійснено 7,2 млрд покупок згідно цих всіх категорій, і це складає 5,2 трлн грн [3].

Крім того, війна створює нові виклики для кібербезпеки, оскільки підвищується ризик кібератак на державні установи, підприємства та інфраструктурні об'єкти. Це вимагає від бізнесу та держави активного розвитку захисних механізмів та швидкого реагування на нові загрози.

Успішна цифрова трансформація може стати запорукою економічного відновлення та росту України після війни. Вивчення впливу війни на цифрові процеси дозволить виявити як негативні, так і позитивні тенденції, а також сформулювати рекомендації щодо ефективного використання цифрових технологій у майбутньому.

Таким чином, дослідження даної теми є надзвичайно важливим для розуміння поточного стану та перспектив розвитку цифрової економіки в Україні, що сприятиме зміцненню національної безпеки та економічної стійкості.

Кількість покупок у категорії

Рисунок 2 – Кількість покупок у категоріях згідно даних Monobank [3]

Список використаних джерел

1. Індекс цифрової трансформації регіонів України. 2023. <https://thedigital.gov.ua/news/rezultati-tsifrovoi-transformatsii-v-regionakh-ukraini-1>
2. Дослідження Opendatobot. <https://opendatobot.ua/analytics/foconomics-2024-1>
3. Дослідження Monobank. <https://www.monobank.ua/dashboard>

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

*Пігуль Наталія Георгіївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Медвідь Аліна Олександрівна,
студентка,
Сумський державний університет, м. Суми*

На сучасному етапі економічного розвитку банківський сектор зазнає значної трансформації внаслідок активного впровадження цифрових технологій. Цифрова революція призвела до зміни методів виконання банківських операцій, зміни взаємодії банків зі своїми клієнтами. Якщо раніше для вирішення фінансових проблем доводилося відвідувати банківські відділення та витратити багато часу, щоб отримати банківські послуги, то сьогодні цифровізація вирішила дані проблеми і всі послуги можна здійснювати онлайн. За допомогою спеціальних програм чи додатків можна отримати віддалений доступ до банку, що дозволяє відкривати депозити, оформлювати кредити, здійснювати платежі та багато інших банківських операцій без відвідувань відділень банків. Такі трансформації надають можливість значно економити час та ресурси як клієнтів, так і банківських установ. Ключовим орієнтиром банків у посиленні своїх конкурентних переваг є модернізація інфраструктури бек-офісів та зміна традиційного банківського обслуговування на обслуговування з використанням цифрових технологій.

У 2020 році НБУ та Міністерство цифрової трансформації розпочали активну роботу над посиленням цифровізації банківської системи і як наслідок було впроваджено онлайн-послуги світового рівня, які відкрили нові можливості як для банків, так і для клієнтів [1]. В цілому можна виділити п'ять етапів цифровізації банківської діяльності:

- 1) поява digital-каналів (банкомати, інтернет-банкінг, POS-термінали);
- 2) створення та впровадження цифрових продуктів (безконтактні та віртуальні платежі);
- 3) зміна бізнес-моделей банків;
- 4) використання штучного інтелекту;
- 5) побудова «цифрової ДНК».

На сьогодні банківська система України перебуває на третьому етапі та активно здійснює перехід на цифровий формат. Основними наслідками цифровізації банківської системи є зменшення кількості банківських відділень, скорочення витрат, зручність для клієнтів, поява інноваційних фінансових продуктів та послуг, розширення доступу до фінансових послуг. Так, загалом

за останні п'ять років кількість відділень банків скоротилася на 37% і склала у 2023 р. 5336 од. Значного поширення набули безготівкові операції, частка яких у загальному обсязі здійснених операцій з платіжними картками у 2023 р. порівняно з 2019 р. зросла на 11% [2].

На даному етапі основними інноваційними впровадженнями у банківську сферу є [3]:

- система мобільного та інтернет-банкінгу. Дана технологія забезпечує дистанційний доступ до банківських послуг за допомогою відповідних додатків та надає можливість здійснювати операції за рахунками через Інтернет. Серед українських банків лідером з впровадження даної інновації є АТ КБ «ПриватБанк» з платіжною системою Приват24, яка є найбільш популярною серед сучасних користувачів. Також банками, що надають послуги через інтернет-банкінг є: АТ «Ощадбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «Альфа-Банк», АТ «ПУМБ» та ін.;

- цифрові банки (необанки), сутність яких полягає у відсутності фізичних відділень та наданні повноцінного банківського обслуговування за допомогою мобільного додатку. На разі найбільш поширеним цифровим банком в Україні є Monobank, який діє на підставі ліцензії АТ «Універсал Банк» та надає такі продукти: онлайн-платежі, перекази, депозити, кредити, кеш-бек, емісія карток в біткоїнах, відстежування P2P платежів через POS-термінал, опція накопичення коштів «Банка»;

- безконтактні розрахунки. Така інновація надає можливість здійснювати розрахунки за допомогою безконтактної картки, в яку вбудовано чіп, який дозволяє здійснювати оплату без фізичного контакту з терміналом, або смартфоном за допомогою безконтактної оплати NFC або оплати Qr – кодом;

- цифрові гаманці. За допомогою цієї технології клієнти банку можуть швидко і безпечно за допомогою смартфона розраховуватися в торговельних мережах на POS-терміналах;

- P2P (Peer-to-Peer) кредитування. Дана інновація передбачає створення онлайн-платформи, де можна отримати в позику грошові кошти одного суб'єкта від іншого без залучення фінансового посередника;

- біометрична ідентифікація користувача. Така розробка забезпечує надійність збереження даних клієнтів шляхом ідентифікації користувача за відбитками пальців та розпізнавання обличчя. Дану інновацію використовує у своїй діяльності АТ КБ «ПриватБанк», який запровадив систему розпізнавання обличчя FacePay24, та АТ «Ощадбанк» шляхом використання відбитка пальців при підтвердженні операцій в мобільному додатку.

Велика кількість традиційних українських банків впроваджує у свою діяльність досягнення цифровізації. Найбільш інноваційними банками є ПриватБанк, Ощадбанк, Альфа-Банк, ПУМБ, Таскомбанк, які вже багато років активно виділяються серед інших банків шляхом надання інноваційних

продуктів, зокрема таких як мобільний банкінг та інтернет-банкінг (таблиця 1). На разі лідируючу позицію займає ПриватБанк, який у 2023 році посів перше місце у номінації «Провідні технології та інновації» у щорічному конкурсі FinAwards [4].

Таблиця 1 – Інноваційні продукти банків України [5]

Назва банку	Інноваційні продукти банку
АТ КБ «Приватбанк»	Мобільний додаток «Приват24», технологія оплати обличчям FacePay24, PrivatPay, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код та можливість розрахунків через POS-термінали за допомогою QR-коду, додаток «Мої вклади», SmartID
ПАТ «Ощадбанк»	Онлайн-сервіс «Ощад 24/7», сервіс ОщадPAY, чат-бот «Онлайн помічниця», «Віртуальна картка», технологія 3D Secure для захисту розрахунків
ПАТ «Альфа-Банк»	Мобільний додаток Alfa-Mobile Ukraine, онлайн-платформа Alfa Digital, технологія Alfa-Pay, яка дозволяє використовувати годинник для платежів
ПУМБ	Мобільний додаток iPUM, додавання документів з мобільного пристрою через QR-код, платформа захисту даних 3D Secure 2.0, технологія Face ID та Touch ID для підтвердження особи при оплаті покупки
АТ «ТАСКОМБАНК»	Мобільний банк izibank, додаток TAC Mobile, проект з випуску та управління електронними грошима з використанням технологій блокчейну

Отже, цифровізація мала значний вплив на розвиток банківського сектору шляхом впровадження інновацій. Велика кількість вітчизняних банків вже активно використовує у своїй діяльності цифрові технології, які несуть у собі ряд переваг, що ґрунтуються на таких факторах як зручність, швидкість, економічність, часова та географічна доступність у користуванні. Тому впровадження цифрових технологій є перспективним напрямом діяльності банків.

Список використаних джерел

1. НБУ (2020). НБУ та Мінцифри спільно працюють над цифровізацією банківської системи України. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-ta-mintsifri-spilno-pratsyuyut-nad-tsifrovizatsiyeyu-bankivskoyi-sistemi-ukrayini>

2. Національний банк України. Платежі та розрахунки. <https://bank.gov.ua/ua/payments>
3. Єсіна О.Г. (2023). Розвиток цифрових фінансових технологій у банківській сфері. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. №7. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-08-01>
4. FinAwards 2023. <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/finawards-2023-yaki-banki-otrimali-nagorodi/>
5. Financial club. 25 провідних банків України. 2023. https://banksrating.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/TOP_25_BANKOV_2023.pdf

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ В УКРАЇНІ: ПРОЙДЕНИЙ ШЛЯХ ТА ПОДАЛЬШІ КРОКИ

*Ткаченко Дмитро Олександрович,
аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми*

Питання функціонування системи гарантування залучених ресурсів у контексті забезпечення стабільності фінансової системи України досліджено автором Мельник А. Г.. Беручи до уваги банкоцентричність фінансової системи автор актуалізує питання підвищення ефективності залучення грошових коштів у банківський сектор з метою забезпечення фінансової стабільності (Мельник, 2013, с. 75).

Одним з факторів ефективного функціонування банку є обсяг залучених ним ресурсів. Основним джерелом таких ресурсів є заощадження населення, розміщене на поточних та вкладних рахунках у банку. При цьому така інвестиція для фізичної особи несе в собі ряд переваг, як от: наявність державних гарантій повернення коштів, наявність доходів у вигляді відсотків, висока ліквідність.

Не зважаючи на позитивну динаміку фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, автор звертає увагу на низький рівень співвідношення ресурсів Фонду і загального обсягу залучених депозитів. Тому пропонується збільшити показник цього співвідношення з 2,5% до 10% (за аналогією з нормативом достатності (адекватності) регулятивного капіталу банку).

Серед додаткових шляхів удосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб науковцем ще у 2013 році виділено такі:

- 1) зменшення тривалості ліквідаційних процедур;
- 2) полегшення шляхів та скорочення термінів отримання компенсаційних виплат;
- 3) зростання показника покриття гарантованих вкладів;
- 4) поширення гарантій на суб'єктів господарювання;
- 5) зважування базової річної ставки регулярних зборів до Фонду на ступінь ризиковості діяльності банку.

Погоджуючись з автором у більшості наведених пропозицій, відзначимо дискусійний характер пропозиції щодо зменшення строку ліквідації банку, адже може існувати ряд факторів, які об'єктивно не дозволяють Фонду гарантування вкладів фізичних осіб завершити ліквідаційну процедуру банку у найкоротший строк. Це може бути і накладення арешту на деякі активи банку, включені до складу ліквідаційної маси, і судова заборона Фонду припиняти юридичну особу банку. Також слід мати на увазі, що відповідно до

частини третьої статті 28 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» Фонд припиняє виплату гарантованих сум відшкодування коштів за вкладами у день затвердження ліквідаційного балансу банку та не пізніше наступного робочого дня розміщує на офіційному веб-сайті Фонду оголошення про припинення Фондом виплат гарантованої суми відшкодування (Про систему гарантування вкладів фізичних осіб, 2023). На практиці, вкладники продовжують звертатися до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за отриманням своїх коштів і через 5 років після початку ліквідаційної процедури.

До того ж, на сьогодні Фондом забезпечено полегшення шляхів отримання компенсаційних виплат, зокрема у жовтні 2023 року Міністерство цифрової трансформації та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб запустили нову послугу в програмному застосунку «Дія»: вкладники збанкрутілих банків можуть отримати відшкодування в кілька кліків (Мінцифра та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб запустили нову послугу в Дії: Вкладники збанкрутілих банків можуть отримати відшкодування в кілька кліків, 2023).

Говорячи про строки виплати Фондом гарантування вкладів фізичних осіб гарантованої суми відшкодування, акцентуємо увагу на такому. Згідно з частиною першою статті 28 Закону Фонд розпочинає виплату відшкодування коштів у національній валюті України в порядку та у черговості, встановлених Фондом, не пізніше 20 робочих днів (для банків, база даних про вкладників яких містить інформацію про більше ніж 500000 рахунків, - не пізніше 30 робочих днів) з дня початку процедури виведення Фондом банку з ринку (Про систему гарантування вкладів фізичних осіб, 2023).

Слід зазначити, що визначений законом строк є максимально допустимим. Натомість Фонд має розпочати виплату в межах цього строку. Як правило, такі виплати розпочинаються раніше встановленої законом граничної межі. Так, наприклад, ліквідація в АТ «АЙБОКС БАНК» була розпочата з 08.03.2023, а виплати для вкладників стали доступні з 24.03.2023, тобто на 12-й робочий день з дня початку ліквідаційної процедури (Фонд розпочинає виплати вкладникам «Айбокс Банку» раніше кінцевого терміну початку виплат, 2023).

Стосовно пропозиції зі зростання показника покриття гарантованих вкладів необхідно звернути увагу на таке. Згідно з п. 2 розділу II Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб» протягом дії воєнного стану в Україні та трьох місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні Фонд гарантування вкладів фізичних осіб відшкодовує кожному вкладнику банку кошти в повному розмірі вкладу, включаючи відсотки, нараховані станом на кінець дня, що передує дню початку процедури виведення банку з ринку (Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів

фізичних осіб, 2022). До набрання чинності вказаним законом гарантована сума відшкодування становила 200 тисяч гривень. Проте у зв'язку з нападом країни-агресора на Україну законодавець змушений був вжити безпрецедентних заходів для забезпечення стабільності фінансової системи, скасувавши (хоча і тимчасово) межу відшкодування коштів за вкладом. Через три місяці з дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану в Україні гарантована сума відшкодування становитиме 600 тисяч гривень. Тому можна говорити, що в цій частині законодавець забезпечив удосконалення системи страхування вкладів фізичних осіб.

Пропозиція автора в частині поширення гарантій і на суб'єктів господарювання законодавцем так само врахована, хоча і частково. Якщо до 2017 року Фонд гарантував повернення коштів виключно фізичним особам, то з 1 січня 2017 року гарантії ФГВФО почали поширюватися і на фізичних осіб-підприємців. Пропозиція щодо поширення таких гарантій і на кошти фізичних осіб також заслуговує на увагу і робота законодавця в цьому напрямку має продовжуватися.

Насамкінець, не можна погодитись з пропозицією щодо необхідності зважування базової річної ставки регулярних зборів до Фонду на ступінь ризиковості діяльності банку, адже відповідна норма існує з першої редакції Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та закріплена в ч. 1 ст. 22, а саме: «Фонд має право встановлювати своїм нормативно-правовим актом порядок розрахунку розміру регулярних зборів до Фонду у формі диференційованих зборів. Розрахунок розміру диференційованого збору проводиться шляхом зважування базової річної ставки збору за ступенем ризику. Розмір диференційованого збору має бути не менше розміру базової річної ставки.» (Про систему гарантування вкладів фізичних осіб, 2023). В такій самій редакції ця норма існує і станом на сьогодні.

Проте у 2013 році існував інший бік проблеми розміру мінімального обсягу коштів Фонду. На той час ч. 3 ст. 19 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» була викладена в такій редакції: «Мінімальний обсяг коштів Фонду не може бути нижчим за 2,5 відсотка від суми гарантованих Фондом коштів вкладників у межах суми відшкодування з урахуванням суми зборів з учасників Фонду, які мають надійти протягом наступного кварталу. За умов досягнення мінімальної межі або ризику суттєвого зменшення обсягу коштів Фонду Фонд має право вжити заходів для поповнення коштів Фонду за рахунок джерел, визначених частиною першою цієї статті» (Про систему гарантування вкладів фізичних осіб, 2013).

13 квітня 2022 року набула чинності нова редакція вказаної норми, якою передбачено право Фонду виносити питання про встановлення значення цільового показника Фонду з урахуванням можливості настання кризових

явищ у майбутньому. Досягнення розміру цільового фонду забезпечується шляхом накопичення Фондом відкоригованого капіталу, який повинен забезпечувати покриття прогнозованого обсягу ризиків у банківській системі у разі настання кризових явищ у майбутньому (крім випадків наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, а також обставин, що загрожують стабільності банківської та/або фінансової системи України, підтверджених відповідним рішенням Ради з фінансової стабільності).

Фонд у разі недосягнення встановленого значення цільового показника Фонду має право вжити заходів для накопичення капіталу Фонду на відповідний період за рахунок:

- підвищення базових ставок регулярного збору з учасників Фонду;
- встановлення спеціального збору до Фонду.

Як бачимо, законодавцем у цьому питанні забезпечено врахування не лише ризиків діяльності конкретної банківської установи, але і ризиків у банківській системі в цілому.

Враховуючи викладене вище, можна говорити про позитивну динаміку змін в системі страхування вкладів фізичних осіб в Україні та про наявність питань, які потребують подальшого законодавчого врегулювання.

Список використаних джерел

1. Мельник А. Т. (2013) Функціонування системи гарантування залучених ресурсів у контексті забезпечення стабільності фінансової системи України. Наукові записки `Національного університету "Острозька академія"`. № 22. С. 75–78. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2013_22_17 (дата звернення: 26.05.2024).

2. Мінцифра та Фонд гарантування вкладів запустили нову послугу в Дії: вкладники збанкрутих банків можуть отримати відшкодування в кілька кліків. Державні послуги онлайн | Дія. <https://diia.gov.ua/news/mintsyfra-ta-fond-harantuvannia-vkladiv-zapustyly-novu-posluhu-v-dii-vkladnyky-zbankrutilykh-bankiv-mozhut-otrymaty-vidshkoduvannia-v-kilka-kliv> (дата звернення: 26.05.2024).

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 01.04.2022 р. № 2180-IX : станом на 28 жовт. 2022 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20#Text> (дата звернення: 02.03.2023).

4. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI : станом на 18 черв. 2023 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (дата звернення: 15.05.2024).

5. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI : станом на 16 трав. 2013 р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17/ed20130609#Text> (дата звернення: 26.05.2023).

6. Фонд розпочинає виплати вкладникам «Айбокс Банку» раніше кінцевого терміну початку виплат. Головна ФГВФО. <https://www.fg.gov.ua/articles/53302-fond-rozpochinaye-viplati-vkladnikom-ayboks-banku-ranisce-kincevogo-terminu-pochatku-viplat.html> (дата звернення: 26.05.2024).

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Касьяненко Тетяна Вячеславівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Шевченко Ярина Олександрівна,
студентка,
Сумський державний університет, м. Суми*

Сьогодні в умовах повномасштабної війни підприємству будь-якої галузі в Україні надзвичайно важливе здійснювати ефективне управління фінансовими ризиками. Відсутність або неефективність системи управління фінансовими ризиками дуже часто призводить до збитковості підприємства або перешкоджає його стабільному функціонуванню, а, отже, й отриманню у майбутньому бажаних фінансових результатів.

Фінансовий ризик вважають одним з найбільш важливих видів ризиків, з яким пов'язана діяльність підприємств в умовах ринку. Йому «характерна невизначеність щодо здійснення певної фінансової операції в майбутньому, що за несприятливих умов може призвести до збитків у господарсько-фінансовій діяльності» [1, с.45]. Основою фінансових ризиків є зміна ринкової кон'юнктури, специфіка технологічних процесів, порушення виробництва на підприємстві.

Вчені-дослідники у своїх наукових працях трактують категорію «фінансового ризику» по-різному, з них можна виділити такі основні підходи, як:

- ризик, який пов'язаний з імовірністю втрати фінансових ресурсів в процесі здійснення фінансово-економічної діяльності підприємства, коли заходи з його досягнення відрізняються від цілей (Даниленко А. І. [2]);
- ризик, що ґрунтується на об'єктивній невизначеності зовнішнього середовища, обумовленої політичними, економічними та іншими факторами впливу, в якому функціонує підприємство (Литвинова К.В., Гораль Л.Т. [3]);
- ймовірність настання економічного збитку (фінансових втрат) в умовах невизначеності фінансової діяльності (Пожар Є. П. [4]);
- ризик, що ґрунтується на об'єктивній невизначеності зовнішнього середовища, обумовленої політичними, економічними факторами (Томашук І. В., Томашук І.О. [5]).

Враховуючи існуючі наукові підходи щодо дефініції «фінансовий ризик», сформулюємо власне визначення: фінансовий ризик – економічна категорія, яка виникає в процесі діяльності підприємства та відображає ймовірність

недоотримання прибутку і втрати фінансових ресурсів у майбутньому у умовах певної невизначеності.

Головною класифікацією фінансових ризиків є класифікація ризиків за видами. Найбільш поширеними фінансовими ризиками є:

– ризик зниження фінансової стійкості. Причинами виникнення цього виду ризику може бути, наприклад, наявність великої частки позикових коштів, нерациональна структура капіталу, що приводить до зниження фінансової стійкості, рівня прибутковості і навіть до банкрутства;

– ризик незбалансованої ліквідності: виникає у разі недостатнього обсягу ліквідних активів та визиває дефіцит грошових коштів у момент, коли у них виникає гостра потреба. В сучасних реаліях війни багато українських підприємств зустрілися із даним ризиком. На початку війни деякі керівники підприємств вилучили кошти із обороту задля їхнього збереження. Але в результаті від цього показники ліквідності тільки погіршилися. І лише через три місяці після початку війни, коли бізнес адаптувався до воєнних дій, активність підприємств була частково відновлена [6];

– кредитний ризик: виникає внаслідок зростання заборгованості або невчасного розрахунку за виконані роботи, послуги. Формою прояву цього ризику є ризик неплатежу або невчасного розрахунку за відвантаженою в кредит продукцією (надані послуги);

– податковий ризик. Проявами цього ризику є: ймовірність введення нових податків, зростання діючих ставок, ймовірність відміни податкових пільг. За весь час дії воєнного стану податкові ризики українських підприємств постійно коливалися. На початку війни у зв'язку із прийняттям 15.03.2022 Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [7] урядом було запроваджено ряд послаблень щодо податків. Основні з них – це: можливість для малого та середнього бізнесу переходу на режим спрощеного оподаткування за ставкою 2% від доходу; запровадження добровільної сплати єдиного податку та єдиного соціального внеску для ФОП; звільнення від сплати екологічного, земельного податку на територіях, де ведуться бойові дії [8].

Зауважимо, що сьогодні головними факторами впливу на фінансові ризики є: військові дії на невизначений термін; економічна нестабільність; зростання інфляції; нестабільність фінансового ринків; зростання інфляції, неефективна фінансова політика підприємства.

В умовах воєнного стану надзвичайно важливим є ефективне управління фінансовими ризиками, яке спрямоване на своєчасне виявлення негативного впливу будь-яких видів фінансових ризиків на діяльність підприємства. Управління фінансовими ризиками – процес, за допомогою якого здійснюється виявлення ризиків, якісна та кількісна оцінка їх прояву, а також

моніторинг ризикових позицій з урахуванням взаємозв'язку між різними видами ризиків.

Основними завданнями управління фінансовими ризиками є: виявлення сфер підвищеного ризику для діяльності підприємства, що створюють загрозу його фінансовій безпеці; проведення оцінки ймовірності настання ризику і фінансових втрат; забезпечення мінімізації фінансових втрат підприємства при настанні ризикової події.

Підприємства мають вчасно ідентифікувати всі можливі ризики та правильно оцінювати їх можливі наслідки для прийняття ефективних управлінських рішень задля уникнення фінансових втрат і негативних наслідків. Фінансові методи оцінки фінансового ризику включають способи і прийоми, за допомогою яких обґрунтовуються конкретні управлінські рішення у різних сферах фінансової діяльності підприємства. Використання в управлінні ризиками фінансових нормативів допомагає мінімізувати фінансові ризики. Серед основних способів мінімізації фінансових ризиків підприємства можна виділити такі фінансові інструменти, як: внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків; страхування ризиків зовнішніми учасниками ринку.

Таким чином, своєчасне виявлення та ідентифікація фінансових ризиків підприємства надзвичайно важливо під час повномасштабної війни в Україні. Управління фінансовими ризиками спрямоване на забезпечення підприємства необхідними фінансовими ресурсами, підвищення фінансової стійкості, економічної безпеки і розвитку його діяльності у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Бездітко, О. Є. (2020). Управління фінансовими ризиками підприємства. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. Вип. 3. С. 43-49.
2. Даниленко, А. І. (2020). Фінансові ризики: їх сутність та оцінювання на підприємствах України. *Фінанси України*. №3. С. 7-22.
3. Литвинова, К. В., Гораль, Л. Т. (2022). Управління фінансовими ризиками через їх оцінювання при випуску поліграфічної продукції. *Молодий вчений*. №12 (112). грудень, 2022 р. С. 99-103.
4. Пожар, Є. П. (2020). Аналіз фінансових ризиків та методи їх нейтралізації на підприємстві. Інфраструктура ринку. Гроші, фінанси і кредит. Вип. 43. С. 387-391.
5. Томашук, І. В., Томашук, І. О. (2022). Управління фінансовими ризиками як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*. №39. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1400/1350> (дата звернення: 26.05.2024).

6. Костенко, Ю. О., Короленко, О. Б., Гузь, М. М. (2022). Аналіз фінансової стійкості в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. Випуск № 43. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1758> (дата звернення: 26.05.2024) (дата звернення: 26.05.2024).

7. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022. <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77303.html> (дата звернення: 26.05.2024).

8. Лошенюк, О. В., Маровина, Т. О. (2023). Ризики ведення бізнесу в умовах воєнного стану та шляхи їх подолання. *Ефективна економіка*. № 2. <http://gps.chtei-knteu.cv.ua:8585/jspui/bitstream/123456789/1427/1/Ризики%20ведення%20бізнесу%20в%20умовах%20воєнного%20стану%20та%20шляхи%20їх%20подолання.pdf> (дата звернення: 26.05.2024).

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ І НАСЛІДКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

*Рубанов Павло Миколайович,
д.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми
Білошанка Вікторія Анатоліївна,
студентка гр. ЕН-02/2ф,
Сумський державний університет, Суми*

З активним розвитком технологій та цифровізації актуалізується питання поширення і доступності інформації, що стосуються діяльності підприємств. З одного боку, цифрові канали роблять публікацію інформації щодо підприємства простішою та доступнішою для зацікавлених сторін, але з іншого боку, зростають загрози та ризики, пов'язані з поширенням цієї інформації. Через виникнення таких протиріч дослідження підходів до забезпечення цифрової прозорості діяльності підприємств та їх фінансової звітності є актуальним.

Проведений аналіз досліджень у яких формулюється сутність категорії «прозорість» дозволяє узагальнити основні сфери використання та ключові елементи, які різні автори вкладають в поняття «прозорість» (табл.1).

При трактуванні і застосуванні поняття прозорості дослідники звертають увагу на різні аспекти діяльності підприємств. У рамках першого підходу увага зосереджена на ролі і участі держави у формуванні прозорості, а також залученості і впливу громадськості при прийнятті рішень. За другим підходом автори акцентують на значенні прозорості у формуванні фінансової звітності та інших даних для зовнішніх інтересантів, зокрема інвесторів. Третій підхід до прозорості характеризує формування прозорих відносин в колективі і менеджменті задля поліпшення внутрішньокорпоративної комунікації, у тому числі, для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень, поліпшення ризик-менеджменту тощо.

Окрім того, розрізняють різні рівні формування прозорості в контексті суб'єктності. Так, Л. Богуцька (2017) виділяє наступні рівні формування умов для забезпечення прозорості:

- *нормативно-законодавчий*, який створює уніфіковані правила і стандарти подання звітності;
- *рівень суб'єкта господарювання*, де прозорість забезпечується через фінансову звітність та інші джерела бізнес-інформації;
- *рівень експертів*, у т.ч. з аналітичних і рейтингових агентств, які здійснюють професійну оцінку рівня прозорості суб'єктів бізнесу.

Таблиця 1 – Підходи до використання поняття «транспарентність»

Автори	Основні сфери використання	Цільова спрямованість
Крет О. В., Пашковська М.	Державне управління і регулювання, громадська участь, публічне адміністрування, демократичні процеси	Публічність і підзвітність органів влади, залучення громадськості, демократизація
Кузіна Р. В., Ігумнов В.М., Богуцька Л., Халіна В.Ю., Сироватський О.А.	Фінансові, економічні і соціальні аспекти взаємодії підприємств, інвестиційний менеджмент	Прозорість фінансової звітності, відкритість та достовірність даних, формування позитивного іміджу
Ляхович О.О., Дерій Ж.В., Скаковська С.С., Кречко М.Ю., Завгородня Н.В., Зачосова Н.В., Куценко Д.М.	Корпоративне управління, внутрішня комунікація, стратегічний менеджмент, прийняття рішень з управління ризиками, стратегічне планування	Відкритість процесів у компанії, інформаційна прозорість прийняття рішень, раціональність організаційної структури, покращення ризик-менеджменту

Джерело: узагальнено авторами

Важливим сучасним напрямом забезпечення транспарентності є цифрова прозорість, оскільки інформаційні технології все більш активно використовують у фінансах і бізнесі. Використання інформаційних технологій змінило не лише практику ведення бізнесу, а й привнесло значні зміни у канали, якими компанії звітують і інформують про фінансово-економічні результати своєї діяльності. Це також визначає, наскільки транспарентним є менеджмент конкретного бізнес-суб'єкта для інвесторів і інших стейкхолдерів, виходячи з потреб забезпечення їх цифрового доступу до актуальної інформації. Окрім того, саме цифрова транспарентність забезпечує відкритість і доступність інформації щодо самих цифрових процесів і цифрової трансформації бізнесу, а також використовувани при цьому дані та цифрові технології на рівні конкретних підприємств. Цей аспект цифрової транспарентності відображає вплив цифровізації на учасників та бізнес-процеси в компанії, рівень цифрової доступності даних, яких потребують інтересанти.

Завдяки ІТ-рішенням компанії можуть оптимізувати процес формування фінансової звітності, мінімізувати кількість помилок і вплив людського фактору, щоб надавати точні і вичерпні фінансові дані для менеджерів різних рівнів і підрозділів, стейкхолдерів і контролюючих структур, щоб забезпечити

прийняття ними більш обґрунтованих і своєчасних рішень.

Задля цілеспрямованого досягнення максимальної ефективності від підвищення прозорості підприємству доцільно виокремлювати ті перспективні сфери, де її підвищення матиме вищий пріоритет. Переваги прозорості для відповідних аспектів бізнесової діяльності узагальнено у таблиці 2. Оскільки прозорість є основою для формування довіри стейкхолдерів до суб'єктів бізнесу, вона забезпечує підвищення інвестиційної привабливості підприємств та можливості залучення ними фінансових ресурсів.

Таблиця 2 – Переваги прозорості у корпоративному управлінні

Сфери реалізації	Переваги прозорості у бізнесі
Підвищення рівня довіри	Прозора фінансова звітність та інформація про діяльність підприємства зміцнює довіру зацікавлених сторін
Ефективність прийняття рішень	Ширший доступ до інформації робить процес прийняття рішень простішим, швидшим та більш обґрунтованим
Стимулювання інновацій	Прозорість сприяє обміну знаннями, що стимулює створення нових бізнес-ідей та інноваційних винаходів
Боротьба з корупцією	Прозорість допомагає запобігти корупції всередині підприємства, роблячи процеси більш відкритими та підзвітними
Економічне зростання	Прозорість для власників і потенційних капіталодавців підвищує їх впевненість, обсяг вкладень і економічне зростання
Соціальна відповідальність	Прозорість забезпечує більш відповідальну соціальну та етичну поведінку всередині підприємства

Джерело: узагальнено авторами за (Dublino, 2023; Anderson, 2023; Богущька, 2017; Халіна & Абеленцев, 2023).

Незважаючи на те, що цифрова прозорість в цілому позитивно впливає на діяльність компанії, підвищуючи ефективність бізнес-процесів, вона також може призвести до негативних наслідків і зробити бізнес більш вразливим до наявних загроз.

Найбільш вагомими ризиками неконтрольованої і надлишкової прозорості є такі:

– ризик викривлення інформації, яка потребує додаткових роз'яснень. Навіть в умовах високої прозорості поширювана інформація може бути спотворена, неправильно інтерпретована чи представлена. Це потенційно може більше зашкодити підприємству, ніж негативний вплив від відсутності доступу до такої інформації. Зацікавлені сторони можуть не мати необхідного

досвіду і професійних навичок для правильної інтерпретації фінансово-економічних даних, що призведе до неправильних припущень. Тому підприємство повинне приділяти значну увагу перевірці варіантів сприйняття та інтерпретації власної інформації;

– ризик зниження конкурентоспроможності. У разі надлишкової прозорості і розкриття критично важливої для своєї конкурентоспроможності інформації, підприємство ризикує розкрити власні стратегічні ідеї, плани щодо розвитку чи деталі значимих процесів. Це може нівелювати чи знизити конкурентну перевагу компанії, надасть можливість конкурентам передбачати кроки, щоб грати на випередження, повторювати їх або протидіяти розробленій бізнес-стратегії. Тому потрібно знайти баланс між задоволенням потреб зацікавлених сторін у прозорості та збереженням стратегічної неоднозначності, щоб убезпечитись від ненавмисного надання конкурентам ринкової переваги;

– ризики кібербезпеці. Доступність конфіденційної інформації може призвести до крадіжки даних, конкурентної шкоди або шкоди репутації. Більш відкрита система може бути більш уразливою до кібератак, оскільки зловмисники можуть використовувати доступні в Інтернеті дані для кращого розуміння уразливостей компанії та організації кібератак;

– ризик зростання витрат та зусиль. Відбір і поширення інформації для забезпечення прозорості, потребує додаткових витрат часу та зусиль, особливо на початковому етапі. Також можлива поява додаткових витрат на заходи з кібербезпеки та захисту даних;

– операційні виклики. Процес збирання, перевірки та обміну інформацією вимагає значних ресурсів та відповідної інфраструктури. Забезпечення прозорості, точності і актуальності даних стає особливо складним завданням для великих корпорацій;

– ризик перевантаження доступною інформацією. Великий обсяг доступної інформації викликає проблеми з її систематизацією, моніторингом, оновленням і застосуванням, а також може викликати плутанину та ускладнити прийняття рішень (Anderson, 2023; Dublino, 2023).

Отже, за умови правильного підходу до використання переваг і зменшення ризиків, транспарентність у сучасному бізнес-середовищі є необхідним фактором поліпшення підзвітності, взаємодії та прийняття обґрунтованих рішень.

Тези доповіді підготовлено за результатами дослідження, що фінансується за рахунок бюджетних коштів МОН України «Цифровізація та транспарентність публічних, корпоративних та особистих фінансів: вплив на інноваційний розвиток та національну безпеку» (реєстраційний номер: 0122U000774).

Список використаних джерел

1. Anderson, K. (2023, October 23). Does transparency benefit or harm your company? *Greenly*. <https://greenly.earth/en-gb/blog/company-guide/does-transparency-benefit-or-harm-your-company>.

2. Dublino, J. (2023, November 6). How to instill more transparency in your business. *Business.com*. <https://www.business.com/articles/transparency-in-business/>.

3. Богуцька, Л. (2017). Реалізація принципів прозорості суб'єктами господарювання. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*, 4. 149-158. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2017_4_16.

4. Халіна, В. Ю., Абеленцев, Є. В. (2023). Прозорість діяльності підприємства як елемент нової бізнес-моделі. *International Scientific Journal "Internauka"*, 11. <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2023-16>.

ВПЛИВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Гриценко Олександр Миколайович,
аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми*

Трудова міграція є невід'ємною складовою глобалізаційних процесів, що впливає на економічний розвиток країн-донорів та країн-реципієнтів. Для України, яка є одним із провідних постачальників трудових ресурсів у Європі, питання впливу міграції на національну економіку набуває особливої актуальності. З одного боку, міграція сприяє зменшенню безробіття та збільшенню грошових переказів, з іншого — призводить до втрати кваліфікованих кадрів та демографічних дисбалансів.

Аналіз впливу трудової міграції на конкурентоспроможність економіки України та визначення стратегічних напрямів політики для мінімізації негативних наслідків і використання потенційних переваг міграційних процесів є важливими питаннями для дослідження у ході підтримання національної економіки.

Міграційні процеси мають значний вплив на сталий розвиток національної економіки. Згідно з дослідженням Гой та ін., міграція має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки. З одного боку, мігранти вносять суттєвий вклад у розширення внутрішнього споживання, стимулюючи економічне зростання через витрати коштів в країнах проживання. Окрім того, їх присутність допомагає розв'язувати проблеми з нестачею робочої сили, забезпечуючи доступну робочу силу або кваліфікованих працівників у різних галузях. З іншого боку, високі витрати на інтеграцію та соціальне забезпечення мігрантів можуть створювати додаткове навантаження на державний бюджет приймаючих країн. Також відмічено, що фінансові перекази мігрантів залишаються ключовим фактором, який впливає на економіку країн-донорів, і можуть становити значну частину їх ВВП [1]. Найчастіше відтік робочої сили знижує конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку. Економічна нестабільність своєю чергою призводить до зменшення трудових ресурсів. Калиновський та Зубченко аналізують економічні тенденції міграції капіталу та робочої сили України, прогнозуючи зростання трудової міграції та зменшення української робочої сили до 2030 року. Вони підкреслюють, що глобалізація призводить до конкуренції на ринку праці за найкращих працівників, що вимагає від українських фахівців адаптивності та глобального мислення [2].

Погоджуючись із твердженням, що міграційні процеси мають значний вплив на сталий розвиток національної економіки, слід зазначити їх багатогранний характер. З одного боку, міграція сприяє економічному зростанню приймаючих країн, розширюючи внутрішнє споживання та забезпечуючи потреби ринку праці як у некваліфікованих, так і у висококваліфікованих працівниках, що підвищує продуктивність економіки. З іншого боку, високі витрати на інтеграцію мігрантів та їх соціальне забезпечення створюють виклики для державного бюджету, а відтік трудових ресурсів із країн-донорів зменшує їхню конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Як зазначають Калиновський та Зубченко [2], зростання трудової міграції, прогнозоване для України, потребує адаптації державної політики до умов глобалізації, що посилює конкуренцію за талановитих працівників і вимагає стратегічного управління трудовими ресурсами для забезпечення сталого розвитку.

Для мінімізації негативних наслідків трудової міграції та підвищення конкурентоспроможності національної економіки України необхідно розробити комплексну стратегію, яка включатиме:

- реформування ринку праці через створення привабливих умов праці та конкурентоспроможної оплати для утримання кваліфікованих кадрів в країні;

- інвестиції в людський капітал через підвищення якості освіти та професійної підготовки, що сприятиме адаптивності працівників до змін на глобальному ринку праці;

- стимулювання повернення мігрантів через розробку програм реінтеграції для громадян, які бажають повернутися, з урахуванням їхнього набутого за кордоном досвіду та знань;

- розвиток інноваційної економіки через створення умов для розвитку високотехнологічних галузей, що потребують висококваліфікованих фахівців та можуть конкурувати на міжнародному ринку;

- підтримка підприємництва через спрощення процедур для започаткування та ведення бізнесу, що може стимулювати економічну активність та створення нових робочих місць.

Запропонована стратегія має значний потенціал для зменшення негативного впливу трудової міграції та зміцнення економіки України, оскільки вона охоплює ключові аспекти розвитку. Її ефективна реалізація сприятиме утриманню кадрів, стимулюванню повернення мігрантів і підвищенню конкурентоспроможності України в умовах глобалізації.

Отже, трудова міграція має значний вплив на конкурентоспроможність національної економіки України. Для забезпечення сталого економічного розвитку необхідно впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на утримання та розвиток людського капіталу, адаптацію до глобальних викликів

та використання потенційних переваг, пов'язаних з міграційними процесами. У ході дослідження сформовано власне бачення мінімізації негативних наслідків трудової міграції та підвищення конкурентоспроможності національної економіки України шляхом реформування ринку праці, стимулювання повернення мігрантів, розвиток інноваційної економіки та підтримку підприємництва як основні напрямки.

Список використаних джерел

1. Гой, Н., Пилипенко, Н., Лук'янихіна, О. (2024). Аналіз впливу міграції на економіку та валовий внутрішній продукт країн ЄС. *Успіхи і досягнення у науці*, 4(4). [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-4\(4\)-676-687](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-4(4)-676-687)
2. Калиновський, А. О., Зубченко, В. В. (2024). Економічні тенденції міграції капіталу та робочої сили України. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, (6). <https://doi.org/10.57125/econp.2024.05.29.03>

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*Чванкін Євген Романович,
аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми*
*Реун Євген Ігорович,
аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми*

Діджиталізація системи охорони здоров'я є ключовим елементом сучасної стратегії забезпечення національної економічної безпеки України. Впровадження цифрових технологій у сфері громадського здоров'я сприяє підвищенню ефективності медичних послуг, оптимізації витрат та зміцненню економічної стійкості держави.

Україна активно впроваджує цифрові технології в медичну галузь, що є частиною національної стратегії цифрової трансформації. Згідно з Концепцією розвитку електронної охорони здоров'я, основною метою є підвищення якості та доступності медичних послуг, розширення прав і можливостей пацієнтів, а також підвищення ефективності управління ресурсами [1].

Діджиталізація охорони здоров'я безпосередньо впливає на економічну безпеку країни. Зокрема, впровадження електронних систем дозволяє зменшити витрати на адміністрування, підвищити прозорість фінансових потоків та запобігти корупційним ризикам. Крім того, цифрові рішення сприяють швидшому реагуванню на епідеміологічні загрози, що мінімізує економічні втрати від можливих пандемій [2].

Попри значні переваги, процес діджиталізації в Україні стикається з рядом проблем, зокрема недостатньою інфраструктурою для цифрових рішень у сільській місцевості, питаннями кібербезпеки та необхідністю підготовки кадрів для ефективного використання нових технологій. Однак, в цілому, розвиток цифрових платформ в охороні здоров'я має перспективи щодо зниження витрат на медичне обслуговування та підвищення якості життя населення, що в свою чергу позитивно впливає на економічну стабільність країни [3].

Для ефективного фінансування цифрових ініціатив в охороні здоров'я доцільно застосовувати комбіновану модель, що включає державні гранти, публічно-приватне партнерство та венчурне фінансування. Державні гранти можуть забезпечити стартове фінансування для інноваційних проєктів, а приватні інвестори – підтримати масштабування технологій. Крім того, важливо залучати міжнародні організації та благодійні фонди для реалізації соціально значущих ініціатив, а також розглядати створення спеціалізованих

венчурних фондів, що інвестують у стартапи в галузі медичних технологій та цифрових рішень.

Залучення фінансування для цифрових ініціатив в охороні здоров'я може бути складним через кілька факторів. По-перше, інвестиції в цей сектор часто вимагають значних коштів та часу для розробки та впровадження технологій, що може бути ризикованим для інвесторів. По-друге, недостатня регуляторна підтримка або складність у адаптації нових технологій до медичних стандартів і вимог може ускладнити процес. Також важливою є високий рівень конкуренції в сфері медичних інновацій та необхідність забезпечення конфіденційності і безпеки даних пацієнтів, що створює додаткові виклики. Тому важливою є комплексна стратегія, яка включатиме підтримку від держави, гнучкість регуляцій, а також ефективне залучення інвесторів та партнерів.

Отже, діджиталізація в галузі громадського здоров'я є важливим фактором забезпечення національної економічної безпеки України. Вона дозволяє оптимізувати ресурси, знизити адміністративні витрати та підвищити ефективність системи охорони здоров'я, що має стратегічне значення для розвитку країни. Проте для повної реалізації потенціалу цифрових технологій необхідно подолати існуючі виклики, зокрема пов'язані з інфраструктурою та підготовкою кадрів.

У подальших дослідженнях, для більш повного розуміння впливу діджиталізації на національну економічну безпеку України необхідно провести комплексне дослідження, яке включає порівняльний аналіз з іншими країнами, детальну оцінку ефективності поточних ініціатив, дослідження соціальних наслідків цифровізації та розробку механізмів фінансування цифрових технологій у медицині. Це дозволить сформулювати чітку стратегію розвитку цифрового здоров'я в Україні, що буде сприяти не тільки підвищенню якості медичних послуг, але й забезпеченню стійкості економіки країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Міністерство охорони здоров'я України. *Концепція розвитку електронної охорони здоров'я*. <https://moz.gov.ua/article/health/dijalizacija-v-ukraini>
2. Центр громадського здоров'я України. *Цифрові технології в громадському здоров'ї: Вплив на економічну безпеку*. <https://phc.org.ua/digital-health>
3. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. *Кібербезпека в охороні здоров'я: Виклики та перспективи*. <https://www.dsszzi.gov.ua>

Наукове видання

Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії

Digital transformations and innovative technologies in the economy: challenges, realities, strategies

Матеріали

Міжнародна науково-практична конференція
(Україна, Суми, 27–29 травня 2024 р.)

Дизайн та комп'ютерне верстання
Інна Тютюнник

Стиль та орфографія авторів збережені.
Організаційний комітет і редакційна колегія можуть не поділяти точки зору авторів.
Автори відповідають за точність, достовірність і зміст матеріалів. Посилання на матеріали конференції обов'язкові.

Відповідальний за випуск Л. Л. Гриценко
Загальне редагування І. В. Тютюнник
Комп'ютерне верстання І. В. Тютюнник

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 24,21. Обл.-вид.арк. 35,94. Тираж 300 пр.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.